

PRZEGLĄD PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY

CZASOPISMO, POŚWIĘCONE SPRAWOM PRZEMYSŁU

ADRES REDAKCJI I ADMINISTR.
ZŁOTA 5. — TEL. 57-30 i 195-03.
KONTO CZEK. P. K. O. № 1465.

№ 5.

WYCHODZI DWA RAZY NA MIESIĄC.

WARSZAWA MAJ 1921.

HANDLU I FINANSÓW

REDAKTOR PRZYJMUJE WE
WTORKI I SOBOTY OD 6 — 7.
RĘKOPISÓW NIE ZWRACA SIĘ.

Rok 1.

Targ Poznański.

Numer, który oddajemy do rąk przyjaciół czytelników naszego pisma, poświęcamy „Targowi Poznańskiemu”. Pragnęliśmy bowiem ze swej strony wziąć udział czynny w tem zapoczątkowaniu, którego znaczenia dla rozwoju naszego życia ekonomicznego niedoceniąć nie można.

W następnym numerze mówić będziemy o „Targu Poznańskim” jako o czynie dokonany, bezstronnej krytyce poddając organizację tego „pierwszego przeglądu sił gospodarczych kraju”. Jeśli będą błędy — wytkniemy je, jeśli czegoś nie zrobiono, co uczynić należało — powiemy, dziś jednak witamy „Targ Poznański”, jako zrealizowanie inicjatywy jednostek lub grup osób, które troszczą się o sprawę i dobro naszego przemysłu i handlu.

Atmosfera, w jakiej żyjemy obecnie bynajmniej nie sprzyja pracy spokojnej, planowej, na której wyniki i owoce czekać trzeba czas dłuższy. Tem większa zasługa tych, co w takiej atmosferze zdołali przystąpić do tworzenia instytucji o charakterze stałym, bo taką jest „Targ Poznański”, której będzie współdziałała z potrzebami, dążeniami i celami przemysłu i handlu polskiego, któraby rok za rokiem odzwierciedlała stan i rozwój naszego życia ekonomicznego.

Witamy w „Targu Poznańskim” zrealizowanie inicjatywy, powstałej na gruncie troski o dobro przemysłu i handlu rodzimego.

Przyszłość gospodarcza Polski.

L'avenire economique de la Pologne. — Poland's economical future. — Polens
Wirtschaftliche Zukunft.

Warunki ekonomiczne przy powstaniu Polski. Polska odzyskała swój byt polityczny w niesłychanie trudnych warunkach ekonomicznych: granice państwowe nieokreślone, ludność przez wojnę wynędzniała, bez pożywienia, odzieży i domostw w ciągłym ruchu reemigracyjnym, warsztaty pracy przemysłowej i rolnej zniszczone z premedytacją okrutną, zarówno Rosjan jak Niemców, tabor kolejowy wywieziony lub zrujnowany, — zaiste wszystkie te warunki dawały pewną podstawę dla nieznających ducha narodu do ekonomicznego logicznego wnioskowania, iż Polska będzie jedynie państwem sezonowym, gdyż w takich warunkach nie sprosta zadaniom nowożytnego państwa europejskiego.

Dotychczasowa działalność. Minęło dwa i pół lat strasznych zmagania, nietylko o granice terytorjalne oparte nie na historycznych, lecz etnograficznych podstawach, lecz co ważniejsze o granice ducha między zdrowym postępowaniem demokratycznym a doktrynerstwem wschodniem, niszczącem, zaszczepianem przemożnymi środkami.

Z tych walk Polska wyszła zwycięska, gruntując podwaliny państwowe i ekonomiczne. Trzydziestomiljonowy naród bezmała zespólny już w jedność polityczną, wytworzył sobie konstytucję opartą na szczerym demokratyzmie, głód pierwszych potrzeb, dzięki pomocy sprzymierzonych, zaspokoił, i dziś jeśli szuka kredytu, to już inwestycyjnego, a nie konsumpcyjnego, zaczyna pewne wytwory odbudowującej się produkcji przemysłowej eksportować, choć tempo idzie powoli, bo naturalny przyrodzony zasób wszelkich surowców - *Górny Śląsk* - wskutek dyplomacji p. Loyd George'a o przewagę sił w Europie spotyka przy zlanii się z Macierzą krwawe zapory.

Czynniki naturalne i zasób pracy. Prawdopodobnie jednak już tylko tygodnie, dzielą nas od skonsolidowania granic Polski, a wszędzie na wielkich jej przestrzeniach zapowiadają się w tym roku tak nadzwyczajne urodzaje, zarówno zbóż ozimych jak i jarych, że Polska nadwyżkę chleba będzie mogła wkrótce wywozić.

Poza ziemią urodzajną, lasami, licznymi bogactwami kopalnianymi węgla, rudy, soli, nafty występuje jako drugi czynnik produkcji

i bogactwa praca. Śmiało można powiedzieć że Polska nigdy nie posiadała tak wielkiego zasobu pracy jak w chwili obecnej. W latach niedawnej niewoli, najzdolniejsze siły twórcze Polski, musiały emigrować, pomnażając swą pracą bogactwo na obczyźnie. Inżynier i technik polski tworzył i podtrzymywał cały przemysł rosyjski. W Kongresówce, gdzie przemysł fabryczny doszedł do poważnego rozwoju, zasilając swojemi wytworami nietylko Rosję, lecz i cały Wschód, nie było do ostatnich lat szkół technicznych, młodzież polska studjowała w politechnikach rosyjskich lub zagranicznych, a wobec wrogiej nam polityki ekonomicznej rządów zaborczych, szukała ujścia dla swych zasobów, wiedzy i energii w Rosji, niemal we wszystkich krajach Europy i w Ameryce północnej i południowej. Nietylko przemysł rosyjski ale i handel hurtowy kierowany był siłami Polaków. Robotnik polski ze względu na swoją inteligencję, wytrwałość w pracy poszukiwany był wszędzie: on tworzył przemysł górniczy i hutniczy w Niemczech, w Westfalji, na Górnym Śląsku, był główną ostoją przemysłu metalurgicznego w Rosji, gdzie główne ośrodki na południu Rosji, jak w zakładach Dnieprowskich, Briańskich i t. d. zasilane były wyłącznie przez pracę Polaków, to samo było w przemyśle cukrowniczym rosyjskim; olbrzymie rzesze robotnicze znalazły pracę w przemyśle amerykańskim — i wszystko to teraz, jak ptactwo, wróciło na nową wiosnę życia Polski z pogłębioną wiedzą, techniką pracy, nieraz z poważnemi kapitałami, czego dowodem są liczne zakłady przemysłowe tworzone obecnie przez polskich techników amerykańskich. Ci reemigranci w pierwszym okresie użytkowani byli przy budowie państwowości polskiej, dziś gdy budowa ta z każdym dniem konsoliduje się, w znacznym już odsetku odpływają do budzącego się życia przemysłowego.

Potrzeby Polski. Dziś potrzeba Polsce dla użytkowania swych olbrzymich bogactw naturalnych i tego wielkiego przygotowanego zasobu pracy, spokoju, kapitałów inwestycyjnych oraz umiejętnej polityki ekonomicznej i skarbowej. Gdyby sprawa granic odrazu, jak w stosunku do innych państw, była ściśle a sumiennie określona i zagwarantowana przez traktat Wersalski — oszczędzonoby młodej Polsce

dwuletnich zmagani krwawych w warunkach w Europie niesłychanych, gdy żołnierz bez butów i naboju męstwem swoim i krwią własną zapieczętował musiał wszędzie niedomówienia traktatu wersalskiego.

Polska pokoju pragnie i tego złożyła już dowody, poświęcając już słuszne swe prawa narodowe czy to w sprawie Gdańska, czy to w sprawie cieszyńskiego Śląska, czy wreszcie w traktacie ryskim.

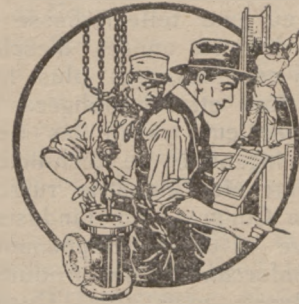
Na pożyczki inwestycyjne dopiero z chwilą zawarcia pokoju nadchodzi czas. Kredyt był dotychczas ciężki, gdyż przeważnie miał charakter konsumpcyjny, boć przedewszystkiem ludność mrąca z głodu należało nakarmić. Kredyt taki z natury swej był trudny, podkopywał kurs marki polskiej niewspółmiernie do siły jej nabywczej i pomimo zawrotnego jej spadku, czynił z Polski w porównaniu z zagranicą kraj najtańszego życia. Gdy urodzaje tegoroczne wystarczają nam, i wydatki wojskowe się zmniejszą, należy się spodziewać wkrótce, że bilans konsumpcyjny bierny ustanie, da to podstawę do utrwalenia kursu marki polskiej i przeprowadzenia konwencji monetarnej na tej pewności, że złoty polski utrzyma się.

Polityka ekonomiczna i skarbowa. Polityka ekonomiczna Polski w zaraniu państwowości musiała wobec zupełnego braku produktów stosować zapożyczony etatyzm, tak bardzo nieodpowiadający charakterowi narodowemu. Ten okres przechodzi cały szereg zarządzeń państwowych, krępujących często wyładowanie sił uśpionych w narodzie znika, ramiona do pracy prężą się. Jako przewodniczący Komitetu ulg celnych z wielką radością widziałem, jak na każdym miesięcznym posiedzeniu mo-

gliśmy z ulgowych taryf celnych usuwać liczne artykuły, których produkcja krajowa zabezpieczała najzupełniej pokrycie. Swoista polityka celna ma dziś na celu istotną opiekę przemysłu rodzimego, który się będzie mógł swobodniej i potężniej rozwijać, niż za czasów panowania taryf przystosowanych do potrzeb nie naszych, lecz państw zaborczych. Nadchodzi czas uporządkowania naszej skarbowości, z chaosu i licznych prób wyłania się coraz bardziej jasny program zbudżetowania oparte go na wyższym opodatkowaniu, stosownie do przyrostu bogactwa.

Przyszłość Polski. Polska wkrótce dowiedzie Europie, że jest nie tylko cywnikiem pokoju europejskiego i poważnym źródłem gospodarczym, wnoszącym nowe bogactwa do gospodarstwa społecznego, ale że stanie się ze względu na swoje wyjątkowe położenie geograficzne w środku Europy, terenem międzynarodowej wymiany między Wschodem i Zachodem.

Jan Dmochowski.

L'avenir économique de la Pologne.

Les conditions économiques à l'origine de la Pologne. La Pologne a regagné sa liberté dans des conditions économiques extrêmement difficiles; les frontières du pays indéterminées, le peuple terriblement exténué par la longue guerre, sans nourriture ni vêtement, sans habitation, dans une continuelle émigration; les ateliers du travail industriel et agricole détruits avec préméditation cruelle par les Russes ou les Allemands, les parcs d'équipement des trains détruits ou exportés et il n'est pas étonnant, qu'aux gens, qui ne connaissent pas l'âme du peuple toutes ces causes donnent base à un jugement peu favorable et à la supposition économiquement logique, que la Pologne n'est pas capable de

se gouverner elle même, qu'elle ne présente qu'un état de saison, car dans des pareilles conditions elle ne pourra pas répondre aux besoins d'un pays moderne de l'Europe.

L'activité actuelle. Les dernières deux années et demie la Pologne a passé dans des cruels combats, dans le but de défendre ses frontières, qui ne sont basées, sur les droits historiques, mais purement ethnographiques et en même temps pour défendre l'esprit national de l'influence communiste néfaste, qu'on voulait inculper par tous les moyens possibles.

De tous ces combats la Pologne est sortie victorieuse, en fondant les bases de son existence politique et économique. Son peuple de trente millions, uni dans un corps politique

s'est crée une constitution purement démocratique, ses besoins sont tranquilisés grâce au secours des Alliés et aujourd'hui, si la Pologne cherche du crédit, ce n'est que pour du crédit producteur. Elle commence à fabriquer des produits pour faire remâître l'industrie, pour pouvoir commencer à les exporter, mais tous cela avance très lentement, grâce à la diplomatie de Lyold George, car la Haute Silésie, qui presente la richesse naturelle de la Pologne, fait des terribles efforts et tâche par des luttes sanglantes de s'unir avec la Mère-Patrie.

Les facteurs naturels et les fonds du travail. Il n'y a que des semaines, paraît il qui nous séparent du moment de la consolidation des frontières de la Pologne; partout sur toute sa vaste surface, les récoltes s'annoncent admirablement cette année et font espérer, que bientôt la Pologne commencera à exporter son blé. En outre de la terre fructueuse des forêts, prairies et grandes richesses de minerais, charbon, houille, sel, pétrole, se presente encore un second facteur qui contribuera au relèvement de notre pays, c'est le travail. On peut franchement dire, que la Pologne n'a jamais eu une telle richesse de travail. Pendant les longues années d'esclavage, toutes ses plus capables, ses plus remarquable forces créatrices étaient obligées à émigrer, multipliant par leur travail les richesses de l'étranger. L'ingénieur, le technicien polonais créait et soutenait l'industrie russe. Dans le Royaume de Congrès, où l'industrie des fabrique arrive à un developpement considerable, en renforçant de ses produits non seulement la Russie, mais tout l'Ouest on manquait d'écoles techniques, la jeunesse polonaise devait étudier, dans des politechniques russes ou aller à l'étranger à cause de la politique économique ennemie des pays occupants; elle cherchait une sortie pour son savoir et son energie en Russie et presque dans tous les pays d'Europe, jusqu'en Amérique. Ce n'est pas seulement l'industrie russe, mais l'entier commerce de gros, qui était dirigé par des Polonais. L'ouvrier polonais est partout recherché, à cause de son intelligence et sa perseverance aux travail; il a contribué au developpement de l'industrie des mines et l'industrie métallurgique en Allemagne, en Westphalie et en Haute Silésie, il était l'âme de l'industrie métallurgique en Russie; les principaux centres comme usines Dnieprowennes et celles de Briansk n'employaient que des ouvriers polonais; il en était de même avec les sucreries russes, des grandes quantités d'ouvriers trouvaient du travail en Ame-

rique et maintenant tous reviennent, comme des oiseaux voyageurs au printemps à la vie économique polonaise, pour collaborer au relèvement de la Pologne par ses sciences approfondies, par son organisation du travail, et même par ses grands capitaux, dont nous voyons les preuves dans la fondation des nombreuses usines, par les techniciens polonais d'Amérique. Tous ces réémigrés ont collaboré dans les premiers temps à l'organisation de l'état polonais et aujourd'hui quand la consolidation est accomplie ils quittent les rangs des employés pour faire renâître l'industrie.

Les besoins de la Pologne. Aujourd'hui la Pologne doit faire un grand effort pour mettre au profit les richesses naturelles de son pays, elle a besoin de la paix et des considerables capitaux productifs, ainsi que d'une sage politique économique et financière. Si la question des frontières de la Pologne était décidée comme pour les autres nations consciencieusement et exactement et garantie par le traité de Versailles — on aurait épargné à la jeune Pologne de longues et sanglantes luttes, dans des conditions inouïes, inconnues par les autres pays de l'Europe, où le soldat combattant pied nu et sans munition, par son sang et son courage dut compléter partout les manques du traité de paix.

Combien la Pologne désire la paix, elle l'a démontré suffisamment lors de la question de Dantzick, également quand à la question de la Silésie de Teschen et enfin en signant le traité de Riga.

C'est avec la paix qu'arrive le moment de songer à un emprunt producteur. Jusqu'à present le crédit était difficile à obtenir, car il portait le caractère consommateur, Avant tout il fallait aider la population, qui mourrait de fam; ce credit était nuisible de nature et causait une baisse du mark polonais improporcionnelle au prix de sa valeur et malgré cette baisse, en comparaison avec les autres pays, la Pologne est restée le pays de l'existence au meilleur marché.

Il faut espérer, que si les reciltes de cette année suffiront aux besoins du pays, et que les dépenses pour l'armée diminueront, le bilan commercial passif prendra fin, ce qui donnera le moyen de fixer le cours du mark et d'introduire la conversion monétaire, en créant le franc polonais, dont la valeur restera stable.

La politique et financière. La politique économique de la Pologne à l'aube de son existence a du à cause du manque de produits appliquer un étatisme emprunté, qui ne repondait point à son caractere national. Cette

période finit heureusement, toute une serie des restrictions gouvernementales, qui empechaient souvent l'exploitation des énergies endormies dans la nation, disparaît, les bras se degourdissement aux travail. Comme president du Comite des faveurs douanières, j'ai observé avec grande joie, comme a chaque séance mensuelle, nous pouvions supprimer des nombreux articles du tarif de faveur douanières, car la production toujours grandissante du pays assurait suffisamment aux besoins du pays. La politique douanière d'aujourd'hui a pour but la protection de l'industrie nationale, qui pourra sous sa sauvegarde le developper plus librement et plus vite, que du temps des tarifs apropiés aux besoins des pays occupants.

Le moment arrive de faire sortir du chaos nos finances, après des nombreuses expériences apparait un projet de budget fondé sur l'augmentation des impôts correspondant a l'agrandissement des richesses.

L'avenir de la Pologne. Bientôt la Pologne prouvera à l'Europe entière, qu'elle n'est pas seulement un facteur de la paix européenne et une source sérieuse économique apportant de nouvelles richesses, mais qu'elle deviendra a cause de sa situation géographique, le centre de l'échange entre l'Est et l'Ouest de l'Europe.

Jan Dmochowski.

Poland's economical future.

The economical circumstances of Poland's growth. Poland has now regained her liberty in extremely difficult economical conditions—Her frontiers are not yet decided, the people are exhausted by the war, hungry, unclothed and homeless—they are in a continual state of re-emigration,—their industry has been purposely ruined by the Russians and the Germans—the train and lugines have been partly taken away, partly destroyed—to that nearly everybody uko knows the spirit of the people and sees these things might draw the only logical conclusion, that Poland will have merely a mushroom existence under these circumstances, for the will not be able to fulfill the requirements of modern European states. Organisation dariood. There have been already two half years of terrible struggles for the settling of the frontiers according not to historical but to ethnographical basis, as well as for the still more important struggles to fixe a line betwem healthy democratic progress, and the harmful destructive influences of the doctrines of the East.

From this conflict Poland has come out victorious, and has still managed to found her political and economical life—the polish people, counting nearly 30 millions, united in one nation have created their constitution, based on true democratie principles, they have supplied their first needs, thanks to the help of the Allies, now if they seak credit it is that of investement and not oj consumption—they begin to export some products of their industry. Which, begins to develop again. The progress of this is slow thanks to the fact that Upper Silacia which contains a natural wealth of raw materials is been withheld by the intrigues of Mr. Lyold George.

The natural conditions of evolution & the number of labourers. Probably it is only a question of few weeks before the Polish frontier will ab last be fied—There are great hopes of rich crops for this year all over the country, so that Poland will be able to export her surplus of flour.

Apart from the crops, the forests, and the rich mines of coal, iron, salt & the oilfields as upther factor helping the production we offer huge opportunities for labour. It may casely be said that Poland has never had such a number of labourers as a the piesent moment.

During the recent bondage the cleverest of Polish workers were obliged to emigrate, to the profit of foreigners—Polish eginieers & skillabourers created & upheld the entire industry in Russia—In Congress Poland, were the manufactory industry was well developed & supplied not only Russia but the entire East, the young men were obliged to study cither in Russian politechnics or abroad. On account of the hostile economical policy of occupying governements these young men were obliged to use their knowleffe & energy all over Europe & in America.

Not only Russian industry but trade also was Directed by the Poles—the polish workman on account of his intelligence & percerence was every where in great demaad. It was he, who was the backbone of the mining trade in Germany Westfalia, Upper Silesia & itewas he who was wanted in the metallurgical industry in Russia. The economical centers of the South of Russia as for instance the establishments at Dniepr, Briansk e. ct. were worked exlusevly by polish labour; it was the same with the Russian sugar in-

dustry. Also huge number of our workmen were employed in America. These have all now returned to Poland with their knowledge, skill to labour, & in some cases with large capitals, as is seen by the number of factories being founded at present by american technologists—these reemigrants were at first needed to rebuild the state, but now that the state is consolidated they are passing on to the building up of the industrial life of the country.

Polish needs. To day in order to exploit her huge natural wealths and this immense number of labourers Poland needs peace, invested capital as well as capable economic and financial policy.

If the question of frontiers had been concisely & strictly fixed by the Treaty of Versailles, as it was done in the case of other states, the newly freed nation would have been saved two years of bloody conflict, such as Europe has never seen — where the soldiers

with out boots or arms had to defend their rights. Poland greatly desires peace — as has been proved by the fact that the resigned her nation's rights in the case of Gdańsk Teschen Silesia, & in the treaty of Riga.

Only now after the signing of peace came the time for investid. It is now time to put our finances in order, our budget program is now becoming clear — we see that the Saxons must be raised in accordance with the increase of wealth.

Poland's future. In a short time Poland shall prove to Europe that she is not only a factor of international peace a economical source of new social wealth, but also thanks to her unique geographical position in the center of Europe she will become a road of international exchange between the East and the West.

Jan Dmochowski.

Polens Wirthschaftliche Zukunft.

Wirthschaftliche Verhältnisse beim Entstehen Polens. Polen hat seine politische Existenz in unerhört schwierigen wirthschaftlichen Verhältnissen wiedergewonnen: unbestimmte Staatsgrenzen; durch den Krieg verzehrte Bevölkerung, ohne Nahrung. Kleidung und Wohnung in steter Rückwanderung begriffen, die Industrie- und Ackerbauwerkstätten sowohl von Russen wie von Deutschen mit grausamem bösen Willen vernichtet, das Eisenbahnbetriebsmaterial verschleppt oder vernichtet. — alle diesen Verhältnisse könnten allen Diejenigen, die den Geist des Volkes nicht kannten, zur logischen Schlussfolgerung bringen, dass Polen nur ein Saisonstaat sein würde — da es, in diesen Verhältnissen, den Aufgaben eines modernen Staates nicht gewachsen sei.

Die bisherige Thätigkeit. Schon zwei Jahre schrecklichen Ringens nicht nur um, nicht auf historischen sondern auf ethnographische Grundsätzen basierten Territorialgrenzen, sondern was wichtiger ist, um geistige Grenzen zwischen gesundem demokratischen Vortschritt und mit Gewaltmitteln eingepflichte östlicher, vernichtender Doctrin, sind verflossen.

Polen ging siegreich aus diesen Kämpfen aus, wirthschaftliche und staatliche Grundfeste anlegend. Das Dreissigmillionenvolk, schon beinahe in ein politisches Ganze vereinigt, hat sich eine, auf aufrichtigen Democratismus gegründete Constitution ausgearbeitet, hat, Dank dem Beistande der Verbündeten, den Hunger der ersten Bedürfnisse gestillt, und wenn es

heute sich nach Credit umsieht, — so ist es Investitions — und nicht Verbrauchscapital; es beginnt gewisse Erzeugnisse seiner, im Aufbau begriffenen industriellen Production zu exportieren, so langsam auch dieses vorwärts geht, da der natürliche, angeborene Vorrat aller Rohstoffe, Ober-Schlesien durch Lloyd Georges Diplomatie um die Obermacht in Europa, beim Verschmelzen mit dem Mutterlande blutige Hemmnisse begegnet.

Natürliche Factore und Arbeitsvorrat. Es scheiden uns wahrscheinlich nur noch Wochen von der Consolidation von Polens Grenzen, und überall, auf allen seinen, grossen Strecken, sind in diesem Jahre ausserordentliche Ernten, sowohl von Winter — wie von Sommergetreiden vorausgesehen, so dass Polen seinen Brodüberschuss exportieren können wird.

Neben fruchtbarem Boden, Wäldern, zahlreichen Bergbauereichthümern wie Steinhohle, Erz, Salz, Petroleum, tritt als zweiter Factor der Production und des Reichthums die Arbeit auf. Man kann sicher behaupten, dass Polen nie einen so grossen Vorrat von Arbeitskraft, wie heut zu Tage besessen hat. In den Jahren der neulichen Knechtschaft mussten die talentvollsten bildeten Kräfte Polens emigrieren, um mit ihrer Arbeit fremde Lander zu bereichern. Der polnische Ingenieur und Techniker schöpfte und unterstützte die ganze russische Industrie. Im Congresspolen, wo die

Fabrikindustrie einen hohen Entwicklungsgrade erreichte, mit ihren Erzeugnissen nicht nur Russland sondern den ganzen Osten unterstützend, fehlte es in den letzten Jahren an Schulen, die polnische Jugend studierte auf russischen oder ausländischen politechnischen Instituten, und suchte, Dank der feindlichen wirtschaftlichen Politik der Annektionsmächte, einen Ausgang für ihre Kenntnisse und Energie in Russland, in beinahe allen Ländern Europas, in Nord- und Süd Amerika. Nicht nur die russische Industrie sondern auch der Engroshandel wurden von polnischen Kräften geleitet. Dank seiner Intelligenz, seiner Arbeitsausdauer war der polnische Arbeiter überall gesucht; er schuf die Berg- und Hüttenindustrie in Deutschland, in Westphalen, in Oberschlesien, er war die Hauptstütze der Metallindustrie in Russland, wo die Hauptzentren in Südrussland, wie in den Dnieprowschen, den Briankschen Anstalten und andere ausschließlich von Polenarbeit unterstützt wurden, — dasselbe galt in der russischen Zuckerindustrie; riesige Arbeiterscharen fanden Arbeit in der amerikanischen Industrie, — und Alles Dieses kehrte heim wie Vögel in den neuen Frühling des Lebens Polens und mit Kenntnissen. Arbeitstechnik versehen, oft über ansehenswerthe Capitalien verfügend, wovon den Beweis die zahlreichen die von polnischen amerikanischen Technikern gegründeten Anstalten geben.

Diese Reemigranten wurden in der ersten Phase beim Aufbau des polnischen Staatswesens ausgenutzt, — heute, wo dieser Bau von Tag zu Tag sich consolidiert, wendet sich ein rosser Prozentsatz von ihnen den erwachenden industriellen Leben zu.

Polens Bedürfnisse. Heutzutage braucht Polen zum Ausnützen seiner riesigen, natürlichen Reichthümer und seines grossen verarbeiteten Arbeitsvorrates, Frieden, Investitionscapitalien und kluge Wirtschafts- und Finanzpolitik. Wenn die Grenzfrage, von Hause aus, wie im Verhältniss zu anderen Ländern, genau und gewissenhaft bestimmt und durch den Vertrag von Versailles garantiert wäre — würde dadurch dem jungen Polen zweijähriges blutiges Ringen in dem übrigen Europa unbekanntes, unerhörtes Verhältniss, wo der Soldat ohne baarjuss und ohne Patronen mit eigener Tapferkeit und Blut überall das Nichtausgesprochene in Versailles versiegeln musste, erspart haben.

Polen wünscht Frieden und hat davon Beweise gegeben, seine billigen nationalen Rechte es in der Dantziger, sei es in der Techeiner Schlesischen Frage, sei es im Rigaschen Vertrag preisgebend.

Nur seit dem Augenblick des Friedensschlusses kommt die Zeit der Investitionsaufleihen. Der Credit war bis jetzt schwierig, da er hauptsächlich einen Verbrauchscharacter trug, da man vor Alledingen die verhungerte Bevölkerung ernähren musste. Dieser Credit war natürlich schwierig, untergrab den Cursus der polnischen Mark unkommensurabel mit ihrer Kauffähigkeit, und trotz schwindeligen Falles derselben, machte aus Polen, im Vergleich mit dem Auslande, das Land der billigsten Existenz.

Wenn die diesjährigen Ernten uns ausreichen und die Kriegsausgaben sich vorringern, darf man erwarten, dass unsere passige Verbrauchsbilanz ein Ende nehmen wird, was eine Basis zur Fixierung des Cursus der polnischen Mark gründen wird, bei der Sicherheit dass der polnische Gulden (złoty) sich aufrecht erhalten wird.

Die Wirtschafts- und Finanz politik. Die Wirtschafts politik Polens am Morgen seines Staatswesens musste beim absoluten Mangel an Production, den Weg des angelichenen, zu wenig dem polnischen Nationalcharacter entsprechenden, Etatismus einschlagen. Diese Periode nimit ein Ende eine ganze Reihe von staatlichen Verordnungen, oft die Entladung schlummernder Nationalkräfte fassend, schwindet, — die Arme spannen sich zur Arbeit.

Als Vorsitzender des Comitees der Zollvergünstigungen aus ihm mit grosser Freude, wie wir bei jeder Monatsitzung aus dem Vergünstigungstarif zahlreiche Artikel, deren inländische Production vollständig genügt, streichen konnten. Die heimische Zollpolitik hat zum Zweck den wirklichen Schutz der einheimischen Industrie, die sich freier und mächtiger entwickeln können wird, als zur Zeit der Herrechnung der nicht unseren sonndrn der annekthierenden Länder angepassten Tarife. Es kommt die Zeit der Ordnung unserer Finanzen, — vom Chaos und Zahlreichen Proben tritt ein immer klareres, auf höherer Besteuerung basiertes, dem Zuwuchs des Reichthums entsprechendes Budgetprogram, zu Tage.

Die Zukunft Polens. Polen wird bald Europa den Beweis geben, dass es nicht nur ein Facte des europäischen Friedens uns wichtigen, neue Reichthümer in die soziale Wirtschaft tragende Quelle sei, sondern dass es, dank seiner ausnahmenseweisen geographischen Lage in der Mitte Europas, das Gebiet des internationalen Austausches zwischen Osten und Westen werden wird.

Nasza polityka przemysłowo-handlowa.

Notre politique industrielle et commercial. — Our industrial and commerciale policy. — Unsere Industrielle und Handelspolitik.

Po jakiej linii idzie nasza polityka ekonomiczna? Czy wogóle prowadzimy jaką politykę ekonomiczną, rozumiejąc pod tym pojęciem dążenie za pomocą odpowiednich środków do osiągnięcia zakreślonych celów w dziedzinie gospodarczej?

Pytania te nasuwają się każdemu, kto śledzi zarządzania władz, normujące życie ekonomiczne kraju.

Od usunięcia władz okupacyjnych, przez dwuletnie zmagania się z Rosją, szliśmy drogą wytkniętą koniecznościami wojennymi, podporządkowując całą wytwórczość kraju potrzebom armji. Cel, jaki mieliśmy do osiągnięcia, był jasny: bez uszczerbku dla akcji wojennej odbudować przemysł i rolnictwo i wzmóc produkcję.

Czynnikiem pomyślnym dla nas był niski stan waluty polskiej, utrudniający konkurencję wytwórczości zagranicznej.

Czy spełniliśmy to zadanie? Pomijam naszą politykę finansowo - skarbową, agrarną, aprowizacyjną i kredytową, ograniczę się w artykule niniejszym jedynie do polityki przemysłowo-handlowej, która właściwie nadaje piętno charakterystyczne polityce ekonomicznej.

Za punkt wyjścia w unormowaniu stosunków przemysłowo-handlowych przyjęliśmy autonomiczną taryfę celną rosyjską i zarządzenia przywozowo-wywozowe państw walczących.

Już dziś można stwierdzić, że nasza dotychczasowa polityka handlowa doznała całkowitego niepowodzenia. Pomijając już fakt, że organy kontrolujące obrót z zagranicą rzadko stawały na wysokości zadania, sama zasada reglamentacji okazała się błędna, wprowadziła bowiem w życie szablon, rutynę, co przy ciągłych zmianach w układzie stosunków gospodarczych naraża przemysł i handel na nieobliczalne wprost straty, nie dając państwu spodziewanych korzyści w postaci ograniczeń wwozu artykułów zbędnych, tymwięcej, że istnieją inne środki, więcej celowe, dla kontroli handlu zagranicznego. To też z uznaniem podnieść należy, że w chwili obecnej rząd dąży energicznie do zwinięcia reglamentacji handlu, wprowadzając zasadę wolności.

Nasza polityka celna więcej odpowiada potrzebom życia. Nieraz odzywały się głosy, że ochrona celna przemysłu jest niedostateczna, nie opiera się bowiem na stosunku marki do złota. Teoretycznie zarzut ten jest uzasadniony, w praktyce jednak wobec braku

polskiej taryfy autonomicznej — boć za taką trudno uznać taryfę obecną — przeprowadzenie tej zasady przyniosłoby raczej szkodę. W latach 1918—20 najlepszą ochroną produkcji krajowej były znacznie niższe koszty produkcji u nas, niż z granicą oraz niski kurs marki polskiej — czynniki te stanowiły właściwą zapórę dla przemysłu obcego.

Natomiast niskie stawki celne oraz specjalna polityka nasza w zakresie ulg celnych przyczyniły się w wielkiej mierze nie tylko do odbudowy przemysłu, lecz i do powołania do życia nieistniejących dotychczas w Polsce gałęzi przemysłu. Powiedziałbym, że rząd przy odbudowie życia gospodarczego okazał się za hojny w stosunku do zasobów, jakimi rozporządzał. W roku ubiegłym nie pobrano cła za sumę prawie 200 milionów marek, za maszyny i urządzenia techniczne; ogólne dochody z cła wynosiły 653,3 milj. mk., ulgi celne stanowiły zatem prawie 25% ogólnych wpływów z cła. Jest to stosunek nienormalny.

Ulg celne nie wyczerpują oczywiście zakresu subwencjonowania przemysłu przez państwo, należy jeszcze wspomnieć o długoterminowych pożyczkach rządowych, gwarancyjnych i innych formach pomocy, udzielanych przemysłowcom. Tej polityce należałoby gorąco przyklasnąć, gdyby rząd wykazał tę samą troskę i energję w wyszukiwaniu źródeł dochodu. Tego, niestety, powiedzieć nie można. I dopóki rząd nie okaże sprężystości w egzekucji podatków, dopóty jego szczodrość w odbudowie przemysłu nie będzie mogła być nazwana postępowaniem roztropnem.

Powiedziałem wyżej, że sfery rządowe przystąpiły obecnie do rewizji swej polityki gospodarczej, wypowiadając się za wolnym handlem. Jako niezbędne założenie, uznano potrzebę bardziej racjonalnych stawek celnych w kierunku ich podwyższenia do wysokości zbliżonej do parytetu złota. Gdyby zasadę tę przeprowadzić w całej rozciągłości, skutki jej mogłyby być szkodliwe, za punkt wyjścia bowiem ma służyć autonomiczna taryfa rosyjska, dostosowana w sposób dość dorywczy do stosunków polskich. Projektowane podwyżki do cła byłyby uzasadnione w tym jedynie wypadku, gdyby opierały się one na rzeczywistych kosztach produkcji.

Zdaniem naszym, jedynym wyjściem z obecnego zamętu byłoby opracowanie autonomicznej taryfy polskiej, opartej na kosztach produkcji

w złocie i uzupełnionej odpowiednim mnożnikiem przy obliczaniu cła w markach papierowych.

Wszelkie inne rozwiązanie wywołać może w jednych gałęziach przemysłu zamarcie produkcji z braku dostatecznej ochrony, w drugich znów marazm, wywołany nadmierną ochroną.

W każdym bądź razie należy podnieść z uznaniem inicjatywę rządu, zmierzającą do rewizji obecnej polityki gospodarczej. Życzyćby tylko należało, aby nowy prąd wyraził się praktycznie w czasie możliwie rychłym.

Dr. J. Kołomyjski.

Notre politique industrielle et commerciale.

Quelle ligne suit notre politique économique? Conduisons nous en général une politique économique, en entendant par là une tendance à atteindre à l'aide de moyens convenables des buts fixés dans le domaine économique?

Ces questions s'imposent à chacun, qui suit les dispositions des autorités, réglant la vie économique du pays.

Depuis l'écartement des autorités d'occupation, à travers la lutte de deux ans avec la Russie, nous suivions la route tracée par les nécessités de la guerre, subordonnant toute la production du pays aux besoins de l'armée. Le but que nous avions à atteindre était celui de reconstruire l'industrie, l'agriculture et d'aggrandir la productivité sans préjudice pour l'action guerrière.

L'état précaire de la valeur polonaise était un facteur propice pour nous, en rendant plus difficile la concurrence de la production étrangère.

Avons nous accomplis cette tâche? Je passe sous silence notre politique financière, agraire, celle de l'approvisionnement et du crédit, me bornant dans l'article présent à la politique industrielle et commerciale seulement, qui proprement dit donne un cachet caractéristique à la politique économique.

Nous prenons pour point de départ dans le règlement des relations industrielles et commerciales le tarif douanier autonome russe et les prescriptions pour l'exportation et l'importation des états belligérents. Déjà maintenant l'on peut constater, que notre politique commerciale actuelle a subi un échec complet. Passant outre sur le fait, que les bureaux contrôlant l'échange avec l'étranger étaient rarement à la hauteur de leur problème, le principe de la réglementation lui-même s'est montré defectueux, car il introduit dans la vie la routine, ce qui, vu les changements continuels que subit le système de nos relations économiques, fait encourir notre industrie et notre commerce des

pertes incalculables, ne donnant pas à l'Etat les avantages prévus sous la forme de la limitation de l'importation des articles superflus, d'autant plus qu'il existe d'autres moyens, plus opportuns, pour le contrôle du commerce avec l'étranger. Aussi doit-on remarquer et approuver, qu'au moment donné le Gouvernement tend énergiquement à la dissolution de la réglementation en introduisant la base du commerce libre.

Notre politique douanière répond mieux aux nécessités de la vie. Maintes fois des voix se faisaient entendre, que la protection douanière de l'industrie était insuffisante, n'étant pas basée sur la relation du marc à l'or. En théorie cette objection est motivée, mais en pratique, vu le manque d'un tarif autonome polonais, l'introduction de ce principe apporterait plutôt un préjudice. Pendant les années 1918—1920 les prix de revient de la production considérablement inférieures chez nous à ceux de l'étranger, ainsi que le cours du change défavorable du marc polonais, formaient la meilleure protection de la production nationale, ces facteurs servaient de vraie barrière pour l'industrie étrangère.

Toutefois les basses taxes de douane et notre politique douanière spéciale dans le domaine des faveurs douanières ont de beaucoup contribué non seulement à la reconstruction de l'industrie mais aussi à appeler à la vie des branches de l'industrie n'existant pas jusqu'à présent en Pologne. Je dirais que, quant à la reconstruction de la vie économique, le Gouvernement s'est montré trop libéral relativement aux moyens dont il disposait. L'année dernière une somme de 200 millions de marcs n'a pas été perçue pour des marchandises et des installations techniques—ce qui fait 50 millions de marcs par trimestre;—tous les revenus des droits de douane comportaient depuis le 1 avril au 30 juin de l'année dernière 203,7 millions de marcs, c'est à dire que les faveurs douanières constituaient 25% de tous les revenus des douanes.

C'est une relation anormale. Les faveurs douânières n'épuisent naturellement pas tout le domaine des subventions de l'industrie par l'État, il faut mentionner encore les prêts à long terme, les garanties et autres formes d'assistance accordées aux industriels.

Il faudrait chaudement applaudir cette politique, si le Gouvernement mettait les mêmes soins et énergie aux recherches de nouvelles sources de révenu. Hélas, on ne peut pas le dire. Et jusqu'à ce que le Gouvernement ne demontre pas de l'énergie dans l'exécution des impôts, sa libéralité dans la reconstruction de l'industrie ne pourrait être nommée une action sage.

J'ai mentionné ci-dessus que les sphères du Gouvernement ont procédé à la revision de leur politique économique, en se déclarant en faveur du commerce libre.

Comme base indispensable on a reconnu le besoin de taxes de douâne plus rationnelles en les haussant jusqu'aux limites rapprochées du change au pair de l'or. Si ce principe était introduit dans toute son étendue, les résultats en pourraient être funestes, car le ta-

rif autonome russe doit lui servir de point de répare, adapté occasionnellement aux relations polonaises. Les augmentations des taxes projetées seraient motivées dans ce cas seulement, si elles étaient basées sur le cout de revenu de la production.

A notre avis, la seule issue du chaos présent serait l'élaboration d'un tarif autonome polonais basé sur le cout de revient en or, complété de coefficients convenables pour la calculation des droits en marc polonais.

Tout autre dénouement peut causer dans certains cas l'extinction de certaines branches de l'industrie faute de protection suffisante, dans d'autres-un marasme causé par une protection excessive.

En tout cas il faut réléver et applaudire l'initiative du Gouvernement visant la révision de la politique économique actuelle.

Il faudrait seulement souhaiter, que le courant nouveau prenne une direction pratique dans un délai aussi bref que possible.

Dr. J. Kołomyjski.

Our industrial and commercial policy.

What line is our economic policy following? Are we at all leading any economic policy, that is to say, are we endeavouring to attain by suitable means any fixed aims in the economic sphere?

These questions suggest themselves to anyone who traces those dispositions of the authorities, which regulate the economic life.

After the occupational forces had been removed, during two years' struggle with Russia, we followed the way of war necessities, underranging the production of the country to the needs of the army. The aim to be obtained was evident: reconstruction of industry and agriculture as well as increase of production without any disadvantage to the war action. The low state of the polish value was a favourable factor, as it made the competition of foreign production difficult.

Did we fulfill the task? Setting aside our financial, agrarian, approvisation and credit policy, I will restrain myself in the present article in touching our industrial and commercial policy, as these give the character to the whole of economic politics. In norming the industrial and commercial relations, as starting point were taken the Russian autonomic

custom tariff and the dispositions on import and export issued by the fighting powers.

We are able to state, that our commercial policy, as far as yet, failed completely. Apart from that our offices which control business with the foreign countries but rarely stood up to their task—the very principle of reglamentation proved itself to be erroneous, as it introduced into life routine, which, with the constant changes in the economic relations, exposes industry and trade to incalculable losses and does not give the country the expected benefits in the form of limitation of import of superfluous articles, the more, that there exist other, better, means of controlling our foreign trade. One must therefore meet with applause the fact that at present the government energetically tends to giving up reglamentation of trade and to introducing the principle of free trade.

Our policy in custom tariffs answers better to the needs of life. It was said more than once that the custom protection of industry is insufficient, as it is not based on the relation of the mark to gold. This is true but theoretically; practically the introduction of this principle would be rather injurious for the reason, that there does not exist any Po-

lish autonomic custom-tariff, for we cannot call as such the present Polish tariff. The best protection of home production in the years 1918—20 were the costs of production, much lower here, than abroad, as well as the low state of the Polish money. These factors were really an obstacle for the importation of foreign industry products.

However, low custom rates as well as our special practice in custom alleviation greatly contributed not only to industrial reconstruction, but also to the arising of such branches of industry, which did not yet exist in Poland. I might say, that the Polish government proved to be too liberal in relation to the wealth it disposed. Last year customs to a sum of nearly 200 million marks were not collected from imported machinery and technical equipment. The total income of custom duties amounted to 653,3 million marks, that is to say, that the custom alleviations amounted to nearly 25% of the total revenue from customs. This relation is abnormal.

The subsidizing of the industry by the state is not limited by the custom alleviations: we must mention the long-term loans, guarantees and other forms of help, imparted to manufacturers. This policy should be greatly praised, if the government did show as much energy in seeking for revenue sources. This cannot be said so. Such liberality in the reconstruction of industry cannot be called reasonable as long as the government

will not show the same energy in executing taxes.

I mentioned above, that the government spheres set to revising their economic policy, declaring themselves for free trade. As a necessary supposition was accepted the need of more rational custom rates, namely their increase up to a level near to the paritet of gold. A wide application of this principle could be noxious because of the starting point being the Russian autonomic tariff, accommodated to Polish relations. The projected increase of custom taxes would be grounded only in the case of their basing on actual manufacturing costs.

In our opinion, the sole issue of the present confusion would consist in elaborating a Polish autonomic tariff, based on the manufacturing costs in gold and completed by a suitable coefficient for calculating the customs in paper marks.

Any other solution might cause stagnancy of production in some branches of industry, whilst — owing to excessive protection — marasmus in others.

In any case, we must acknowledge the government's initiative which tends to revise its present economic policy. We must only wish, that the new current should express itself as soon as possible.

Dr. J. Kołomyjski.

Unsere Industrielle- und Handelspolitik.

Was für einem Weg folgt unsere Wirtschaftspolitik?

Führen wir überhaupt eine Wirtschaftspolitik, in dem Sinne eines Strebens, vermöge passender Mittel, zur Erreichung bestimmter Ziele auf wirtschaftlichen Gebiete?

Diese Frage drängt sich einem Jeden, der die Verordnungen der das wirtschaftliche Leben des Landes regelnden Mächte forschet, auf.

Seit der Verdrängung der Occupationsmächte, im Laufe des zweijährigen Ringens mit Russland, folgten wir den, durch Kriegsnotwendigkeiten ausgesteckten Pfad, die ganze Produktion des Landes den Bedürfnissen der Armee unterordnend. Der Ziel, den wir zu erreichen hatten, war klar: ohne Schaden für die Kriegstätigkeit — die Industrie und Landwirtschaft aufzubauen und die Produktion zu haben. Der niedrige Stand der polnischen Währung war

ein günstiger, die Concurrenz des ausländischen Produktivität erschwerender Factor.

Haben wir diese Aufgabe erfüllt? Ich lasse unsere Finanz-, Agrar-, Versorgungs- und Creditpolitik unberücksichtigt, mich in diesen Artikel nur mit der Industriellen- und Handelspolitik beschränkend, die eigentlich den charakteristischen Stempel der Wirtschaftspolitik verleiht.

Als Ausgangspunkt zur Regelung der Industriellen- und Handelsverhältnisse nehmen wir den russischen autonomen Tarif und die Import- und Exportverordnungen der kriegsführenden Länder an.

Schon heute kann man behaupten, das die bisherige Handelspolitik einen gänzlichen Misserfolg gelitten hat. Schon hiervon abgesehen, dass die, den Verkehr mit dem Auslands kontrollierenden Behörden, nur selten auf der Höhe der Aufgabe standen, der Grundsatz der

Regulierung selbst hat sich als irrthümlich erwiesen, da er Chablone und Routine ins Leben hineinbrachte, uns bei stäten Aenderungen des Wirtschaftssystems, Industrie und Handel auf geradezu unberechenbare Verluste aussetzt, ohne dem Staate dagegen keine erwarteten Nutzen, durch Beschränkung der Einfuhr von Luxusartikeln zu gewähren, destomehr, da es doch andere zwecksässige Mittel zur Contralle des Ausnhandels giebt.

Da muss man als erkennenswerth betonen, dass zur Zeit, die Regierung energisch zur Auflösung der Reglementation des Handels verschreitet sich für den Grundsatz des Freihandels aussprechend.

Unsere Zollpolitik ist besser den Lebensbedürfnissen angepasst. Schon oft hörte man Stimmen, das der Zollschatz der Industrie nicht genügend sei, da nicht auf dem Verhältniss der Mark zum Golde gegründet. Theoretisch ist dieser Einwand richtig, jedoch praktisch, dank dem Mangleinen polnischen autonomen Tarifs, da man doch schwerlich als solchen, den jetzigen Tarif betrachten kann, brächte die Durchführung dieses Grundsatzes vielmehr Schaden. In den Jahren 1918—1920 bildeten die viel niedrigeren Produktionskosten bei uns als im Auslande und der niedrige Kursus des polnischen Mark, den besten Schutz der inländischen Produktion — diese Factore wirkten als Sperrbaum gegen die fremde Industrie.

Die niedrigen Zollsätze hingegen und unsere spezielle Politik im Bereich der Zollvergünstigungen tragen nicht nur in grossem Masse dem Aufbau der Industrie bei, sondern riefen zum Leben, bis dahin in Polen nicht existierende Industrie-branchen. Ich dürfte sagen, dass die Regierung beim Aufbau des Wirthschaftslebens in Verhältniss zu den Mitteln über die Sie verfügt sich zu freigiebig erwiesen hat. Bis 200 Millionen Mark Zollgelder wurden im vorigen Jahre für Maschinen und technische Einrichtungen nicht eingezogen. Alle Zolleinnahmen betragen 658,3 Millionen Mark, die Zollvergünstigungen bildeten also 25% der ganzen Zolleinnahme. Das ist ein anomales Verhältniss. Die Zollvergünstigungen erschöpfen natürlich nicht das Gebiet des Beistandes der Industrie seitens des Staates man muss vielmehr die staatlichen langsichtigen Anleihen, die Bürgschaften und anderen Formen des, den Industriellen erteilten Beistandes erwähnen.

Man müsste diese Politik warm begrüßen, wenn die Regierung dieselbe Sorge und Energie im Aussuchen neuer Einnahmequellen auswiese.

Dieses lässt sich leider nicht sagen; — und bis unsere Regierung stramme Energie beim Vollstrecken der Einziehung der Abgaben nicht ausweist, könnte ihre Freigiebigkeit beim Aufbau der Industrie nicht eine gesonnene Handlung genannt werden.

Wie oben erwähnt, sind die regierenden Sphärphärenen an die Revision ihrer Wirtschaftspolitik getreten, sich für den Freihandel aussprechend. Als unbedingte Grundlage hat man die Notwendigkeit vernuftmässiger bis zur Parität des Goldes erhöhten Zollsätze anerkannt. Wenn dieser Grundsatz in allseiner Ausdehnung durchgeführt werden zollte, könnte er schädlich werden, denn als Ausgangspunkt soll der russische autonome Tarif, nur ziemlich gelegentlich an die polnischen Verhältnisse angepasst dienen. Die geplanten Erhöhungen der Zollsätze waren nur in dem Falle begründet wenn sie auf wirklichen Kostenpreisen basiert wären.

Unserer Meinung nach, der einzige Ausgang aus dem jetzigen Chaos wäre die Ausarbeitung eines polnischen autonomen Tarifs auf Produktionskosten in Goldwährung gegründet und mit entsprechenden Multiplicatoren zur Abrechnung der Zollgelder in Papiermarken vervollkommenet.

Jede andere Lösung kann das Absterben der einen Zweige der Industrie am Mangel gehörigen Schutzes, in anderen Marasmus dank uebermässigen Schutze hervorrufen.

In jedem Falle dürfte, die zur Revision der jetzigen Wirtschaftspolitik strebende Initiative der Regierung mit Anerkennung begrüsst werden.

Zu wünschen bliebe nur, das die neue Strömung in möglichst baldiger Frist einen praktischen Ausdruck fände.

D-r J. Kotomyjski.

Przemysł i handel jako czynniki zniwelowania różnic dzielnicowych.

(Artykuł odznaczony 1-szą nagrodą na konkursie redakcji „Przeglądu Przemysłowo-Handlowego” w dniu 10 maja b. r.).

Starożytna Grecja podzielona na szereg samodzielnych państw, żyjących życiem samostnem, nie mających wspólnej łączności, ani w handlu, ani w przemyśle, nie wytworzyła państwa samoistnego i w walce dziejowej musiała stracić swój byt polityczny pod naciskiem sił Rzymian, skoordynowanych i zorganizowanych w całość. Rzym, odczuwając potrzebę jednolitości, łączył jedнопlemienne ludy przez prawa wspólne i rozwój wspólny na jednakowych zasadach handlu i przemysłu, odpowiednio do swej stopy kulturalnej. Wyodrębnie nie części składowych od wspólnych podstaw ekonomicznych, było główną przyczyną upadku Rzymu.

Odmianą drogą szły Anglja i Niemcy współczesne. Wytworzenie jednolitego rynku wewnętrznego, skoordynowanie wszystkich sił wytwórczych we wspólnej, celowej i planowej pracy, zespoliło ludy niemieckie w potężne samorzutne państwo, wytworzyło nawet ideologję panowania nad światem. Również Anglja za pomocą rozwoju handlu i przemysłu zjednoczyła naród cały w potężną grupę o aktualnej energii, zdolną do samoistnienia i walki niemal na wszystkich punktach globu ziemskiego. Francja stała się tylko wówczas potężną, gdy interesy poszczególnych prowincji zjednoczyły się w jeden ogólny, normując swój handel i przemysł we wspólnej koordynacji ogólnopństwowych dążeń. Najbardziej jednakże jaskrawym przykładem rozwoju życia, mogą służyć Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Wciągnięcie w orbitę wspólnej działalności ekonomicznej części składowych z uwzględnieniem poszczególnych warunków było zadaniem tak mężów stanu jak i rządu amerykańskiego. Budowa kolei żelaznych przez pustynie i stępy w celu połączenia odległych przestrzeni dla wspólnego handlu i rozwoju przemysłu dała możność zużycia jak najmniejszej energii dla wytworzenia bogactw, określonej kategorii tam, gdzie ku temu były najodpowiedniejsze warunki i zespoliła działalność wszystkich obywateli państwa w jednolitej wytycznej, w poczuciu wspólności i nierozzerwalności interesów wzajemnych.

Państwo Polskie, składające się obecnie z trzech dzielnic, wyszkolonych na podstawach różnych dążeń i odmiennych cech kultural-

nych i dążeń ekonomicznych, może być porównane przez analogję do typu Grecji Starożytnej. W dobie obecnej — jak i uprzednio — rozbieżność interesów poszczególnych części, nieuzasadniona przez cele państwowe, musi oddziaływać tylko ujemnie, wytwarzać stopniowe obezwładnienie organizmu całego i może, albo stanąć tamą w zespoleniu państwowem, albo doprowadzić do całkowitej anemji jak życia politycznego tak i ekonomicznego. Jedyną siłą przeciwstawną temu, niezależnie od ideologii ogólnonarodowej, na tle patryjotycznym, może i musi być zespolenie ekonomiczne. To zaś ostatnie może być osiągnięte przez rozwój handlu i przemysłu, dzięki czemu najróżnorodniejsze elementy ludzkie i siły naturalne Państwa Polskiego będą mogły wytwarzać z najmniejszą stratą energii jak największą ilość produktów, stanowiących podstawę dobrobytu państwa całego. Jeżeli nie ulega żadnej wątpliwości, że rozwój handlu i przemysłu był środkiem dla kontaktu wzajemnego różnych państw i narodów, że czynniki te wywarły dominującą impresję na charakter kultury i cywilizacji ogólnoludzkiej, że handel i przemysł niwelował instynkta wojownicze, zamieniając pierwotną zdobycz wojenną przez wymianę towarów, a później przez kupno i sprzedaż ich, co wywołało poczucie solidarności narodów, jeżeli nie pod każdym względem, to w zasadniczych podstawach, to nie ulega najmniejszej wątpliwości, że rozwój handlu i przemysłu wewnątrz kraju, wytwarzając bilans czynny gospodarczy, stworzy poczucie i zrozumienie wspólności interesów, niwelację poszczególnych dążeń pod ogólny i wspólny mianownik jednolitości państwowej.

Szerszy rzut na szerszem polu, gdyż na terenie całości, wytworzy zróżniczkowanie sił intelektualnych i fachowych, szukających ujścia swym uzdolnieniom na większym obszarze. Dzięki temu zmniejszy się rozproszenie sił. Zatrata energii dla osiągnięcia wspólnego celu będzie jak najmniejszą, rezultaty to jest wytwory tej energii będą jaknajwiększe. Uświadomienie mas przez rozszerzenie widnokręgów ekonomicznych, przerzucenie sił, gdzie one są w nadmiernej ilości do miejscowości gdzie ich brak, zmusi niezależnie od woli do zrozumie-

nia i odczucia wspólności interesów, do automatycznej pracy na tle ogólnopństwowem a nie dzielnicowem.

By przeprowadzić w tym kierunku politykę handlowo-przemysłową, niezbędnem jest doskonałe obznajomienie się z siłami wytwórczemi danego kraju, z energją materialną i intelektualną.

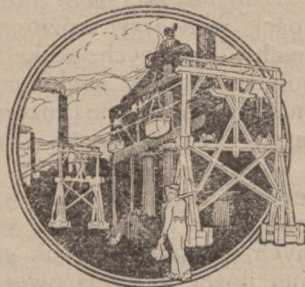
W Anglii, gdy kwestja rolna, jako kwestja ekonomiczna, wysunęła cały szereg zagadnień połączonych z dobrobytem państwa, Lloyd George zorganizował ankietę, której w przeprowadzeniu brało udział z górną sto tysięcy najinteligentniejszych ludzi w Anglii. I sama kwestja, i sposób przeprowadzenia ankiety, oraz wyniki jej, zespoliły jeszcze większym węzłem poczucie łączności całego narodu angielskiego, a nie poszczególnych części składowych jego z wyjątkiem Irlandji.

Przez zmianę form przestarzałych lub niszczących cechy dzielnicowe, przez ułatwienie warunków do twórczej, wspólnej pracy, przez zabezpieczenie tej pracy i ułatwienie korzystania z wytworów jej wyłoni się spójnia, w której nie będzie mowy o przewadze i różnorodności tej lub innej dzielnicy i w której zasadniczą podstawą będzie służyć dogmat, z najmniejszą stratą bezcelowej energii do wyników jak największej wytwórczości.

Czy to będzie przemysł rolniczy, czy czysto fabryczny, czy to będzie handel wymienny wewnętrzny, lub na zewnątrz, nic wiążąca połączy wszystkich jak pajęczyna, i wytworzy silny organizm państwowy, skoordynowany do wspólnych celów, do zadośćuczynienia wymogom nietylko ogólnym, lecz i poszczególnym.

Stąd konsekwentny wynik, że rozwój handlu i przemysłu wytwarza nietylko dobrobyt ekonomiczny, lecz asymiluje również dążności separacyjne poszczególnych części składowych danego państwa. Taką a nie inną powinna być ideologia państwa Polskiego.

Inż. Stefan Kader.

Zakłady Przemysłowe „HOSSYB“.

FABRYKI: Żbików, st. Pruszków i Sheffield.
ZARZĄD: Warszawa, Jerozolimska № 59.

STAL szybko tnąca i narzędziowa oryginalna angielska najlepszych gatunków.

Gryzy lane z patent. stali „Kobalt“.

Piłniki i Tarniki ze stali angielskiej.

Wiertła ze stali szybko tnącej

Tarcze korundowo-szmerglowe angielskie marki „Uni“.

Pily do drzewa i **PIEKI** do METALI.

Liny stalowe szkockie na zamówienia.

Cały stan średni

zwłaszcza

**Kupcy,
Przemysłowcy,
Rzemieślnicy,**

abonują

Gazetę Poznańską

organ Zjednoczenia Mieszczańskiego, Związku Chrześcijańskich Kupców Podróżujących, Związku Drobnych Kupców, Związku Towarzystw Rzemieślniczych.

Obfity dział gospodarczy.

Administracja: ul. Murna 2.

Nowe drogi dla organizacji technicznej handlu.

(Artykuł odznaczony 1-szą nagrodą na konkursie redakcji „Przeglądu Przemysłowo-Handlowym”) w dniu 10 maja r. b.

TREŚĆ:

Konieczność dostosowania techniki handlu polskiego do poziomu handlu zagranicznego. Cel działalności handlowej. Idea solidarności zamiast idei spółzawodnictwa, jako nowy czynnik w handlu społecznym. Potrzeba łączenia się poszczególnych branż handlowych w jedną całość. Reklama. Przywrócenie szybkości obrotu handlowego. Reforma techniki pracy biurowej. Biuro informacyjne dla potrzeb handlu. Świat handlowy, jako federacja poszczególnych firm.

Ze względu na swą technikę, handel w Polsce miał dotychczas w przeważnej swej części charakter kramarski i przestarzały. Poszczególne kupiec lub firma bezpośrednio lub, co najwyżej, za pomocą agentów wchodziła w styczność z pewnym ograniczonym kołem odbiorców. Stosunki handlowe wyrabiała się na podstawie stosunków osobistych i były ich specyficzną odmianą. Wielki przewrót, dokonany przez wojnę we wszystkich dziedzinach życia, i wciągnięcie Polski w stosunki z wysoko rozwiniętymi pod względem ekonomicznym państwami Ententy zmuszają handel polski do wejścia na linię ogólnej ewolucji handlu, już oddawna jasno zarysowaną na Zachodzie. Handel stał się obecnie sprawą skomplikowaną i w nowych warunkach wymaga nowych metod i nowej organizacji technicznej.

Istotą handlu jest dostarczanie w odpowiedniej chwili towarów tam, gdzie są potrzebne. Nie wystarcza czekać na zapotrzebowanie, gdyż klient może nie mieć jasnej świadomości tego, co w danym wypadku może mu najlepiej służyć. Kupiec powinien wiedzieć o tem lepiej od niego, powinien umieć zapotrzebowanie zbudzić. Niektórzy ekonomiści, jak np. Böhm-Bawerk, stwierdzają, że jednym z czynników, normujących wartość towarów, jest ich pożądanie. Skoro kupiec potrafi przez umiejętne wskazanie potrzeby towaru wzbudzić jego pożądanie, tem samem wpływa na podniesienie jego ceny. Znaczenie, to znaczy wiedzieć nie tylko to, co w danym miejscu odbiorca chce kupić, lecz i to także, co mu jest potrzebne. Rola kupca jest uświadamiająca. Kupiec jest to nauczyciel, który wskazuje nabywcy, co mu jest potrzebne, i gdzie to może otrzymać.

Handlowi należy nadać obecnie bardziej, niż kiedykolwiek, charakter czynny. Nie wystarczy czekać, aż nabywca przyjdzie do sklepu, ale, z drugiej strony, kupiec nie może również iść do każdego z osobna nabywcy i zapraszać do kupna. Instytucja agentów, wchodzących do poszczególnych mieszkań

i firm, jest już anachronizmem. Handel zna obecnie techniczne środki propagandy bardziej tanie i bardziej skuteczne. Środkiem takim jest umiejętna reklama.

Cechą społecznego handlu jest jawność. Tajna sprzedaż z rąk do rąk, nie dla konsumpcji, lecz w celach ukrywania towaru i podnoszenia cen, jako skutek niezdrowych stosunków wojennych, musi ustąpić. Ze względu na wielkie zapotrzebowanie wszelkich wogóle towarów, w handlu powojennym traci znaczenie najpotężniejszy dawniej czynnik konkurencji, i na pierwszy plan wysuwają się zadania informacyjne, gdzie i co można dostać. Jednocześnie w działalności handlowej pojawia się, podobnie jak w świecie przemysłowym i w życiu społecznym nowy czynnik — solidarność interesów. Czynnik ten powinien, jak o tem będzie jeszcze mowa, znaleźć zastosowanie w organizacji technicznej handlu. Szczególnie w Polsce, wobec rozproszkowania handlu na drobne firmy, rozrzucone w trzech dzielnicach państwa, które dotychczas prawie się nie znały, niezbędne jest zjednoczenie kupców każdej z poszczególnych branż w jedną organizację zawodową. Da to możność zebrania danych co do pojemności rynku, gotowych zapasów na sprzedaż i przewidywanego ich napływu. Da to również możność wpływania na sfery rządowe, aby przewóz towarów, który tak ważne ma dla handlu znaczenie, został uregulowany, a taryfy kolejowe dla poszczególnych towarów uległy rewizji, uwzględniającej właściwości handlu w każdej poszczególnej jego dziedzinie.

Zadań informacji o sobie i dla siebie handel inaczej dziś spełnić nie może, jak drogą reklamy. Reklama jest społecznym wynalazkiem; w handlu bowiem wynalazki istnieją, tak samo jak w przemyśle, a choć nie tak częste i nie tak liczne, jednakże nie mniej są doniosłe. W historii handlu za taki wynalazek uważa się pomysł sprzedaży na raty; takim wynalazkiem również jest reklama.

Jako narzędzie powiadamiania ogółu o tem, co jest do sprzedania, i gdzie to można nabyć, reklama powinna korzystać ze wszelkich społecznych środków technicznych. Wszystkie możliwe przy dzisiejszym ukształtowaniu życia sposoby informacji masowej powinny znaleźć zastosowanie. A więc przedewszystkiem reklama powinna być uskuteczniata za pomocą prasy zarówno w suchym dziale ogłoszeń, jak w postaci urozmaiconej dowcipem,

anegdotą, wierszem lub obrazkiem, następnie za pomocą kinematografu, odczytów i pokazów urządzanych, nietylko dorywczo podczas wystaw, ale stale we wszelkiego rodzaju związkach i stowarzyszeniach, do których ewentualni nabywcy należą. Reklama powinna stworzyć zainteresowanie dla towaru przez zaznajomienie z jego pochodzeniem, sposobem wytwarzania i znaczeniem użytkowym, i wskazać firmę, gdzie go można nabyć. Reklama powinna być stosowana i powtarzana tak często, aby z wyobrażeniem towaru kojarzyło się w umyśle publiczności wyobrażenie reklamującej się firmy. W ten sposób, kiedykolwiek towar ten będzie komu potrzebny, zwróci się mimowolnie myślą do tej właśnie firmy.

Handel społeczny powinien wznowić przyświecającą mu dawniej i zatraconą podczas wojny ideę szybkości obrotu. Organizacje biura i ekspedycji powinny być tak urządzone, aby otrzymany towar natychmiast szedł na miejsce przeznaczenia. Podobnie, jak to jest powszechnie przyjęte, że na każdy list musi być dana odpowiedź w dniu jego odebrania, tak samo każde zapotrzebowanie towaru powinno być natychmiast zaspokajane. Biuro handlowe powinno przedstawiać ze siebie pewnego rodzaju automat, który za naciśnięciem guzika, natychmiast wyrzuca odpowiedni towar. Szybki obrót pozwala na kontentowanie się małym zyskiem, przez co cena jednostki towaru podnosi się nieznacznie, i podniesienie to pozostaje poniżej progu świadomości ekonomicznej klienta. Ponieważ koszty administracji obciążają nieraz znacznie budżet biur handlowych, administracja powinna być naogół zreformowana, wszelka rutyna i zaśniedziałość, której handel jest krańcowem zaprzeczeniem, musi być wyrugowana, technika księgowania uproszczona i wprowadzona organizacja pracy biurowej na podstawach analogicznych do przedstawionych przez Taylora zasad organizacji pracy fabrycznej.

Organizacja handlu powinna być jak najmniej biurokratyczna, jak najwięcej pozostawiać pola dla przejawienia indywidualności ludzkiej. Handel wymaga ludzi o innej psychologii, niż psychologja pracownika przemysłowego. Gdy ostatni jest częścią całości i dla dokładnego wypełniania swych zadań powinien mieć na widoku tylko specjalne częściowe cele, podporządkowywać swoje czynności cudzemu kierownictwu, pracownik handlowy powinien ogarniać całość, posiadać bystrość i samodzielność sądu, właściwą człowiekowi wolnemu, przywykłemu stosować się nie do cudzych rozkazów, lecz do rzeczowych wymagań i potrzeb chwili.

Nawiązywanie między sobą stosunków przez firmy całego kraju jest zadaniem, które dziś handel polski powinien urzeczywistnić. Jako narzędzie do tego, powinno powstać centralne biuro informacyjne, któreby dawało wiadomości o wszystkich firmach kraju we wszystkich dziedzinach handlu.

Handel, prowadzony biurokratycznie przez wielkie specjalnie handlowe przedsiębiorstwa, na dalszą metę nie da się utrzymać lub będzie musiał ograniczyć się do importu towarów zagranicznych, gdyż handel wytworami produkcji krajowej, o ile miałby być wykonywany biurokratycznie, zacząłby wykonywać taniej, bo bezpośrednio, sami producenci. Struktura świata handlu jest odmienna od świata przemysłu, nie powinna przedstawiać ze siebie wielkich odrębnie stojących przedsiębiorstw-piramid, z zarządami w stolicach, oddziałami w miastach, filjami w miasteczkach, lecz sieć przedsiębiorstw handlowych, rozrzuconych luźnie w różnych miejscowościach i sfederowanych ze sobą wspólnością interesów i wzajemną wymianą usług. Samodzielność firm, prowadzonych przez ludzi niezależnych, bezpośrednio w powołaniu firmy zainteresowanych, daje rękojmię tak niezbędną dla handlu inicjatywy i żywej działalności gospodarczej; sfederowanie ich i połączenie w jedną całość, podług dziedzin handlu, zapewnia im siłę, jaką daje działalność solidarna i możliwość oglądania dalszych widoków, niż to jest dla pojedynczych firm możliwe. W ten sposób rozwiązane zostaje zagadnienie połączenia samodzielności firmy z zadowoleniem ogólnie odczuwanej potrzeby koncentracji i solidarności.

Inż. I. Glikzman.

Jedynie oryginalne i prawdziwe gnieźnieńskie
LIKIERY, WÓDKI, STARKI, UKROPKI
B. KASPROWICZA
 w GNIEŹNIE. Oddział w POZNANIU.
 Marki wszechświatowe. 72 razy premjowane.

Polsko-rosyjskie stosunki handlowe.

Wywiad Przeglądu Przemysłowo-Handlowego z Dyrektorem Departamentu Ministerstwa Przemysłu i Handlu, głównym ekspertem Ministerstwa na konferencji w Rydze, p. Ludwikiem Darowskim.

W związku z ankietą Przeglądu Przemysłowo-Handlowego, zapowiedzianego w № 3-im Przeglądu P.-H. w sprawie projektowanej umowy gospodarczej polsko-rosyjskiej, zwróciliśmy się w tej sprawie o wypowiedzenie swego poglądu do Głównego Eksperta z ramienia Ministerstwa Przemysłu i Handlu na konferencji w Rydze p. L. Darowskiego.

Zapytany co może handel i przemysł polski otrzymać z Rosji wzamian za swe towary? Pan Darowski oświadczył:

Umów kompensacyjnych (wymiana towarów), o tle wiadomo sowiety dotąd nie zawarły ani jednej, umowy jednak tego rodzaju uważa Rząd Sowiecki za swój ideał, który pragnąłby zrealizować.

Dotychczasowe zakupy zagranicą są poczynione za złoto lub za walutę obcą. Do niedawna agenci sowiety płacili bezpośrednio za zakupy złotem obliczanem po różnych kursach. Obecnie politykę zmienili i za złoto kupują waluty obce, którymi regulują swoje rachunki. Do zawarcia umowy angielsko-sowieckiej t. j. do połowy marca r. b. jedynym prawie targowiskiem, na którym sowiety mogły zbywać złoto był Stokholm i gdyby w roku zeszłym zamknięto sowietom ten rynek zbytu to byłaby to prawdziwa blokada Rosji Sowieckiej.

Poza złotem i walutą obcą zagranica liczyła na rosyjskie surowce szczególnie na len, skóry i drzewo, jednak dotąd sowiecki Komisarjat do Handlu Zewnętrznego nie był w stanie większej ilości dostarczyć zagranicy. W roku bieżącym Rosja będzie mogła wywieźć większą ilość drzewa (koło 300 tys. stand.), natomiast innych surowców nie będzie miała w większych ilościach dla eksportu.

Wobec tego, że rząd sowiecki ma niewiele co do wywiezienia to jedyny ratunek dla siebie widzi w koncesjach. Za rozdawane koncesje Rząd sowiecki spodziewa się uzyskania kredytów na rynkach zagranicznych lub otrzymania waluty zagranicznej, niezbędnej dla regulowania rachunków za zakupy czynione za gotówkę.

Początkowo rząd sowiecki pragnął rozdać koncesje tylko na Syberji i w gub. północnych, szczególnie w Archangielskiej i Wołogodzkiej (na wyrąb lasu, kolejowe i wodne), obecnie gotów udzielać koncesji, tak w po-

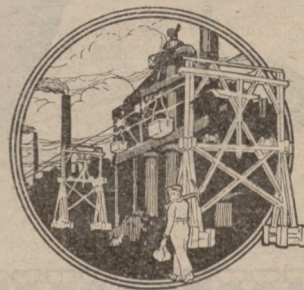
łudniowej jak i centralnej Rosji, między innymi na rudy i nawet na uruchomienie już istniejących wielkich zakładów przemysłowych.

Dla kapitału międzynarodowego koncesje te mają pierwszorzędne znaczenie, natomiast dla Polski nie mają one tego znaczenia — szczególnie jeżeli owe koncesje miałyby być udzielone jako ekwiwalent za dostarczane towary; Polska jest zbyt biedną, aby mogła udzielać Rosji długoterminowego kredytu.

W każdym razie polski przemysł i handel więcej ma do otrzymania czegoś realnego z Rosji i Ukrainy, jak jakkolwiek inny, szczególnie może wyzyskać ostatnie zasadnicze zmiany, jakie zaszły w polityce gospodarczej rządu sowieckiego. Przywrócenie wolnego handlu (poza kontyngentem) ziemiopłodami oraz powołanie nanow do życia kooperatyw ułatwi Polsce wymianę towarów z Rosją i Ukrainą. Nasz przemysł i handel w pierwszym stopniu może liczyć wzamian za swoje towary częściowo na zboże, konie, cukier, rudy, skóry oraz len i wełnę. Gdyby można przewyciężyć trudności transportowe, to Polska mogłaby otrzymać, jako ekwiwalent do 50 milionów pudów zboża chlebowego, karmowego i siewnego; również możnaby otrzymać poważną ilość rudy żelaznej i manganowej, która jest nam potrzebna głównie ze względu na Górny Śląsk (rudy żelaznej do 60 milionów pudów).

Oprócz tego polski handel ma do odegrania pierwszorzędną rolę pośrednika w wymianie towarowej Zachodu z całym Wschodem.

Rosja potrzebuje wszystkiego: od artykułów pierwszej potrzeby, jak sól, nafta, manufaktura, bielizna, obuwie, nici zapalki i t. p., do maszyn wszelkiego rodzaju, szczególnie rolniczych, włącznie.

RESTELI KRÓLEWSKI ŁÓDŹ

FABRYKA SUKNA

SKŁAD
ŚW. ANDRZEJA 4.

KOOPERATYWOM

— i —

STOWARZYSZENIOM

wysyłamy

NA ŻĄDANIE PRÓBKII.

Polsko-rosyjskie stosunki handlowe.

Ankieta Przeglądu Przemysłowo-Handlowego, patrz Nr. 3.

Zależy nam przedewszystkiem na tem, by nadwyżki naszej produkcji przemysłowej swobodnie mogły wędrować do Rosji, a następnie by Polska stała się, ile możności pośrednikiem w eksporcie z krajów zachodniej i środkowej Europy do Rosji.

Na to potrzebny jest wywóz industrjalistów swobodny i nieskrępowany żadnymi przepisami ze strony nie tylko rosyjskiej lecz także i polskiej. W tym samym celu potrzebna jest zupełna swoboda przywozu industrjalistów z zachodu do Polski — z urządzeniem składów tranzytowych wolnych od cła.

Dopiero w takich warunkach przemysł Kongresówki, zwłaszcza włóknisty, odnajdzie swe dawniejsze warunki bytu — różne gałęzie przemysłu w całej Polsce będą mogły się rozwinąć — a handel tranzytowy przynosić nam będzie bardzo poważne zyski.

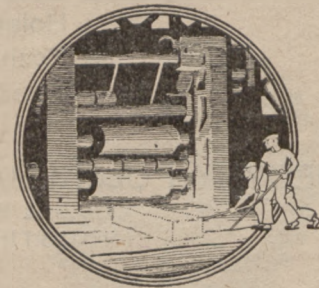
Pono Sowiety zastrzegają się z góry, że nie będą brały od nas manufaktury. Groźby tej nie należy traktować zbyt poważnie. Jest to raczej manewr taktyczny. Sowiety wiedzą bowiem dobrze, że eksport wyrobów łódzkich, białostockich i t. d. do Rosji jest Polsce potrzebny. Chcą zatem zgodę swą na ten eksport drogo sprzedać. Tak też powinni się zapatrywać na sowiecką negację w tym punkcie nasi pełnomocnicy.

O ile z jednej strony zawarcie umów handlowych z Rosją i Ukrainą winno łączyć się z powrotem do zasady wolności w handlu zagranicznym, jeśli umowy te mają nam istotnie przynieść wielkie pożytki — o tyle z drugiej strony, niestety, nieuniknioną będzie na razie ostra państwowa kontrola zapłaty. Rubli papierowych brać nie możemy (ani sowieckich ani nawet carskich). Możemy przyjmować tyl-

ko złoto, dobre waluty zagraniczne, marki polskie, a przedewszystkiem surowce przemysłowe, jak wełnę, len, skóry surowe i inne produkty zwierzęce, rudy żelazne, i t. d. — wreszcie cukier i zboże.

Należy obawiać się, że wobec konieczności takiej kontroli zapłaty oraz wobec ustroju gospodarczo-politycznego obu republik sowieckich, które w zasadzie same (przez organy rządowe) chcą prowadzić swój handel zagraniczny, stosunki handlowe między Polską a Rosją i Ukrainą niełatwo i nieszybko przybiorą rozmiary, odpowiadające naszej potrzebie. Pełnomocnicy nasi winni tedy dążyć w rokowaniach do tego, by *przecież* republiki sowieckie dały swym obywatelom swobodę handlu z Polską. Z drugiej strony i u nas będzie należało bezwzględnie unikać przywilejów na handel z Rosją i Ukrainą dla pewnych firm, czy zrzeszeń, jak wogóle wszelkich ograniczeń — poza temi, które będą nieuniknione ze względu na niezbędną kontrolę sposobu zapłaty.

Dr. Roger Battaglia.

BIURO INSTALACYJNO-TECHNICZNE
oraz ZAKŁADY ŚLUSARSKO-MECHANICZNE I WODOCIĄGOWE

TURSKI I ĆWIKLIŃSKI

ŁÓDŹ, UL. GRABOWA 32 I SŁOWIAŃSKA 31 (DOMY WŁASNE).

Poleca gotowe maszyny do dachówek gładkich cementowych i gąsiorów. Urządzenia wodociągów, kotły, rezerwuary, piece, wanny, klozety, wszelkie instalacje rurowe oraz armatura.

OBSZERNE REFERENCJE.

REPERACJA MOTORÓW WYBUCHOWYCH I SAMOCHODÓW.

NA MIEJSCU APARAT DO STAPIANIA ŻELAZA Z POMOCĄ TLENIU I GAZU ACETYLENOWEGO

KOSZTORYSY BEZPŁATNIE.

ZAŁOŻONY W R. 1861.

BANK PRZEMYSŁOWCÓW

TOW. AKC.

ODDZIAŁ W TORUNIU

UL. MOSTOWA 21/23.

TELEFONY 126, 127, 202.

BANK DEWIZOWY

ZAŁATWIA WSZELKIE INTERESA W ZAKRES BANKIERSTWA WCHODZĄCE.

Przyjmuje wpłaty (depozyty) na oprocentowanie stosownie do wypowiedzenia.

Udziela kredytu na dogodnych warunkach. Konta bieżące i czekowe.

Kupuje wszelkie papiery wartościowe i obce waluty po kursie dziennym.

Wydierżawia schówki (safes) w bezpiecznym i ogniotrwałym trezorze po cenie przystępnej.

Wykonywa zlecenia na giełdy poznańską, warszawską, gdańską, krakowską, lwowską,
i zagraniczne, odwrotnie.

Udogadnia i finansuje *tranzyta towarowe* do i z *Gdańska*.

Centrala: Poznań, Stary Rynek 73-74.

Oddział w Gdańsku, Langgasse 57-58.

„ „ Holandji, ul. Heerlen, Sittarderweg 130.

„ „ Poznaniu, ul. 27 Grudnia 73-74.

„ „ Toruniu, ul. Mostowa 21-23 (dawn. Ostbank)

JEDYNY POLSKI BANK W BERLINIE REPREZENTOWANY:

ODDZIAŁ W BERLINIE: BANK PRZEMYSŁOWCÓW
INDUSTRIEBANK, FRANZÖSISCHESTR. 15.

ODDZIAŁY NA ŚLĄSKU:

Katowice, Poczтова 10.

Bytom, Dingostr. 11.

Gliwice, Rynek 16.

Raciborz, Dworcowa.

ODDZIAŁ W NIEMCZECH:

Gelsenkirchen, Vohwinklestr. 12

Oberhausen, Königstr. 26.

Dortmund, Kuckelke 14.

WPŁATNIE: HAMBORN, ESSEN, I BOTTROP.

Warszawa: Bank Kredytu Hipotecznego, Trębacka 11.

„ Bank Ziemi Polskiej, Oddział ul. Moniuszki 9.

Lublin: Bank Ziemi Polskiej, Krak. Przedm. 58.

Kraków: Polski Bank Przemysłowy.

Amsterdam: Amsterdamsche Bank.

Kopenhaga: Landsmannsbank.

Budapeszt: Magyar Commerbank.

Praga: Zivnostenska Banka ceskích Spozitelen.

Chicago: Northwestern Trust and Saving Bank.

Polsko-rosyjskie stosunki handlowe.

Ankieta „Przeгляdu Przemysłowo-Handlowego (patrz Nr. 3 Przeгляdu Przemysłowo-Handlowego).

Nawiązanie i podtrzymywanie stosunków handlowych między Polską a Rosją jest koniecznością ekonomiczną dla obu krajów; wpływa ona nietylko z położenia geograficznego (bezpośrednie sąsiedztwo), ale jeszcze z wzajemnie uzupełniających się odrębnych właściwości gospodarczych każdego z nich.

Dopóki ziemie polskie wchodziły w skład państwa rosyjskiego, stosunki handlowe z Cesarstwem były paczone i kierowane na nie-normalne tory przez rozmaite rozporządzenia rządowe, np. taryfy kolejowe, które miały na celu uprzywilejowanie produkcji rosyjskiej z krzywdą dla produkcji polskiej. Było-by jednak złudzeniem przypuszczać, że teraz ustala się niezwłocznie normalne stosunki handlowe: w rzeczywistości upływie jeszcze dużo czasu i potrzebnym będzie duży nakład celowej energii, zanim określą się racjonalnie i dokładnie role obu stron.

Rosja jest obecnie krajem doszczętnie zrujnowanym, pozbawionym warsztatów pracy i środków transportowych; nie posiada waluty, mającej obieg międzynarodowy. Produkcja przemysłowa polska jest dotychczas w upadku, spowodowanym przez wojnę i również Polska nie ma dobrej waluty. W takich warunkach pierwszym stadium stosunków handlowych może być tylko handel wymienny, na zasadzie umów kompensacyjnych rządowych lub też transakcji kupieckich o charakterze prywatnym. Objektami wymiany mogą być: ze strony rosyjskiej — niektóre surowce, jako-to zboże (z Ukrainy), len, ruda żelazna i t. p., ze strony polskiej — sól, węgiel kamienny, i wyroby fabryczne, jako-to tkaniny, narzędzia żelazne, zapalki i t. d. Dopiero stopniowo, w miarę ustalania się waluty obu państw, pieniądz stanie się pośrednikiem i regulatorem stosunków handlowych.

Z natury rzeczy Polska stać się może poważnym źródłem, z którego Rosja przez długi czas czerpać będzie środki niezbędne dla odbudowy swego życia gospodarczego, odbudowy, która od zachodniej granicy postępować będzie w głąb kraju. Konjunktura jest ku temu przyjazna i dla pracy i wytwórczości polskiej odkrywają się teraz szerokie widnokreśli, z wzajemną dla obu stron korzyścią. - W zamian za produkty rosyjskiego rolnictwa i niektóre surowce, wytwory polskiego przemysłu, czy to artykuły wprost konsumcyjne (np. tkaniny), czy też przedmioty, służące do produkcji (maszyny i rozmaite narzędzia pracy), mogą zająć jedno z dominujących miejsc na rynkach rosyjskich.

Dla spełnienia tak wielkiego zadania, koniecznym jest jednak, aby nasze wewnętrzne stosunki zostały unormowane, abyśmy mogli produkować więcej i taniej, niż to jest obecnie. Jeżeli zmiana taka nie nastąpi — nietylko nie zdobędziemy rynków rosyjskich, ale i nasze własne będą opanowane przez przemysł obcy.

M. Łempicki

b. poseł do Dumy państwowej.

WYSZŁA Z DRUKU

• KOMUNIKACJA KOLEJOWA

z w. m. Gdańskiem

i tranzyto międzynarodowe przez Gdańsk

oraz dodatki do

OGÓLNEJ TARYFY KOLEJOWEJ

DO NARZYCIA:

W TOW AKC. «REKLAMA POLSKA» UL. JASNA Nr 10.

Telefony: Nr Nr 229-42, 229-43 i 229-44.

«WAR» UL. ŻŁOTA Nr 5. - Telefon Nr 57-30.

oraz we wszystkich księgarniach.

ZESPÓŁ TECHNICZNO-WYTWÓRCZY
„MECHANIK POLSKI”

SPÓŁKA Z OGR. ODPOW.

W KRAKOWIE, ul. Św. Gertrudy № 2,
 Telefon 34-21. — Skrót telegr. „Mepol”.

.....

PROJEKTUJE I URZĄDZA:

Instalacje gazowe i laboratoryjne ogrzewania centralne — kanalizacje, ujęcie źródeł słodkich i mineralnych, oraz urządza wszelkie zakłady przemysłowe i dostarcza potrzebne maszyny i materiały techniczne.

Własne warsztaty skład i sklep
 w KRAKOWIE, ul. Św. Jana № 18.

.....
„POLSKIE KOLEJKI”

PRZEDSIĘBIORSTWO DLA BUDOWY I ZAKŁADANIA
 KOLEI PRZEMYSŁOWYCH I TORÓW DOJAZDOWYCH

Sp. z ogr. odpow.

w KRAKOWIE, ul. Św. Gertrudy 2,
 TELEF. 34-21 — Skrót telegr.: „Polko”.

.....
 KRZESZOWICKIE ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE
„TERRABONA”

Sp. z ogr. odpowiedzialnością.

BIURO W KRAKOWIE,
 ul. Św. Gertrudy 2. — Telefon 34-21.

ooooo

WYKONYWUJĄ I DOSTARCZAJĄ:

Najszlachetniejszą wyprawę fasadową, Materiał do robót terazzo-
 wych, Schody i inne wyroby ze
 sztucznego kamienia.

TOWARZYSTWO AKCYJNE
 ZAKŁADÓW KOTLARSKICH I MECHANICZNYCH
K. FITZNER i K. GAMPER

Fabryka w Sosnowcu:

1) Budowa kotłów pa- rowych wszelkich systemów.	3) Budowa cukrowni i aparatów.
2) Przewody rurowe na nizkie i wysokie ciśnienie.	4) Konstrukcje że- lazne i mosty.
	5) Roboty tłoczone, spawane i t. p.

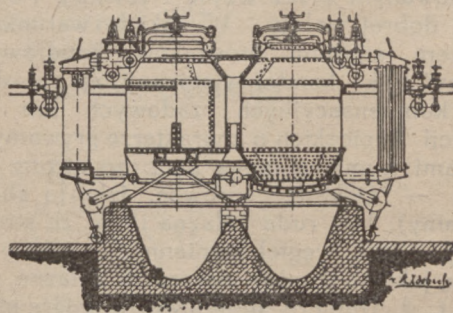
Fabryka w Dąbrowie Górniczej:

1) Fabryka maszyn.	2) Odlewnia żeliwa.

Adres telegraficzny:

„Fitzgam” Sosnowiec, względnie Dąbrowa.

Kompletne urządzenia cukrowni i rafinerji cukru, dostawa pojedynczych aparatów i przyrządów, jako: płuczki, ślimaki, podnośniki (elevator) do buraków. Dyfuzje, saturacje perjo-

dyczne i ciągłe, błotniarki, aparaty wyparne stojące leżące i patentowane systemu: „C. F. BRANDTA,” warniki do I-szej i II-jej cukrzycy różn. system. mieszadła do I-szej i II-jej cukrzycy wszelkie zbiorniki i zbiorniki do melasu, słupy, dachy, belkowania i kotły parowe.

**KOMPLETNE PROJEKTY NOWYCH
 URZĄDZEŃ i REMONTÓW.**

**OPRACOWANIE PLANÓW WYKONAWCZYCH.
 KOSZTORYSY.**

BIURO W WARSZAWIE:

ul. Ś-to KRZYSKA № 28.

Adres telegraficzny: „REPMAg”.

ZDOLNOŚĆ EXPORTOWA POLSKI

Cement.

Produkty przemysłu cementowego zajmują pozycję w ogólnym bilansie gospodarczym szeregu krajów. I tak w ostatnim roku przed wojną Niemcy produkowały około 7 milj. tonn cementu, wartości powyżej 140 milj. marek. Liczba cementowni doszła tam do pokaźnej cyfry 139. W Stan. Zjednocz. przemysł ten rozwinął się z niezwykłą intensywnością, dając w sumię 11 milj. tonn rocznej produkcji.

W Polsce przemysł cementowy rozsiadł się w bliskości podstawowego surowca, złóż wapienia: w b. Kongresówce, w województwach kieleckim i lubelskim, w zachodniej Małopolsce oraz na Śląsku, szczególnie w okolicach Opola nad Odrą.

Produkcja krajowa mimo częstokroć trudnych przedwojennych konjunktur stale rosła; import zaś z zagranicy zmniejszał się stopniowo, stanowiąc jak np. w b. Kongresówce w stosunku do wytwórczości krajowej 2,6%. W okresie pięcioletnim z 1909—1915 wytwórczość 9 cementowni b. Kongresówki, tworzących odrębny syndykat, dochodzi do 320 tys. tonn; wywóz zaś do Ces. Rosyjskiego wzrasta do 35% ogólnej produkcji. W roku 1913 przemysł cementowy zatrudnia tam około 3 tys. robotników, rozporządzając siłą 16 tys. koni. W r. 1919 zbudowano cementownię Wiek, a w następnym uruchomiono fabrykę w Rudnikach. Ogółem w przeddzień wybuchu wojny w całym b. Królestwie Polskiem znajdowało się 10 cementowni o sprawności rocznej 530 tysięcy tonn.

W zachodniej Małopolsce i w części Śląska Cieszyńskiego, przypadłej przy podziale Państwa Polskiemu, czynne były 4 fabryki o sprawności 440 tys. tonn rocznej produkcji. Cała prawie wytwórczość była zużywana na miejscu przez tamtejszych przedsiębiorców budowlanych i tylko nieznaczna ilość wychodziła zagranicę do Niemiec i Ces. Rosyjskiego.

W zaborze pruskim przemysł ten skupił się na Górnym Śląsku około Opola, posiadającego w sąsiedztwie bogate pokłady wapienia. W tej części kraju powstaje 5 wielkich cementowni, nie licząc kilku mniejszych. Na Pomorzu istniały 2 małe fabryki (obecnie nieczynne). Ogółem wytwórczość cementu na

ziemiach polskich w zaborze pruskim dochodziła do 1 milj. tonn rocznej produkcji.

Przemysł cementowy b. zaboru pruskiego znalazł się narazie poza granicami Rzpltej Polskiej, niewpływając na ogólny stan gospodarczy Państwa. Dane przytoczone poniżej dotyczą zatem tylko dwóch ognisk przemysłowych: w b. Kongresówce i w zachodniej Małopolsce wraz z Śląskiem Cieszyńskim.

W b. zaborze rosyjskim czynnych było w r. 1920 — 8 cementowni o sprawności 470 tys. tonn rocznej produkcji. zrzeszonych pod nazwą „Związek Polskich Fabryk Portland Cementu“, zatrudniających około 3 tys. robotników. Największą z wspomnianych cementowni jest fabryka „Wysoka“ (stacja Łazy, woj. Kieleckie) o sprawności 170 tys. tonn produkcji rocznej—w r. z. 34 tys. tonn, — dalej „Wiek“ (stacja Zawiercie, woj. Kieleckie) o sprawności 80 tys. tonn — w r. z. 16 tys. tonn i pomniejsze. W budowie znajduje się fabryka Tow. Firlej (w lubeskim) na miejsce zniszczonej podczas wojny.

W zachodniej Małopolsce są czynne 3 cementownie: na Śląsku Cieszyńskim — 1. Zatrudniają one około 2 tys. robotników, stanowiąc łącznie oddzielny związek producentów pod nazwą „Biuro Zjednoczonych Fabryk Cementu“ w Krakowie. Największą jest cementownia „Szczakowa“ (około Trzebini) o sprawności rocznej 150 tys. tonn wytwórczości — w r. z. 56 tys. tonn — i dorównywująca jej śląska fabryka w Góleszewie. Posiadają one lepsze urządzenia techniczne aniżeli cementownie w b. Kongresówce, pracując wskutek tego oszczędniej i taniej.

Ogólna produkcja cementu w całym Państwie wyniosła w r. 1920 około 240 tys. tonn; wywieziono zaś w tym samym czasie powyżej 72 tys. tonn, z czego do Czechosłowacji co najmniej 15 tys. tonn, Niemiec—11 tys. tonn, Austrii—10 tys. tonn; Anglii—1 tys. tonn, 9 tys. tonn zostało wywiezione drogą na Gdańsk, w którym przemysłowcy b. zaboru rosyjskiego urządzili własne składy. W kraju po pokryciu zapotrzebowania wewnętrznego pozostało z produkcji zeszlórocznej powyżej 30 tys. tonn na eksport.

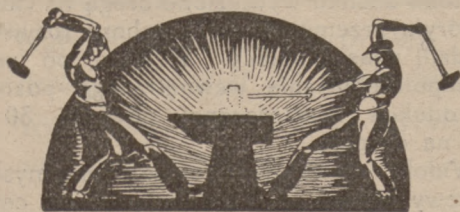
Widoki rozwojowe posiada przemysł cementowy ogromne. Produkcją t. zw. cement

portlandzki w dobrym gatunku z łatwością wytrzyma konkurencję zagranicy zarówno na własnych, jak i obcych rynkach zbytu. Mimo to ogólne bolączki krajowe i tu znalazły swe odbicie. Jest zbyt mało danych, by się w roku bieżącym produkcją cementu znacznie podniosła, daje się bowiem dotkliwie odczuwać brak węgla, wagonów i kapitału obrotowego. Zapotrzebowanie węgla wynosi np. około 20 tys. tonn miesięcznie; dostawa zaś w styczniu r. 1921 nie przekroczyła 5 tys. tonn. Brak wagonów spowodował, że wywieziono do Gdańska zamiast 18 tys. tonn, jak projektowano, tylko połowę tej ilości. Brak kapitału obrotowego daje się również b. niemiło we znaki wobec wciąż wzrastającej drożyzny i zaognienia kwestji walutowej; najszerzej pojęta pomoc ze strony rządu w formie pożyczek długoterminowych nie zastąpi tutaj kapitału prywatnego.

Z chwilą usunięcia tych trudności, cementownice nasze, będąc w stanie powiększyć stopniowo swą wytwórczość do 1 milj. tonn rocznie, mogłyby eksportować od 30% do 40% całkowitej produkcji. Dzięki bowiem swym właściwościom i propagandzie naszych placówek konsularnych, rozsiąanych po całym świecie, cement polski zyskuje sobie powoli coraz lepsze imię na rynkach zagranicznych tak, iż mniejsze partje towaru znalazły już nawet zbyt w Indjach Hol., Stan. Zjedn., Argentynie i t. p.

Dzięki np. pośrednictwu poselstwa w Rio-de-Janeiro i konsulatu w Kurytybie spodziewany jest znacznie większy wywóz cementu do Brazylii. Głównymi dostawcami na tamtejszych rynkach są dotychczas Anglja i Stan. Zjedn. W końcu jednakże 1920 r. waluta brazylijska zaczęła gwałtownie spadać — wartość dolara, funta i franka podniosły się znacznie. Wywołało to gwałtowną zwyżkę w cenach cementu. W tych warunkach z poparciem licznej i zasobnej kolonii polskiej nie będzie rzeczą trudną pozyskać w Brazylii chętnych i stałych odbiorców cementu polskiego. Należy się przytem spodziewać, iż nawiązanie stosunków wymiennych z największym państwem Ameryki Połudn. odbije się dodatnio na całości naszych stosunków z zamorskimi krajami i że szczególnie przemysłowi cementowemu przypadnie wdzięczna rola przekonania Nowego Świata o wartościach gospodarczych Polski.

Z.D.

Odlewnia żelaza, Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych M. ORŁOWSKI w ŁOMŻY.

Wyrabia:

Kieraty różnych systemów, młocarnie szerokomłotne młocarnie cepowe i sztyftowe, wialnie, siewkarnie różnych systemów i brony sprężynowe syst. Mc. Cormicka.

Przyjmuje obstalunki na odlewy żelazne surowe lub obrobione z własnych i nadesłanych modeli.

A. RUCHNIEWICZ GRUDZIĄDZ, UL. PAŃSKA 23. Tel. 140.

Fabryka wódek i likierów deserowych

peleca pierwszorzędne, ogólnie uznane jako wybor. fabrykaty.

Specjalności polskie:

NASTOJKA, NALEWKA WIŚNIOWA, ALASZ,
STARKA, PRUNELKA, BERNADYNKA.

Premjowane kilkakrotnie: Bruksela 1906 złoty medal,
Grudziądz 1896 złoty medal, Kościerzyna 1911 złoty medal,
Pleszew 1912 złoty medal, Toruń 1913 złoty medal.

Rola Polski w handlu światowym.

Rozbici przed wojną na trzy zabory i, nie posiadając własnych organów kierowniczych, nie mogliśmy samodzielnie regulować zagranicznej polityki handlowej naginaliśmy ją lub podporządkowywali interesom państwowym zaborców. Na rynkach światowych Polska jako taka nie występowała, nie znano jej imienia w sferach przemysłowo-handlowych, handel bowiem Polski identyfikowano z handlem jej zaborców. Miało to miejsce zarówno na Zachodzie, jak i na Dalekim Wschodzie, gdzie towar polski coraz większe zjednywał sobie uznanie, coraz większym cieszył się popytem. Należy wszakże zauważyć, iż Zachód przed wojną w handlu zagranicznym Polski odgrywał rolę na ogół znikomą. Kupiectwo nasze przeważnie angażowało się na rynkach najbliższych nas położonych, a więc na rynkach rosyjskim, niemieckim i austriackim. Nowy układ stosunków politycznych, jaki stał się następstwem wojny światowej, spowodował zarówno zasadnicze zmiany w ogólno-swiatowych stosunkach handlowych, jak i w stosunkach handlowych Polski. Przedewszystkiem przez uzyskanie bezpośredniego dostępu do morza, przez umożliwienie rozwoju własnej floty handlowej przed Polską otwarły się widoki nie tylko pozostawania w bezpośrednich stosunkach z krajami kontynentalnymi, lecz również z krajami zamorskimi. Jeżeli dotychczas handel ten nie mógł się należycie rozwinąć, to należy przyczyny tego doszukiwać się w niedomaganiach gospodarczych Polski w ogólności i walutowych w szczególności, państwa zniszczonego wojną i budującego samodzielny byt ekonomiczny zaledwie od 2 $\frac{1}{2}$ roku. Jeszcze w chwili obecnej rola Polski w handlu światowym w porównaniu z mocarstwami głównymi, a nawet z krajami w mniejsze znacznie bogactwa, niż Polska, zasobnymi, niewielką wagę posiada. Zarówno Polska ze względów walutowych przedewszystkiem nie może stanowić wielkiego rynku zbytu dla towarów zagranicznych, jak i sama z powodu niedostatecznie rozwiniętej produkcji i nieprzyznanego jej jeszcze Górnego Śląska, nie jest w stanie zaopatrywać obcych rynków w pożądanym rozmiarach w swe wyroby i surowce.

Niemniej jednak nie można zapoznać faktu, iż znaczenie jej i udział w handlu światowym wzmagają się w sposób dobitny. Nagromadzenie się olbrzymich zapasów towarów i surowców, dla których skutkiem zaniku kredytu i olbrzymich różnic walutowych, nie można znaleźć zbytu w Europie Centralnej i pań-

stwach nowopowstałych, zmusza kapitalistów zagranicznych do szukania lokaty dla swej nie mogącej się rentować gotówki w tych właśnie krajach. Polska, obfitująca w olbrzymie bogactwa naturalne, mogąca poszczycić się świetnym robotnikiem, jakiego mogą jej pozazdrościć kraje nawet wysoko uprzemysłowane, nie mogła nie zwrócić uwagi potentatów świata kapitalistycznego. I oto w zamiarach eksploatacyjnych zgłaszają do rządu polskiego oferty amerykańskie, angielskie, francuskie, belgowskie, szwajcarskie, holenderskie, norwęgowskie i duńskie, zaczyna się penetracja do Polski kapitału obcego, którego bezczynność zda się zapowiadać światu groźny kryzys, sytuację, katastrofą grozącą największym przedsiębiorstwom świata. Obce te kapitały mają wzmóc produkcję polską, mają ją udoskonalić, przywrócić jej wolność eksportową i nadać moc konkurencyjną. Jednocześnie wobec zawarcia pokoju z Rosją bolszewicką, wobec zapowiadającego się podjęcia z nią stosunków handlowych, staje się rzeczą bezsporną, coraz bardziej jasną, iż Polska powołana jest do odegrania doniosłej roli w nawiązywaniu stosunków handlowych między Zachodem a Wschodem. Przemysłowcy i kupcy w krajach zachodnio-europejskich doskonale rozumieją, iż Polska z tytułu wieloletniego spółzycia z Rosją znacznie lepiej przygotowana jest do podjęcia z nią stosunków handlowych, niż owe kraje. Kupiec polski zna dobrze nie tylko warunki rosyjskie, lecz również obyczaje i upodobania ludu rosyjskiego, umie z nim doskonale się porozumiewać i trafiać do jego przekonania. Dla zagranicy, które zechce masowo eksportować do Rosji, współpraca z Polską jest nieodzowna, jest warunkiem umożliwienia podjęcia z nią stosunków handlowych.

Leon Tyczewski.

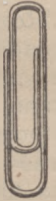

PIERWSZA W KRAJU FABRYKA
Piór stalowych, pluskiewek i spinaczy
K. WASILEWSKI i S-ka

Warszawa,

Nowolipie № 74

TELEFON № 17-91.

BANK TOWAROWY S. A.

ZAKŁAD GŁÓWNY
Warszawa, ul. Miodowa № 6.

FILJA LWÓW
ul. Hetmańska L. 8.
Adres telegraficzny: TOWBANK.

Filja Lwowska przeprowadza na terenie
Małopolski wszelkie transakcje towaro-
we i związane z tem czynności bankowe.

Baczność automobiliści!

„AUTO-STAR”

KRAKÓW, Sławkowska 32. Tel. 15-00.

WARSZAWA, Hypoteczna 3. Tel. 13-05.

Posiada na składzie samochody ciężarowe fabryk Benz, Gage-
nau, Horch, Opel, Vomag, Daag, oraz samochody osobowe,
różne przybory, komplety do oświetlania samochodów z dy-
namo-maszynami. — Pełne obręcze gumowe.

CENY KONKURENCYJNE.

CENY KONKURENCYJNE.

CENY KONKURENCYJNE.

KRONIKA KRAJOWA

PRZEMYSŁ

HOROSKOPY

PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE.

Przemysł, przeżywający obecnie kryzys z przyczyn ogólnych gospodarczo-politycznych, pokłada nadzieje, że traktat ryski i uregulowanie sprawy śląskiej wpłyną na poprawę stosunków wytwórczych. Z drugiej strony musi być jaknajprędzej uregulowana sprawa straży granicznej i stawek celnych, gdyż wskutek zalewu rynku naszego towarami, przemycańcami z zagranicy, stosunki stają się niemożliwe dla produkcji i dla handlu. Jednocześnie wprowadzenie wolnego handlu w różnych dziedzinach bardzo wyraźnie postępuje naprzód, co szczególnie wyrazić się ma przez zniesienie ministerjum aprowizacji i Gł. Urzędu Przyw. i Wyw. Reglamentacja towarów, przeznaczonych na eksport tamuje wielce handel zewnętrzny, niekorzystnie wpływając na nasz bilans handlowy.

Z drugiej strony zawarcie konwencji handlowej z Węgrami, z Francją, z Gdańskiem, z Rosją — musi wpłynąć ożywczo na polski stan gospodarczy.

Wogóle stwierdzić należy, że sfery przemysłowo-handlowe domagają się od czynników rządowych zniesienia wszelkich więzów, kępujących swobodę ruchów, a żądają jedynie opieki w postaci ogólnej, jak cła i regulacji środków transportowych. Szczególnie uwypukliło się to w obradach Rady przemysłowo-handlowej.

RADA

PRZEMYSŁOWO-HANDLOWA.

W końcu ub. m. odbyło się posiedzenie rady przemysłowo-handlowej, ciała doradczego przy ministrze przemysłu i handlu. W konferencji, która trwała dwa dni, wzięli udział, prócz osób, reprezentujących czynniki rządowe, b. ministrowie przemysłu i handlu pp. Hącia, Broniewski, Szczeniowski, Chrzanowski, przedstawiciele tow. przemysłowców, delegaci instytucji społecznych, przemysłowych i handlowych ze wszystkich dzielnic Polski, reprezentanci świata finansowego i t. p.

Pierwszy punkt obrad obejmował exposé p. ministra przemysłu i handlu, inż. St. Przanowskiego, o stanie przemysłowym Polski. Minister

Przanowski przytoczył bardzo interesujące cyfry, obrazujące polską wytwórczość i zdolność eksportową państwa. Drugim punktem porządku dziennego był referat vice-ministra przemysłu i handlu, p. dr. H. Strassburgiera o stosunkach ekonomicznych Polski z Rosją. Referent rozdzielił te stosunki na dwie grupy: stosunki ekonomiczne z Rosją, związane z likwidacją wojny, a więc reewakuacja majątku polskiego ruchomego, rewindykacja własności nacjonalizowanych przez Sowiety i restytucja strat; druga grupa — stosunki handlowe przyszłe, które muszą być uregulowane przez ewentualny traktat handlowy polsko-rosyjski. O ile pierwsza grupa stosunków nie powinna spotkać się z poważniejszymi trudnościami, jako przewidziana przez traktat ryski, o tyle nawiązanie stosunków handlowych, czysto pokojowych, z Rosją, Ukrainą i Białorusią i zakreślenie dla tych stosunków wytycznych przez umowę handlową musi być tematem bardzo poważnych zastanowień i pertraktacji. Spotkać się tu muszą dwa odmiennie systemy — demokratyczny i autokratyczny — które muszą znaleźć platformę dla handlu.

Wprawdzie bolszewicy wysuwają, że łatwo będzie handlować Polsec z Rosją, która jest jednym i wyłącznym kupcem na rynku rosyjskim. Dla nas wydać się to musi nieco inaczej. Pomijając wszakże te trudności natury politycznej, znajdują się i zasadnicze, gdyż Rosja właściwie mówiąc, nie ma czem handlować i czem płacić. Jako środek płatniczy Sowiety wysuwają koncepcję. Polska użytkować je może wyłącznie jako środek rewindykacyjny.

Trzecim punktem obrad był referat inż. J. Mirowskiego o umowach przemysłowych i udziale w nich rządu.

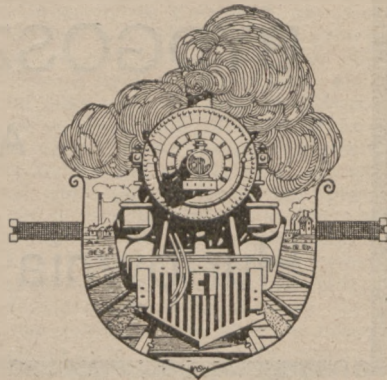
Wreszcie p. W. Zwoliński, naczelnik wydziału polityki gospodarczej, referował sprawę podwyższenia stawek celnych, która zyskała aprobatę zebranych przy różnicy zdań jedynie co do cyfry mnożnika.

W rezultacie swych obrad rada przemysłowo-handlowa wypowiedziała pod adresem rządu następujące dezyderaty:

1. Utworzenie komitetu do spraw celnych, jako ciała opiniodawczego;
 2. Wprowadzenie zasady wolnego handlu w stosunkach z Rosją;
 3. Zwrócenie się do ministerjum skarbu o zorganizowanie straży celnej na granicy wschodniej;
 4. Uregulowanie przez ministerjum kolei i polepszenie stosunków transportowych przez dostarczanie taboru;
 5. Utworzenie na pograniczu z Rosją stałych jarmarków, jako punktów wymiennych dla handlu towarami.
- Wreszcie podkreślić należy, że podczas obrad wysuwano i ze strony czynników rządowych i społecznych potrzebę zlikwidowania Główn. Urzędu Przywozu i Wywozu.

SOWIECKIE KONCESJE.

Ponieważ, jak się okazało, sowiety nie posiadają na eksport surowców, o których tyle mówili, i ponieważ nie mogą oprzeć handlu zewnętrznego na zapasie posiadanego złota, gdyż może się ono szybko wyczerpać, przeto, aby ratować sowiecki régime, chcą poczynić pewne ustępstwa na rzecz „kapitału”, mianowicie, proponują Polsce udzielenie koncesji na eksploatację naturalnych bogactw Rosji i przedsiębiorstw przemysłowych. Proponując Polsce koncesje, podsuwają równocześnie koncepcję sprzedaży tych koncesji kapitalistom zachodnich krajów. Do koncesji bolszewicy przywiązują dużą wagę — jako do środka płatniczego. Polska wszakże może tylko bardzo oględnie wykorzystać te propozycje, jako środek dla restytucji nacjonalizowanych przedsiębiorstw — gdyż system koncesji może okazać się. . . zawodnym.

Pomorska Hurtownia Kolonialna

Marchlewski & Zawacki

Grudziądz, rok zał. 1879,

Depesza: MAZA ——— Nr. centr. tel. 104.

DZIAŁ I. TOWARÓW KOLONJALNYCH:

kawa, kakao, herbata, korzenie,
śledzie, ryż, cykorja, smalec ameryk.

DZIAŁ II. PRODUKTÓW KRAJOWYCH:

zapałki, mydło, mydlik, olej do ma-
szyn wszelkiego rodzaju, smar do
osi, pokosty, lakiery cement, asfalt,
○○○○○ kolofonium, froter. ○○○○○

DZIAŁ III. WIN, SPIRYTUOZÓW i TYTONI:

wina krajowe, i zagraniczne, wszel-
kiego rodzaju spirytuozy, (wroby
fabryk zach. polsk.), cygara i papie-
rosy fabryk „Sarmatia” i „Patria”
○○○ po cenach fabrycznych. ○○○

Najkorzystniejsze kupno dla pp. kupców,
ponieważ ceny bezkonkurencyjne!

Dzienne nadchodzą świeże transporty.

Prosimy żądać ofert!

WŁASNA REPREZENTACJA w GDAŃSKU.

Fabryka

Wyrobow Koszykarskich

TOW. AKC.

Bydgoszcz, Zduny 19.

Wykonywa całe garnitury mebli
koszykarskich.

Pierwszorzędne fabrykaty.

Tow. Przemysłowo-Handlowe

„POLON”

Sp. z ogr. odp.

BYDGOSZCZ.

ŁÓDŹ.

Adres telegr. „POLON”.

Hurtownia Towarów Włókienniczych.

WIELKOPOLSKA. PRZEMYSŁ.

NOWE PRZEDSIĘBIORSTWA.

W Poznaniu powstało nowe towarzystwo akcyjne pod firmą „Poznańskie Zakłady Chemiczne Kazimierz Chmielewski”, Tow. Akc. z kapitałem zakładowym 25,000,000 mk. Towarzystwo przejęło od p. Kazimierza Chmielewskiego nowocześnie wybudowaną fabrykę w Głównie i istniejące od 1899 roku znane zakłady przy ulicy Strzeleckiej w Poznaniu z całkowitem urządzeniem. Przedsiębiorstwo wyrabiać będzie mydła, proszek mydlany, pastę do obuwia, środki do czyszczenia i artykuły farmaceutyczno-hygieniczne.

*

W Świeciu na Pomorzu powstało przedsiębiorstwo „Atrament Polski” tow. z o. p., którego właścicielami są pp. Ludwik Rządkowski i Franciszek Binerowski ze Świecia. Wytwórnia wyrabia atramenty czarne i kolorowe oraz atramenty do kopjowania. W najbliższym czasie firma zamierza uruchomić oddział, wytwarzający farby akwarelowe, farby do stemplowania i inne przetwory chemiczne.

*

Duże zakłady drzewne wraz z cegielnią, należące do p. Karola Rose w Bydgoszczy zakupiło niedawno utworzone przez grono ziemian i banków Warszawskie Towarzystwo Przemysłowo - Handlowe „Lasmet”, Sp. Akc.

*

W Bydgoszczy powstała fabryka żarówek elektrycznych.

*

W Poznaniu powstało nowe przedsiębiorstwo p. f. „Centrala Spirytusowa Tow. Akc. w Poznaniu”. Założycielami są: Poznańska Spółka Okowiciana w Poznaniu, Pomorska Spółka Okowiciana w Starogardzie, Polskie Zrzeszenie Spirytusowe w Warszawie, „Akwawit” Tow. Akc. w Poznaniu oraz firma A. H. Winkelhausen w Starogardzie. Kapitał zakładowy Centrali Spirytusowej wynosi 130,000,000 marek i składa się z 26,000 akcji imiennych po

5,000 marek, rozebranych przez założycieli.

ZE SPRAWOZDAŃ PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁOWYCH.

Wielkopolskie Zakłady Przetworów Kartoflanych Tow. Akc. we Wronkach wykazało za 1919/20 rok sprawozdawczy 1,148,000 mk. czystego zysku, z którego wyznaczono 29% dywidendy. Kapitał zakładowy wynosił 2,000,000 mk., który obecnie został podwyższony do 20,000,000 marek.

*

Dnia 21 kwietnia odbyło się walne zebranie akcjonariuszów Tow. Akc. Wytwórni Maszyn Młyńskich w Poznaniu. Towarzystwo pracowało w roku 1920 z nadwyzczajnymi korzyściami, gdyż przy kapitale akcyjnym 3,750,000 mk. osiągnięto 6,481,132 mk. czystego zysku, z którego wydzielono po odpisaniu znacznych sum na rezerwy, 56% dywidendy. Jeszcze w r. ub. towarzystwo podwyższyło kapitał akcyjny do 10,000,000 mk. Obecnie zaś, w związku z dalszym rozwojem przedsiębiorstwa postanowiono podwyższyć kapitał do 40,000,000 mk. przez wypuszczenie IV-ej emisji. Dawni akcjonariusze mają prawo pierwokupu w stosunku dwóch nowych akcji na jedną starą po kursie 135%. Towarzystwo posiada 3 własne fabryki budowy maszyn młyńskich w Rogoźnie, Łodzi i w Warszawie.

*

„Włókno” Tow. Akc. w Poznaniu wypłaca za rok ubiegły 20% dywidendy, przy kapitale akcyjnym 4 miliony mk. osiągnięto 2,026,238.24 mk. czystego zysku.

*

Towarzystwo Instalacyjne Pomorskie Tow. Akc. w Gdańsku, posiadające swe oddziały na Pomorzu—w Grudziądzu i Starogardzie, wypłaca za r. ub. 10% dywidendy. Przy kapitale akcyjnym 200,000 mk. (niemieckich) osiągnięto 40,772.51 mk. czystego zysku. Walne zebranie akcjonariuszów postanowiło podwyższyć kapitał akcyjny o 300,000 mk., t. j. do 500,000 mk.

*

Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna Tow. Akc. w Poznaniu wypłaca za r. ub. 25% dywidendy. Towarzystwo założone zostało w 1919 r. przy udziale finansowym Banku Związku Spółek Zarobkowych. Wykupiono z rąk niemieckich fabrykę Ascha w Starołęce pod Poznaniem, w której na początku r. ub. rozpoczęto wyrabiać mydło. Wskutek jednak braku surowców i trudności technicznych czynność towarzystwa w 1920 r. była ograniczona, mimo to jednak wygospodarowano mk. 1,785,425 czystego zysku. Produkcję na większą skalę rozpoczęto dopiero w początkach r. b. Dokupiono drugą fabrykę mydła Regera także w Starołęce oraz 50-morgowy kompleks z zabudowaniami fabrycznymi od p. Z. Ciesielczyka. Obecnie Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna wyrabia mydło i proszek do prania, mydła toaletowe, środki lecznicze i kosmetyczne oraz lakiery i pokosty.

Kapitał akcyjny towarzystwa przy założeniu wynosił 2,000,000 marek W r. 1920 podwyższono go z początku do 5,000,000 mk. następnie do 30,000,000 mk. W związku z dalszym rozszerzeniem przedsiębiorstwa walne zebranie akcjonariuszów towarzystwa w dniu 26 kwietnia r. b. uchwaliło podwyższyć kapitał akcyjny o 50,000,000 mk t. j. do 80,000,000 marek przez wypuszczenie 50,000 akcji IV-ej emisji, z których 10,000 akcji będzie uprzywilejowanych. Dotychczasowi akcjonariusze otrzymają na każde 2 akcje stare 3 nowe po kursie 150%. Nowe akcje uczestniczą w zyskach od 1 lipca r. b.

*

Na zebraniu cukrowni chełmińskiej postanowiono zmienić firmę „Cuckerfabrik Culmsee” na „Cukrownia w Chełmży” oraz prowadzić korespondencję w języku polskim. Z ogólnej ilości 1625 akcji tej cukrowni, 200 akcji znajdowało się w Niemczech. Jednak jeszcze w czasie wojny zarząd cukrowni wykupił z rąk niemieckich 100 akcji, które obecnie gotów jest sprzedać w ręce polskie po kursie nominalnym 600 marek niemieckich t. j. 11,000 marek polskich. Polscy akcjonariusze cukrowni zamierzają domagać się na najbliższym walnym zebraniu wypuszczenia nowej emisji akcji, którymi była rozdzielona tylko pomiędzy polaków.

Co to jest

PALATINE?

Polacy

Amerykańscy

Ludzie

Ambitni

Twórcy

Ideji

Niepodległości

Ekonomicznej

Palatine w Ameryce.

Związek Palatine jest zrzeszeniem sześciu Towarzystw Akcyjnych, których członkami są jedynie tylko Polacy w liczbie przeszło 25,000.

- PALATINE** T-wo Handlowe (Palatine Commercial Corporation) z kapitałem zakładowym 3 miliony dolarów, posiadające w Chicago 5 olbrzymich departamentowych sklepów członkowskich, pierwszą Polską Hurtownię i dom wysyłkowy, wszystko we własnych budynkach.
- PALATINE** T-wo Powszechnej szkoły Korespondencyjnej (Palatine Correspondence School) z kapitałem zakładowym 1 milion dolarów, posiadające własną drukarnię w Chicago. Szkoła Korespondencyjna Palatine, w okresie dwuletnim dała wykształcenie 12,000-om polaków, z których większa część porzuciła ciężką pracę w fabrykach i obecnie pracują nad podniesieniem polskiego przemysłu i handlu w Stanach Zjednoczonych. Jako przykład niech posłuży choćby tylko to, że z pośród studentów szkoły Palatine powstało 25 nowych organizacji przemysłowych i handlowych i każda z kapitałem zakładowym około miliona dolarów.
- PALATINE** T-wo Przemysłowe i Transportacji Motorowej (Palatine Motor Transportation & Industrial Corporation) z kapitałem zakładowym 1 milion dolarów, mające na celu przedewszystkiem stworzenie potężnej transportacji motorowej na Ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej, aby w ten sposób przyczynić się do rozwoju Przemysłu i Handlu w Polsce, a następnie budować cały szereg nowych fabryk w Polsce.
- PALATINE** T-wo Kopalniane (Palatine Mining Corporation), mające w swoim posiadaniu 200 milionów ton najlepszej rudy żelaznej w Stanie Minesota, gdzie buduje obecnie polski port, skąd będzie mogło w niedalekiej przyszłości wysyłać rudę wydobywaną przez polskiego górnika przy pomocy polskich kapitałów dla Polski.
- PALATINE** T-wo Odlewnia żelaza (Palatine Foundry Co) posiadająca dużą fabrykę odlewów żelaznych w Stanie Kansas, zatrudniająca jedynie swych członków, którzy będą otrzymywać rudę z własnej kopalni.
- PALATINE** T-wo Przemysłu Naftowego, posiadające olbrzymie tereny naftowe w Stanie Missouri, gdzie czynnych jest już 15 szybów.

Palatine w Polsce.

- PALATINE** Polsko-Amerykańskie T-wo Transportowe organizuje sieć transportacji tak ciężarowej jak i osobowej pomiędzy miastami i portami Rzeczypospolitej Polskiej za pomocą najlepszych na świecie automobil fabryki Packard'a w Detroit, których ma jedynie przedstawicielstwo na wschodnią Europę. Obecnie już rozporządza 27 samochodami, które przewozi wszelkie produkty ziemne, przetwory fabryczne, artykuły żywności, narzędzia, maszyny rolnicze i t. p. po umiarkowanych cenach, szybko i z gwarancją. Towarzystwo posiada na własnych gruntach garaże i składy w Warszawie, Toruniu i Gdańsku i także garaże będzie wkrótce otwierać we wszystkich większych miastach Rzeczypospolitej. We własnych szkołach automobilowych w Warszawie i Toruniu, przygotowujących będzie zdolnych szoferów i mechaników, nie tylko dla siebie, ale i dla zapotrzebowania ogólnego.
- PALATINE** Polsko Amerykańskie T-wo Handlowe załatwia wszelkie zlecenia i transakcje handlowe w Rzeczypospolitej i w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.
- PALATYN** Powszechna szkoła Korespondencyjna, posiadająca już około 1000 studentów w Polsce zaplanowanych, rozpoczyna wydawanie kursów handlowych, obejmujących przedmioty, nie wykł. dane dotychczas w żadnej z istniejących szkół handlowych, zacznie wkrótce organizować kółka handlowe, które będą zaczątkiem nowych wielkich organizacji handlowych, na ziemiach Polski.

Blizsze szczegóły dotyczące transportacji motorowej, informacje co do szkoły Korespondencyjnej, oraz w sprawach handlowych, udzielamy w naszych biurach.

Główne biura mieszczą się w Warszawie przy ul. Nowy-Swiat № 36 m. 4. Tel. 230-75.

KRONIKA KRAJOWA HANDEL

SKASOWANIE GŁÓWNEGO URZĘDU PRZYWOZU i WYWO- ZU.

Od dłuższego już czasu w prasie jak i podczas różnych konferencji społecznych, szeroko jest motywowana konieczność zlikwidowania Głównego Urzędu Przywozu i Wywozu wraz z jego prowincjonalnymi oddziałami. I rzeczywiście, to twierdzenie jest zupełnie słuszne, gdyż mimo funkcjonowania Gł. Urz. P. i W. (co prawda nie wszędzie na wysokości zadania), rynek polski jest wprost zalany towarami zagranicznymi, dozwolonymi dla przywozu i zakazanymi, punkt ciężkości nie leży bynajmniej w tym urzędzie. Towary są ryczałtowo szmuglowane, bez żadnej ceremonii kolejami, a to dla tej przyczyny, że mamy źle zorganizowaną straż graniczną i służbę celną.

Jak słychać, mają być wydane dokładne listy towarów podlegających reglamentacji i zakazanych dla przywozu, a Gł. Urząd P. i W. jako urząd zbędny, zostanie zlikwidowany. Takie stanowisko zajęła rada przemysłowo-handlowa, a nawet i czynniki miarodajne.

ZATARGI NA KOPALNIACH i HUTACH.

W ostatnich tygodniach w niektórych kopalniach w Zagłębiu Dąbrowskim i hutach wynikły zatargi między zarządami zakładów a ro-

botnikami na tle potrącania podatku od dochodów. Robotnicy żądali, aby przedsiębiorstwa same płaciły za robotników podatek, przedsiębiorstwa zaś nie poczuwały się do tego obowiązku. I na tem tle wybuchły nieporozumienia, które tu i owdzie przybrały formę krótkich strajków. Wypadki te zaszły na kopalni „Grodziec I”, „Łagisza”, „Czeladź”, „Wiktor”. Nieporozumienia zostały załatwione w sposób różnorodny. W niektórych kopalniach robotnicy uiszcili podatek, w niektórych przedsiębiorstwa zgodziły się tego podatku nie potrącać.

IZBA PRZEMYSŁOWO-HANDLO- WA w BIELSKU.

W dn. 9 II r. b. Izba Przem.-Handlowa w Bielsku na plenarnem posiedzeniu dokonała wyborów do zarządu na rok b. Wybrano przez aklamację: na prezesa p. dr. Teodora Wernschencka, na wiceprezesa p. Ryszarda Bathelta i na delegata do prezydium p. Artura Brühla. Minister Przemysłu i Handlu wyборы powyższe zatwierdził.

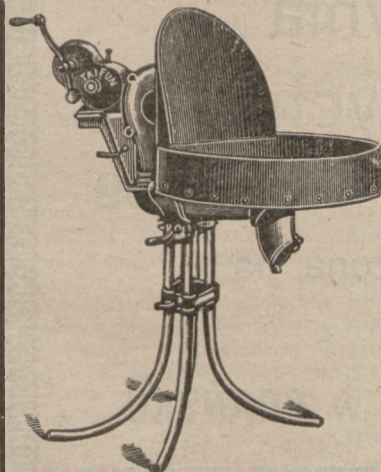
DROBNY PRZEMYSŁ i RZEMIOSŁA.

Drobny przemysł i rzemiosła rozwijają bardzo szeroko produkcję, przygotowując się do ewentualnego wystąpienia na rynkach rosyjskich.

Jednocześnie zaś w kraju dla drobnego przemysłu, wobec słabego rozwoju przemysłu wielkiego, układają się pomyślne stosunki. Jedynie brak surowca daje się mocno we znaki. Między innymi rzemiosła i drobny przemysł sygnalizują swoją żywotność przez powstawanie coraz nowych organizacji przemysłowo-handlowych i kulturalno-społecznych. Szczególnie w ziemi kaliskiej daje się to zauważyć; niemal w każdym mieście zorganizowały się Towarzystwa Rzemieślnicze, zgromadzenia, związki i t. p.

SYNDYKAT RZEMIEŚLNICZY.

Z początkiem r. b. Centralne Tow. Rzemieślnicze w Warszawie otworzyło Syndykat Rzemieślniczy, jako spółkę akcyjną. Podstawowym zadaniem Syndykatu jest okazywać drobnym przemysłowcom i rzemieślnikom wszelką pomoc dla rozwoju fabryki i warsztatu. W szczególności zaś Syndykat uskuteczni: 1) zakup i zbyt wyrobów, 2) dostarczanie i nabywanie surowców, fabrykatów, maszyn i narzędzi, 3) organizowanie chrześcijańskich fabryk, warsztatów, składnic, hurtowni, sklepów, 4) prowadzenie przedstawicielstw firm krajowych i zagranicznych. Syndykat rozwija swoją działalność bardzo intensywnie, dowodem czego, że już w marcu r. b. uruchomił oddział w Kaliszu. Na czele syndykatu, jako dyrektor zarządzający, stoi p. Stanisław Sułowski (Warszawa, Nowy-Swiat 48).

Niezbędne w każdym gospodarstwie wiejskiem,
warsztacie mechanicznym, na montażach i t. p.

KUŹNIE PRZENOŚNE RĘCZNE,

typu amerykańskiego, bardzo silne

WYRABIA CAŁKOWICIE w KRAJU

inżynier **Władysław Chromiński**

Warszawa, Piękna 2. *ew* Telef. 17030.

DMUCHAWKI i CZĘŚCI DO NICH NA SKŁADZIE.

FABRYKA
WÓDEK i LIKIERÓW
TYLCZYŃSKI i S-ka

Poznań, ul. Wrocławska Nr. 39. ☎ Telef. 37-53.

Dostarcza najlepsze
LIKIER Y.

F. KRYSIŃSKI

Tow. Akc. w OSTROWIE.

Najstarsza hurtownia
towarów kolonialnych

w byłym zaborze pruskim założona w roku 1869
od 1-go kwietnia r. b. przeistoczona na

Towarzystwo Akcyjne

W najbliższym czasie otwiera oddział w GDAŃSKU.

WIELKOPOLSKA. HANDEL.

WYWÓZ z b. DZIELNICY PRUSKIEJ.

Na mocy art. 268 b. Traktatu Wersalskiego b. dzielnica pruska ma prawo w ciągu lat 3-ch od dnia ratyfikacji traktatu, a więc do 11-go stycznia 1923 r. wywozić do Niemiec bez opłaty cła wwozowego te same ilości różnych towarów, jakie w ostatnim 3-letniu przed wojną do Niemiec wywoziła. Jednocześnie jednak Traktat Wersalski zastrzegł dla Niemiec prawo kontroli listy towarów wolnych od cła.

W ciągu 1920 r. Polska Zachodnia nie mogła zupełnie skorzystać z powyższego prawa i musiała płacić cło wwozowe. Brak danych urzędowych utrudniał rokowania z Niemcami (akta dotyczące się wywozu b. dzielnicy pruskiej, zabrali Niemcy). Dopiero dnia 10 kwietnia r. b. specjalna delegacja polska zawarła umowę z Niemcami w tej sprawie. Rząd niemiecki przyznał eksporterom polskim zwrot cła, pobranego od dnia 11 stycznia r. b. od tych towarów, które na mocy ustalonej przez umowę wolnej listy korzystają z prawa wolnego wwozu do Niemiec. Poza to, firmy polskie będą mogły wywieźć w ciągu pozostałych miesięcy r. b. całkowity kontyngent towarów, jaki przewiduje notyfikowana przez Rząd Polski wolna lista na cały rok 1921. Eksporterzy polscy muszą mieć zaświadczenie właściwej Izby Przemysłowo-Handlowej, że dany towar pochodzi istotnie z b. dzielnicy pruskiej.

POWRÓT DO WOLNEGO HANDLU.

Na mocy rozporządzenia Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dn. 5 kwietnia r. b. zniesiony został sekwestr na wapno.

Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej wprowadziło z dniem 1 maja r. b. wolny obrót mlekiem, masłem, twarogiem i wyrobami serowemi z mleka odtłuszczonego. Pozostają tylko w mocy przepisy o przymusowym dostarczaniu mleka dla niemowląt i chorych, ale tylko w tym wypadku, o ile w danym okręgu odczuwać się będzie brak mleka.

Jest w projekcie także wprowadzenie wolnego handlu zbożem począwszy od nowego roku gospodarczego. Dotychczas obowiązywał w b. dzielnicy pruskiej sekwestr na zboże.

GODZINY HANDLU.

W poznańskiej Izbie Handlowej odbyło się zebranie przedstawicieli sfer kupieckich i cechów, na którym rozpatrywano sprawę przepisów o godzinach w handlu. Uchwalono, że wszystkie sklepy, z wyjątkiem składów hurtowych, które w soboty są przeważnie zamykane o 2 po południu mają być otwarte od 8 rano do 1 w południe i od 3 do 6 po południu. Ze względu zaś na to, że ustawa wymaga aby praca w sobotę trwała tylko sześć godzin, zdecydowano, że każdy pracownik korzystać będzie w ciągu miesiąca z jednego dnia wolnego. Uchwała ta wymaga jeszcze zatwierdzenia rady miejskiej i województwa.

SPŁAW DRZEWA.

Eksporterzy drzewa z Polski narzekają, że rząd polski nie uruchomił dotychczas spławu drzewa kanałem Bydgoskim, łączącym Polskę z całym Zachodem. Ułatwienie tego transportu wpłynęłoby na ceny drzewa u nas a jednocześnie odciążałoby koleje żelazne, walczące z brakiem taborów.

WYWÓZ SPIRYTUSU z POZNAŃSKIEGO.

Ministerstwo Skarbu uzależniło wydawanie pozwoleń na sprowadzenie spirytusu z Poznańskiego od płacenia 20 marek złotych od każdego 100 litrów. Produkcja tegoroczna spirytusu w Wielkopolsce i na Pomorzu zwiększyła się znacznie i wynosi 40,000,000 litrów (w 1919 r. — tylko 10,000,000 litrów) z czego 30,000,000 będzie można wyeksportować.

CENY OKOWITY.

Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej ustanowiło cenę okowity, płaconej gorzelniom na 28 marek za litr. O ile gorzelnia wyprodukuje o 50—75% więcej ponad kontyngent, otrzyma 3 marki dopłaty za litr, powyżej 75% — 7 marek dopłaty. Cena detaliczna za 1 litr okowity wynosi od 1 kwietnia 43 marki.

Z DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘ- BIORSTW HANDLOWYCH.

Tow. Akc. „Bławat Polski“ wypracowało za 1920 r. 4,272,710 07 mk. czystego zysku, z którego wyznaczono 20% dywidendy. Kapitał

zakładowy towarzystwa wynosił początkowo 2,000,000 mk., w ostatnim zaś kwartale r. ub. — 6,000,000 mk. Przedsiębiorstwo powstało przed rokiem przy pomocy finansowej Banku Handlowego w Poznaniu, przyczem wykupiono firmę niemiecką W. Scherka wraz z kamienicą na Starym Rynku w Poznaniu.

*

Związkowa Centrala Maszyn Tow. Akc. w Poznaniu wypłaca za rok ub. 20% dywidendy. Towarzystwo prowadzi zakup i sprzedaż maszyn i narzędzi rolniczych.

*

W Buku powstało nowe przedsiębiorstwo spedycyjne p. f. „Utecht i Plura“.

*

Poznańska Fabryka Automobili inż. Hempowicza w Poznaniu otrzymała generalne przedstawicielstwo francuskiej fabryki samochodów „Peugeot“.

*

Spółka polska „Alimentarja“ T. Z o. p. w Ostrowie wykupiła z rąk żydowskich jedną z największych i najstarszych hurtowni na Pomorzu, a mianowicie, znajdującą się od 104 lat w posiadaniu Rejchów w Grudziądzu hurtownię kolonialną. Spółka „Alimentarja“ jest jedną z największych polskich hurtowni kolonialnych i spożywczych w b. dzielnicy pruskiej. Obroty tej spółki dochodzą do 20,000,000 mk. miesięcznie.

*

Bank Poznański Tow. Akc. w Poznaniu wypłaca za pierwsze 8 miesięcy istnienia t. j. za czas od 1 maja do 31 grudnia 1910 roku 12% dywidendy. Przy kapitale akcyjnym 5,000,000 marek osiągnięto 1.520.734.81 marek czystego zysku.

*

Założony w 1920 roku przez Niemców „Westbank“ Tow. Akc. w Wolsztynie ogłosił sprawozdanie za rok ubiegły (od 21.IV do 31.XII 1920 r.). Kapitał akcyjny banku wynosił 300,000 marek. Wkłady dosięgły sumy 3.987.176 marek, wogóle jednak Bank ten wykazał bardzo małą żywotność, gdyż za cały rok sześciomiesięcznej działalności nie wykazał żadnego zysku (na koncie czystego zysku figuruje 44 mk. 73 fen.).

AUTO-CENTRALA

Z. KATAFIAS

TORUŃ
Podmurna 6

Właśc. BRACIA CIERPIAŁKOWSCY

TORUŃ
Telefon 497

Warsztaty napraw samochodów, pługów motorowych i motorów wybuchowych.
Kupno i sprzedaż samochodów, Garaże, rezerwowe benzyna i oliwa. Wszelkie części samochodowe.

(Konto bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych Toruń.

CENTRALA ROLNIKÓW

TOW. AKC.

FILJA w TORUNIU

Hurtowny zakup i sprzedaż wszelkich ziemiopłodów.

TELEFONY Nr. 613, 639, 856.

ADRES DLA TELEGRAM „CENTRUM”.

BIURA PRZY ULICY SZEROKIEJ Nr. 18.

B. HOZAKOWSKI TORUŃ, UL. MOSTOWA 28.
TEL. 45-42 DOM WŁASNY

Specjalny skład i hodowla nasion.

DOSTARCZA wszelkie nasiona polne i ogrodowe oraz kwiatów w doborowych zagranicznych i krajowych gatunkach.

SPECJALNOŚĆ: Buraki pastewne, żółte i czerwone ekendorfy oraz marchwie.

ZAWIERA umowy na kilkoletnie hodowle nasion.

ZAKUPUJE: Nasiona koniczyn i artykułów strączkowych.

Wiadomości gospodarcze w kilku wierszach.

W październiku r. b. odbędzie się w Stanach Zjednoczonych Am. Pół. wystawa przemysłowa. Kolonja polska w Ameryce zapowiedziała swój udział gremjalnie, urządzając specjalny pawilon polskiej wytwórczości przemysłowej.

Wkrótce zostanie zawarta konwencja naftowa polsko-francuska.

Rada Centralnego Związku Polskiego przemysłu, górnictwa, handlu i finansów zaprojektowała zwrócić się do Rządu o zniesienie monopolów i sekwestrow.

Stow. Kupców Polskich wybrało z pośród siebie komisję dla opracowania projektu stosunków handlowych z Rosją. Do komisji tej weszli pp.: Ewert, Kiltynowicz, Neuman, Nowosielski i Wartalski.

Dn. 6 b. m. nastąpiło poświęcenie nowej fabryki ubiorów i konfekcji Spółki Akc. „Kontusz”. Kapitał zakładowy spółki wynosi 20 milionów mk, w 2,000 akcji po 10,000 mk. każda. Fabryka, mieszcząca się przy ul. Grzybowskiej № 19, pozostaje pod zarządem pp.: Juliana Tomckiego (prezesa), Józefa Ostrowskiego (wiceprezesa) i Feliksa Tylickiego (sekretarza)

W sferach przemysłowych Łódzkiej powstał projekt wysłania delegacji do Rosji, celem rozejrzenia się w sytuacji, wobec ewentualnych stosunków handlowych z Sowietami. Rząd polski ten projekt przyjął przychylnie.

Delegacja polskich przemysłowców i kupców do Budapesztu stwierdziła, że konjunktury stosunków handlowych polsko-węgierskich zarysowują się dodatnio.

W Gdańsku ma być zorganizowana wystawa wzorów produktów polskich, jako zapoczątkowanie stosunków polsko-gdańskich.

Ministerstwo Skarbu ogłasza, że wszystkie zobowiązania obywateli polskich zagranicą, wyjąwszy Rzeszę Niemiecką i Rosję, zaciągnięte przed 1 sierpnia 1914 r., winny być ministerstwu zakomunikowane do dn. 15 czerwca r. b. Zgłoszenia winny być skierowane do referatu długów przedwojennych z napisem

na kopercie „poufne”. Ministerstwo zapewnia zachowanie tajemnicy handlowej.

Niemieckie Towarzystwo Kontynentalne (t. zw. dessauskie) wyznaczyło dywidendę od akcji na r. 1920 w wysokości 11%.

Były Austriacki Bank Krajowy przekształca się w Bank Krajów Europy Środkowej z kapitałem 600,000 akcji po 100 fr. każda.

Ceny włókna spadły ostatnio dość znacznie.

Kupcy łódzcy skarżą się na napływ towarów angielskich włókienniczych, które mimo zakazu przywozu są stale w znacznym zaofiarowaniu.

Główny Urząd Przywozu i Wywozu poczynił wnioski w sprawie powołania do życia Izby Przywozu i Wywozu i Skórzano-futrzaney z siedzibą w Warszawie i cementowni małopolskich z siedzibą w Krakowie.

WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO TRANSPORTU i ŻEGLUGI S. A.

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT Nr. 35.

Adres telegr. { w Polsce i Gdańsku: „Żegluga”, w Londynie i Liverpoolu: „Żeglugar”,
w Paryżu: „Żeglugar”, w New-Yorku: „Warsowista”.

Telefony: Zarządu 201-96, 90-01, Dyrektora 160-22, Biura 83-46, 94-78 i 94-79.

ODDZIAŁY:

GDĄŃSK, Hundegasse 117 d. własny.

ŁÓDŹ, Pofudniowa 44/46 dom własny.

SOSNOWIEC, Starososnowiecka 12.

TORUŃ, Mostowa 9, dom własny.

LONDYN, City Chambers, 65, Fenchurch E. C. 8 Str.

LIVERPOOL, 20 Chapel St.

PARYŻ, 43 Boulevard Haussmann.

NEW-YORK, 2 Rector Str.

NIESZAWA, WŁOCŁAWEK, PŁOCK, WYSZOGRÓD, PUŁAWY, SANDOMIERZ.

TRANSPORTOWANIE TOWARÓW
DROGAMI MORSKIEMI, RZECZNYMI I LĄDOWYMI.

Własna żegluga na rzece Wiśle.

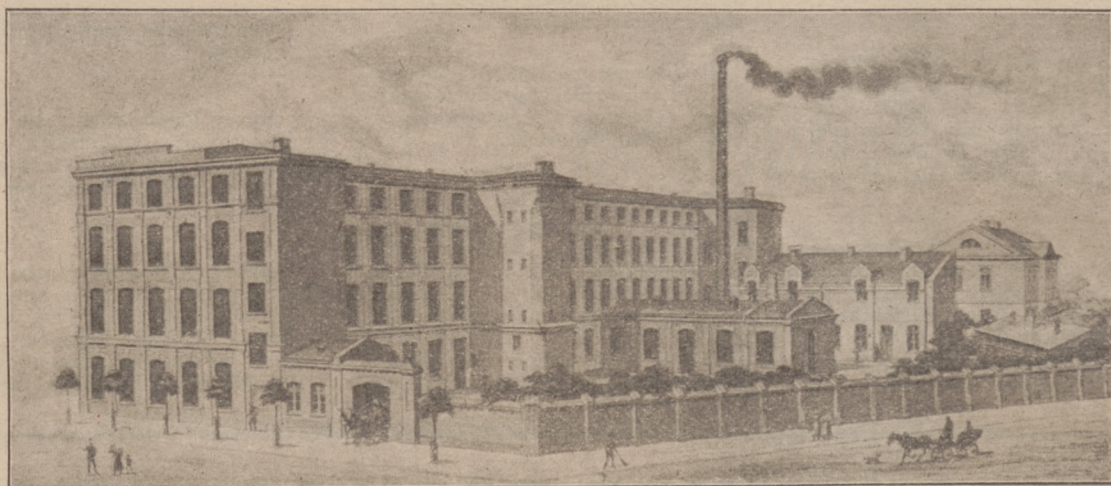
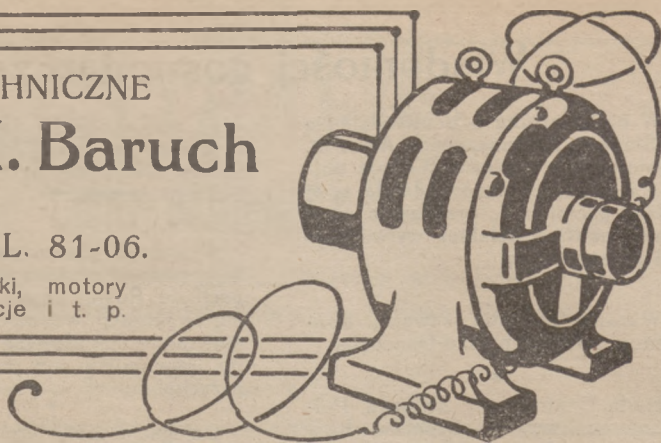
Finansowanie zakupów.

Warrantowanie towarów.

SKŁADY ELEKTROTECHNICZNE
Inż. H. Linde i M. Baruch

WARSZAWA
KRÓLEWSKA 41. TEL. 81-06.

Materiały elektrotechniczne, przewodniki, motory
dynamo, aparaty miernicze, telef. stacje i t. p.

T O W A R Z Y S T W O
PRZEMYSŁU CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNEGO

D. MAGISTER KLAWE, S. A.,
22/24 ul. KAROLKOWA — WARSZAWA.

- P O L E C A:
1. PATENTOWANE ŚRODKI,	4. TABLETKI,
2. WYJAŁOWIONE WSTRZYKIWIANIA,	5. KAPSUŁKI ŻELATYNOWE,
3. ORGANOPREPARATY,	6. ZWIĄZKI CHEMICZNE.

Cenniki na żądanie.

M I O D Y i W I N A O W O C O W E

MARKI

GATUNKI

PRZEDNIE

„ODROWAŻ”
FRANCISZEK MIESZKOWSKI i S-ka

Sp. z ogran. odpow.

Warszawa, Wspólna 36.

Wiadomości gospodarcze w kilku wierszach.

Wielkopolska.

ZJAZD PRZEDSTAWICIELI SPÓŁEK KREDYTOWYCH.

Ostatni sejmik Związku Spółek Zarobkowych, który odbył się we wrześniu r. ub., postanowił, aby, wobec ogromnego wzrostu Związku, przeprowadzić pewną decentralizację, a mianowicie, utworzyć dwa odrębne oddziały; Oddział Spółek Kredytowych (Bank Ludowy) i Oddział Spółek Towarowych („Rolnik” i spółki spożywców), z tem zastrzeżeniem, że oba oddziały będą się wzorować na regulaminie przyjętym przez Sejmik.

Dla zrealizowania tej uchwały Patronat Związku zwołał zjazd reprezentantów spółek kredytowych, który obradował dnia 22 i 23 kwietnia w Poznaniu. Obradom przewodniczył Patron ks. St. Adamski. Na zjeździe wygłoszono kilka referatów o zadaniach i znaczeniu spółek kredytowych w dobie obecnej oraz o działalności Pocztovej Kasy Oszczędności. Następnie uchwalono regulamin dla Oddziału Spółek Kredytowych i wybrano zarząd do niego, przyczem weszło 5 członków z Poznańskiego, 3 z Pomorza i 1 z Górnego Śląska.

NOWY BANK.

Powstał w Poznaniu Bank Związku Młynarzy Zachodnich Ziem Polskich przy udziale finansowym Banku Handlowego w Poznaniu oraz Banku Ludowego w Kościanie. Kapitał zakładowy nowego banku wynosi 50.000.000 mk. i jest podzielony na 50.000 akcji tysiącmarkowych. Zadaniem banku jest prowadzenie wszelkich interesów bankowych i handlowych, szczególnie odnoszących się do przemysłu młynarskiego.

ZE SPRAWOZDAŃ BANKOWYCH.

Na walnem zebraniu Poznańskiego Banku Ziemiaków Tow. Akc. w Poznaniu uchwalono podwyższyć kapitał akcyjny o 75 milionów marek t. j. do 100 milionów marek przez wypuszczenie IV-tej emisji akcji po kursie 150%, przyczem każdy dotychczasowy akcjonariusz na jedną starą akcję otrzyma jedną akcję nową gratisową jako bonus i jedną akcję po kursie 150%.

W r. ub. Poznański Bank Ziemiaków pracował przy kapitale zakładowym 25 milionów marek i osiągnął 41.619.050 marek czystego zysku. Zysk ten wypracowano przy obrocie 3.639.516 136 marek. Po odpi-

saniu bardzo poważnych sum na rezerwy i amortyzację nieruchomości, wyznaczono dywidendę w wysokości 22% oraz przyznano bonus w postaci jednej akcji gratisowej nowej, IV-ej emisji. Poznański Bank Ziemiaków przyjmował w r. ub. udział w finansowaniu kilku przedsiębiorstw przemysłowo-handlowych; zakupiono także kilka nieruchomości w Poznaniu między innymi, spichrze przy dworcu kolejowym. Bank posiada oddział miejski w Poznaniu oraz filję w Grudziądzu.

*

Nadzwyczajne walne zebranie akcjonariuszów Polskiego Banku Komisyjowego Tow. Akc. w Poznaniu uchwaliło podwyższenie kapitału akcyjnego z 6.500.000 marek na 32.000.000 marek przez wypuszczenie III-ej emisji akcji. Całą nową emisję przejął Bank Przemysłowców w Poznaniu, który zobowiązał się oddać dotychczasowym akcjonariuszom na 2 stare akcje 3 nowe po kursie 135%, resztę zaś akcji przyjmuje sam Bank Przemysłowców, przez co nawiązana została ścisła łączność pomiędzy powyższymi bankami. Polski Bank Komisyjowy rozwija swą działalność szczególnie na polu popierania handlu zagranicznego i w tym celu zamierza w najbliższym czasie utworzyć szereg oddziałów zagranicą, między innymi w Amsterdamie.

*

Wielkopolski Bank Rolniczy, Tow. Akc. w Poznaniu, podwyższył kapitał akcyjny o 15.000.000 marek t. j. do 17.500.000 marek przez wydanie 3.000 sztuk akcji na okaziciela po 5.000 marek nominalnej wartości. Wszystkie akcje przejął Bank Handlowy w Poznaniu z obowiązkiem ofiarowania dotychczasowym akcjonariuszom na 5 starych akcji tysiącmarkowych 2 nowe pięć-tysięczymarkowe po kursie 135%; pozostała ilość akcji sprzedaje tenże Bank po kursie 175%.

RADA GOSPODARCZA ZACHODNIEJ POLSKI.

Sfery przemysłowo-handlowe b. dzielnicy pruskiej projektują utworzenie odrębnej organizacji gospodarczej na wzór Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów. Ma być więc utworzoną Radą Gospodarczą Zachodniej Polski, która byłaby instytucją opiniodawczą dla projek-

tów i rozporządzeń Sejmu i rządu i posiadałaby inicjatywę zamierzeń w sprawach gospodarczych państwa Polskiego. Związek Towarzystw Kupieckich postanowił przyłączyć się do tej akcji. Jedyne przedstawiciele rolnictwa nie zgadzają się na przystąpienie do Rady.

STRAJKI.

W Wielkopolsce i na Pomorzu rozpoczęła się fala strajkowa. Po zlikwidowaniu strajku rolnego, który wybuchł w kilku miejscowościach, rozpoczęli w Poznaniu strajk krawcy, stolarze, tapiczerzy i malarze. Jest to w związku ze znacznym zapotrzebowaniem tych rzemieślników dla robót na Targu Poznańskim.

NORMY ZAROBKOWE.

Rada Miejska miasta Poznania uchwaliła nowe normy zarobkowe dla rzemieślników i robotników, pracujących w miejskich zakładach użyteczności publicznej.

Nowe normy, które obowiązują od 8 marca, są następujące; rzemieślnicy od dwóch lat po wyczeniu — 29 marek za godzinę, od dwóch do czterech lat — 33 marki, ponad 4 lata — 40 marek; robotnicy przyrzućeni — 34 mk. 42 fen.; robotnicy od 16 do 18 lat — 13 mk. 49 fen., od 18 — 21 — 33 mk. 21 fen.; robotnice wdowy — 21 mk. 33 fen.; inne robotnice od 16 — 18 lat — 9 mk. 80 fen., od 18 — 21 lat — 13 mk. 52 fen. i ponad 21 lat — 18 mk. 21 fen. Stróża o pełnej sile robotnika otrzymywać będą tygodniowo 1398 mk. Pracownicy, posiadający ponad 3 dzieci otrzymują po marce za godzinę. Robotnicy i rzemieślnicy przy 46-io godzinnej pracy otrzymują wynagrodzenie za 48 godzin tygodniowo.

PROTEST PRZECIWKO PODWYŻSZENIU TARYFY KOLEJOWEJ.

Izba Handlowo-Przemysłowa w Poznaniu ogłosiła w pismach protest przeciwko projektowanemu podwyższeniu taryfy kolejowej. W protestcie tym, do którego się przyłączyły także izby przemysłowo-handlowe w Bydgoszczy, Toruniu i Grudziądzu oraz wszystkie większe organizacje gospodarcze Wielkopolski i Pomorza, wskazuje się, że podwyższenie taryfy kolejowej wywoła niechybnie dalszy wzrost drożyzny i utrudni eksport z Polski.

FABRYKA KUTOLANYCH WYROBÓW
w Zawierciu.

„**FERRUM**”

Właściciel inżynier MAURZYCY BIRNFELD

przyjmuje zamówienia na odlewy lanokute w pierwszorzędnym gatunku zarówno z własnych jak i nadsyłanych modeli.

Specjalność: części zapasowe do żniwiarek, kosiarek i pługów.

Odnaczona Wielkim Srebrnym medalem Komitetu Wystawy, oraz Srebrnym Medalem Muzeum Przemysłu i Rolnictwa na Wystawie Przem. Rolniczej w Częstochowie 1909 r.

WYTWÓRNIA PĘDNI MASZYN I ODLEWNIĄ ŻELIWA

KRAWCZYK i S-ka

Zawiercie, st. dr. Warszawsko-Wiedeńskiej

wykonywa CAŁKOWITE URZĄDZENIA PĘDNI TRANSMISJI

Koła pasowe maszynowo-formowane; łożyska najnowszych systemów, samosmary kulkowe, „Calypsol”,
Koła linowe; sprzęgła cierne patent własny, wieszaki, wsporniki skrzynie murowe i t. p.

OKNA ŻELAZNE KUTE

wiązania dachowe, schody, bramy remizowe i t. p. Maszyny dla cegielni i fabryk cementu. Formy żelazne i tarcze szlifierskie dla hut szklanych.

ODLEWY MASZYNOWE I BUDOWLANE.

Przedstawiciele: na b. kongresówkę **J. MYSZCZYŃSKI** Warszawa,

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE

ul. Hoża 50, tel. 259-10.

Na zachodnią Małopolskę: b. f. St. „**INDUSTRJA**” Kraków,

ul. Kapucyńska 7.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

Inżynier

Mieczysław SZPIKOWSKI

Chmielna 8—w Warszawie—tel. 239-73 i 270-08.

WAPNO — CEGŁA — DRZEWO

w ładunkach wagonowych.

JÓZEF WALICKI

DRUKARNIA POLSKA.

INTROLIGATORNIA, SKŁAD PAPIERU

☞ I MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH. ☞

PIOTRKÓW, Kaliska 23, tel. 65.

Wykonywa wszelkie roboty w zakresie drukarstwa wchodzące i podejmuje się, dostaw do fabryk, banków, biur, majątków i t. d.

(Zamiejscowe bez doliczania kosztów przesyłki).

CENY NAJNIŻSZE.

FINANSE.

BUDŻET B. DZIELNICY PRUSKIEJ.

W kwietniu złożony został do Sejmu preliminarz budżetowy Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej, na rok 1921. Na etacie Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej są wszystkie gałęzie administracji, z wyjątkiem spraw zagranicznych, wojska, poczt i kolei.

Preliminarz wykazuje 18.78, miliardów marek dochodów i 12.78 miliardów wydatków. A więc podobnie jak i w dwóch poprzednich budżetach przewiduje się w r. b. dosyć znaczną nadwyżkę dochodów. Pierwszy budżet Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej za czas od 1/X, 1919 r. do 31/III 1920 r. wykazywał 373.000.000 mk. dochodów i 361.000.000 wydatków, drugi budżet za czas od 1/IV 1920 r. do 31/XII, 1920 wykazywał 3.922 miljardy marek dochodów i 3.792 miljardy wydatków.

Poza zarządkiem finansowym, który w wydatkach przewiduje zasilanie rozmaitych organizacji państwowych i społecznych, największe wydatki wykazuje szkolnictwo z sumą 1.34 miljarda marek, z czego na uniwersytet 196 milionów, na szkoły średnie — 155 milionów i na szkoły powszechne — 714 milionów marek. Sprawy wewnętrzne wykazują 1.28 miliardów marek rozchodów, w tem na policję państwową 820 milionów marek i na departament pracy i opieki społecznej — 258 milionów marek.

W dochodach pierwsze miejsce zajmuje skarb — 16.59 miljarda marek, rolnictwo i dobra państwowe — 1.414 miljarda, handel i przemysł — 1.185 miljarda marek.

Skarb ma 3 główne źródła dochodu: Podatki, monopole (cukier i okowita) oraz eksport artykułów monopolowych. Podatki wykazują 1.145 miljarda, monopole — 4.533 miljarda, eksport zaś — 9.79 miliardów marek. Najwięcej zaniedbane są podatki bezpośrednie, które przyniosły tylko — 313 milionów marek, głównie dlatego, że po usunięciu urzędników niemców od 1 kwietnia 1920 r., starostwa nie miały dostatecznej ilości sił wykwalifikowanych do spisowania i oszacowania podatników. Dochody handlowe opierają się głównie na produkcji spirytusu i cukru. W dochodach rolnictwa największą cyfrę wykazują lasy państwowe — 1.3 miljarda marek. Główne dochody departamentu Przemysłu pochodzą z cukru, krochmalu i salin państwowych.

R. Urban.

BANK DYSKONTOWY

BYDGOSZCZ — GDAŃSK.

.....

SPÓŁKA AKCYJNA

KAPITAŁ ZAKŁADOWY MK. 60.000.000.

REZERWOWY MK. 22.000.000.

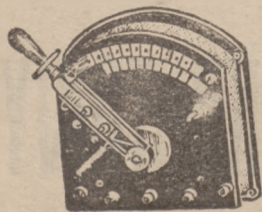
ODDZIAŁY:

Warszawa, Brodnica, Wejherowo, Tczew,
Grudziądz, Sopot, Olsztyn, Starograd,
Puck.

WPŁATNIE:

Lidzbark, Jabłonowo, Lubawa.

ZŁATWIA WSZELKIE W ZAKRES BANKIER-
STWA WCHODZĄCĘ SPRAWY.

Pierwsza Krajowa Wytwórnia Oporników

S. KLEIMAN

Warszawa, Leszno № 37, (dom własny) telefon 134-26.

poleca w wykonaniu pierwszorzędem:

ROZRUSZNIKI i REGULATORY oliwne i metalowe, do motorów i dynamomaszyn prądu stałego i zmiennego oraz WYŁĄCZNIKI oliwne, z gwiazdy w TRÓJKĄT i DRAŻKOWE.

PRZEWIJANIE I NAPRAWA MOTORÓW, DYNAMOMASZYN I TRANSFORMATORÓW.

Polecamy najnowszej udoskonalonej budowy

Motory „PERKUN”

stałe od 4—60 HP, przewoźne od 7—30 HP i przenośne 6 HP do ropy, nafty, oleju gazowego i t. p.

Najtańsze źródło siły mechanicznej. Uproszczona i trwała konstrukcja. Wielka równość i cichość biegu.

Nieekonomiczne, przestarzałe kieraty konne winny być zastąpione przez uniwersalny SILNIK NOWEGO TYPU

„Perkun Lekki” o sile 6-ciu koni mechan.

stały lub przenośny, nadający się do poruszania młocarni kieratowych, siewczarni, śrutowników, wirówek, prądnic małych warsztatów i t. p.

Motory „PERKUN” pracują trzy razy taniej, niż parówki.

OKOŁO 5000 MOTORÓW W RUCHU.

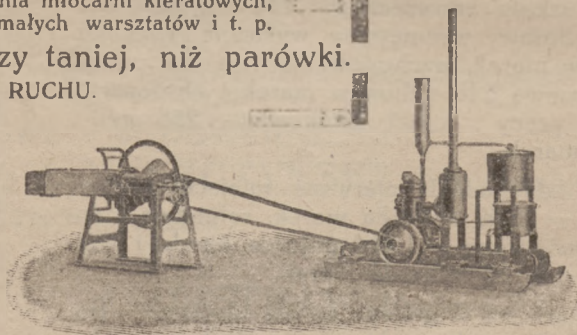
Wykazy dostarczonych motorów, katalogi, kosztorysy i chlubne świadectwa przesyła na żądanie bezpłatnie

TOW. FABRYKI MOTORÓW

„PERKUN”

w Warszawie Sp. Akc. Praga, Grochowska 46.

Tel. 84-40.

POŻAR, nawet najmniejszy przy obecnej drożyznie materiałów budowlanych i towarów powoduje ogromne straty, których uniknąć można, nabywając ręczny APARAT PRZECIWPÓŻAROWY

Aparaty wszystkich trzech znanych typów, a mianowicie. DELFIN normalny 10-litrowy, DELFIN P. II PIANOWY, SAMUM, gaszący proszkiem—dostarcza z własnej wytwórni

DOM PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY I ROLNICZY

„Dr. LUDWIK ZIELIŃSKI”

Warszawa, Aleje Jerozolimskie Nr 37, tel. 53-62 i 258-52.

Na żądanie wysyłamy prospekty i zaświadczenia z dokonanych prób sprawności aparatów.

KRONIKA ZAGRANICZNA

SPADEK WARTOŚCI SREBRA.

Znaczne zakupy złota, dokonywane przez Japonię na Wschodzie, głównie zaś w Indjach, wywołują stałe obniżanie się srebra, którego uncja (około 31,103 grama) oceniana była niedawno w Londynie na 39³/₄ pensa, a w Nowym-Yorku na 60³/₈ centa.

Według relacji banków, mających swych korespondentów w Indjach, zakupy złota dla Japonii dosięgły znacznych rozmiarów i stale się wzmagają. Aby wytłómaczyć spadek srebra, spowodowany zakupami, banki wyjaśniają, że w Indjach cena złota waha się w odwrotnym stosunku do waluty hinduskiej, że waluta chińska jest uzależniona od waluty hinduskiej i że obecnie na cenę srebra ma wpływ kurs waluty chińskiej.

Zakupy złota były dokonane przez Japonię w celu uregulowania rachunków w dniu 31 grudnia r. z., co wywołało znaczne wstrząśnienie w finansach Japonii. Kraj ten importował ze Stanów Zjednoczonych w przeciągu pięciu czy sześciu ostatnich miesięcy za 75 milionów w złocie. Źródła urzędowe donoszą, że Japonia importowała ogółem, w ciągu października i listopada za 70—80 milionów dolarów w złocie. Ci, co upatrują wszędzie „żółte niebezpieczeństwo“, zaczynają się z tego powodu niepokoić, lecz banki amerykańskie są zdania, że Japonia uczyniła te zakupy jedynie przez ostrożność w celu zabezpieczenia sobie dogodnych warunków finansowych w razie trudności, jakich się spodziewała przy końcu roku.

Zakup złota przez Japonię w Indjach jest większy, niż z początku przypuszczano. Ostatni transport złota hinduskiego do Japonii przedstawiał wartość 8,500,000 dolarów, tak że dotychczas japończycy zakupili złota hinduskiego ogółem na sumę około 30,000,000 dolarów. Ten popyt na złoto, według zdania bankierów, wywiera potężny wpływ na spadek srebra. Prócz tego jeszcze inne czynniki spowodowały obniżenie się wartości srebra. Chiny, wielki nabywca srebra, w ostatnich czasach nie czyniły żadnych zakupów, a Indie okazały pod tym względem znaczną powściągliwość. Poza tymi dwoma krajami popyt jest wogóle znacznie mniejszy, a transakcje kupna-sprzedaży dochodzą do skutku tylko przy znacznych ustępstwach ze strony sprzedaw-

ców. Należałoby jeszcze dodać, że w ostatnich czasach zwiększyła się podaż srebra wskutek oferty Banku francuskiego, który podobno postanowił sprzedać 500,000 uncji srebra tygodniowo, aż do wyczerpania 6—6¹/₂ miliona uncji. Sprzedaż tej ilości srebra została uskuteczniiona w ciągu kilku tygodni. Inne kraje również zajęły się sprzedażą posiadanego srebra. Z raportów, otrzymanych w Ameryce, wynika, że Bank niemiecki sprzedał srebra wartości około 2¹/₂ miliona dolarów, t. j. według kursu ostatnich miesięcy prawie tyleż uncji. Srebro, pochodzące z kopalni i rafinerji amerykańskich, jest nadal sprzedawane przez mennice Stanów Zjednoczonych po stałej cenie 0,99³/₈ dolara

STOSUNKI

NIEMIECKO-JAPOŃSKIE.

Niemcy usiłują nawiązać bliższe stosunki z Japonją. W tym celu zakładają w Japonii niemieckie przedsiębiorstwa, banki, wysyłają swych inżynierów, profesorów, ekonomistów, propagując wszelkimi sposobami ideę zbliżenia kulturalnego, gospodarczego i politycznego.

Z GŁÓWNEGO URZĘDU PRZYWOZU I WYWOZU.

W dn. 23 kwietnia r. b. Główny Urząd Przywozu i Wywozu postanowił nie wydawać nadal pozwoleń na przywóz towarów włókienniczych za wyjątkiem: 1) tkanin półjedwabnych do pokrywania parasoli oraz tkanin jedwabnych tańszych gatun-

ków do wyrobu krawatów i 2) tkanin bawełnianych „Cambrick“ oferty fabryk hafciarskich.

ZAGRANICZNE KREDYTY TOWAROWE.

Rząd utworzył „Komisję dla spraw zagranicznych kredytów towarowych“, w której skład wchodzi przedstawiciele ministerjów: skarbu, przemysłu i handlu, rolnictwa i dóbr państwowych oraz przedstawiciel Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Komisja pomaga prywatnym producentom w uzyskaniu kredytów zagranicznych, podając do wiadomości sfer przemysłowych, handlowych i rolniczych propozycje kredytowe, które rząd będzie otrzymywał od zagranicy.

Do komisji mogą być powoływane również osoby prywatne w charakterze rzeczoznawców.

BILANS HANDLOWY FRANCJI.

Francja, prowadząc racjonalną politykę gospodarczą oraz wprowadzając cla ochronne, osiągnęła w pierwszym kwartale r. b. czynny bilans handlowy:

1. Wywóz . . . 5,468,488,000 fr.
2. Przywóz . . . 5,359,307,000 fr.

OCHRONA GRANIC.

Rząd postanowił zastosować jak najdalej idące środki ochrony granic w celu przeciwdziałania przemysłnictwu i poprostu katastrofalnemu zalewowi rynku wewnętrznego towarami zagranicznymi.

WYSZŁO Z DRUKU

ODRODZENIE PRZEMYSŁU I HANDLU POLSKIEGO

- TOM I - PRZEMYSŁ WEÓKTIENNICZY.
TOM II - PRZEMYSŁ GÓRNICZY.
TOM III - PRZEMYSŁ METALOWY.

WYDAWNICTWO ALBUMOWE
TOW. AKC. „REKLAMA POLSKA“, POŚWIĘCONE
ZOBRAZOWANIU CAŁOKSZTAŁTU PRZEMYSŁU,
HANDLU I FINANSÓW POLSKI.

Nabywać można
w *T-wie Akc. „REKLAMA POLSKA“*
ul. Jasna Nr 10, Złota Nr 5
oraz we wszystkich księgarniach.

WIELKOPOLSKI BANK ROLNICZY

Towarzystwo Akcyjne w Poznaniu.

ul. 27. Grudnia 5. -- Telefony 2873 - 2874 - 5095.

Oddziały:

w GRUDZIĄDZU, Rynek Zbożowy 21. Telefon 401.
w WARSZAWIE, Plac Saski (Hotel Europejski).

Adres telegraficzny: FRUMENTBANK.

Zakres działania:

Załatwianie transakcji bankowych każdego rodzaju. Zakup i sprzedaż wszelkich płodów rolnych oraz ich przetworów.

IMPORT i EKSPORT, specjalnie nasion.

Polskie Towarzystwo Handl. Przemysłowe

„ŚWIATOPEŁK”

Tow. z ogr. odp.

CENTRALA: Kraków, Grodzka 15. Tel. 220.

ODDZIAŁY: Warszawa, Lwów, Gdańsk,
Wilno, Wiedeń, Berlin.

Agentury we wszystkich centrach handlowych.

Kupuje, sprzedaje i przyjmuje w komis: artykuły pierwszej potrzeby, manufakturę, skóry, artykuły techniczne i budowlane, artykuły kancelaryjne i wogóle piśmienne.

SPECJALNOŚĆ! Dostarczamy z własnych fabryk w Polsce i zagranicą kalki maszynowe i ołówkowe, taśmy do maszyn do pisania, maszyny do powielania, artykuły do oświetlania, ogrzewania i gotowania gazem, elektryką i naftą światowej marki „OLOS”.

Przedstawiciele naszej firmy bawią podczas Targu Poznańskiego Hotel Bazar.

SPÓŁKI NOWOPOWSTAJĄCE.

1. *Sp. Akc. p. f. „Agromotor”*. Budowa i Handel Maszynami Rolniczymi, *Sp. Akc.* W celu budowy traktorów rolniczych, plugów motorowych i t. p. Kapitał zakładowy 100 milionów mk. Założyciele: 1) Aleksander Dobrowolski (Marszałkowska № 7), 2) Tadeusz Fiszer, 3) Dyonizy Kostecki, 4) Adalbert Kuzelecki, 6) Jan Witold Wislocki.

2. *Sp. Akc. p. f. Zakłady Chemiczne „Atom”*, *Sp. Akc.* W celu prowadzenia fabryki chemicznej. Kapitał zakładowy 12 milionów mk. Założyciele: Mikołaj Bojarowski, inżynier (ul. Chmielna № 89), Konrad Didier, Waclaw Herbst, Stanisława Zdanowska, Eugenjusz Zdanowski, Tadeusz Bleszyński, Tadeusz Fafiusz, Józef Bleszyński.

3. *Sp. Akc. p. f. „Bazar Polski” sp. akc. w Krakowie*. W celu wykonywania interesów handlowych i handlu wszystkimi ustawowo w tym celu dopuszczonymi towarami. Kapitał zakładowy 40 milionów mk. Założyciele: D-r Stanisław Jankowski, Teofil Trzciniński, Józef Sperling, Franciszek Drobnik, D-r Tadeusz Mitkiewicz, Mieczysław Walczak w Krakowie zamieszkali.

4. *Sp. Akc. p. f. Belgijsko-Polskie Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe „Belpol”*, *sp. akc.* W celu przejęcia i dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa Handlowo-Przemysłowego istn. w Warszawie jako spółka z ogran. odpow. Kapitał spółki 30 milionów mk. Założyciele: Belgijsko-Polskie Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe sp. z ogran. odpow. Inżynier Stanisław Brzeziński, inżynier Stanisław Skupiewski, inżynier Seweryn Wachowski (ul. Natolińska № 10).

5. *Sp. Akc. p. f. Fabryka Porcelany J. i A. Lewicki i S-ka we Lwowie*, *sp. akc.* W celu wytwarzania i sprzedaży przedmiotów z porcelany. Kapitał zakładowy 3,500,000 mk. Założyciele: Aleksander Lewicki, Zofja Lewicka, Jakób Lewicki wszyscy zamieszkali we Lwowie.

6. *Sp. Akc. p. f. Dom Handlowy St. Matłowski i S-ka*, *sp. akc.* W celu nabycia i prowadzenia przedsiębiorstwa istn. w Warszawie i należącego do firmy S. Matłowski i S-ka. Kapitał zakładowy 9 milionów mk. Założyciele: Stanisław Matłowski (Aleje Ujazdowskie № 22), Józef Zeydler.

7. *Sp. Akc. p. f. Młyn Parowy i Elektrownia w Sierpcu*, *sp. akc.* W celu nabycia, dalszego prowadzenia i eksploataowania młyna parowego i elektrowni, znajdujących się w Sierpcu i należących do Jakóba Rudowskiego. Kapitał zakładowy 50 milionów mk. Założyciele: Jakób Rudowski, Aleksander Rudowski, Edward Lelewski wszyscy zamieszkali w Sierpcu.

8. *Sp. Akc. p. f. Młyny i Zakłady Przemysłowo-Zbożowe*, *sp. akc. w Warszawie*. W celu nabycia, dalszego prowadzenia i rozszerzenia istniejących w Warszawie przed.: młyna parowego, fabryki makaronów, piekarni i wszystkich innych zakładów przemysłowych należących do firmy Zakłady Przemysłowe Karol Michler. Kapitał zakładowy 325 milionów mk. Założyciele: 1) Bank Narodowy dla rozwoju przemysłu i handlu i 2) Andrzej książę Lubomirski (ul. Bracka № 1)

9. *Sp. Akc. p. f. „Optima”*, *sp. akc. dla wyrobów cukierniczych i czekoladowych w Krakowie*. W celu budowy i prowadzenia fabryki kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych. Kapitał zakładowy 20 milionów mk. Założyciele: Marcei Dutkiewicz w Krakowie, Romuald Pieczarka.

10. *Sp. Akc. p. f. S-ka akc. Samochodowa Polo Americana*. W celu prowadzenia handlu samochodami. Kapitał zakładowy 12 milionów mk. Założyciele: księżna Marja Lubomirska, Włodzimierz Zagórski ul. Flory 3, Juljusz Leski ul. Czerniakowska 199 i Józef Grodzicki i S-ka ul. Twarda 64.

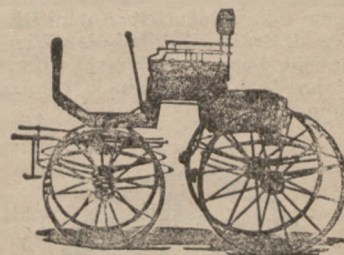
11. *Sp. Akc. p. f. Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich*. W celu założenia i prowadzenia fabryki ekstraktów garbarskich. Kapitał zakładowy 6 milionów mk. Założyciele: Dubos Frères w Hawrze, The Forestal Land Timber and Railways Company Limited of London (Londyńskie Tow. akc. Forestal Ziem, Lasów i Dróg żelaznych w Londynie, Bracia Pfeiffer w Warszawie, Dom handlowy Endler i Messing w Warszawie, Inż. Waclaw Brzozowski, Pełn. adwokat Mutermilch (Moniuszki 11).

12. *Sp. Akc. p. f. Polska fabryka odzieży*, *sp. akc. w Warszawie*. W celu dobrego prowadzenia i rozwoju działalności spółki p. f. Polska fabryka ubrań i bielizny w Warszawie. Kapitał zakładowy 20 milionów mk. Założyciele: 1) Leonard Bobiński, 2) Kazimierz Hacza, 3) Bolesław Hubert, 4) Władysław Kościelski, pełn. adwokat Zdzisław Marcinkowski ul. Hoża № 41.

13. *Sp. Akc. p. f. Polska Fabryka Samochodów*, *sp. akc.* Celem nabycia na własność istniejących obecnie w Warszawie warsztatów samochodowych p. f. Warsztaty Mechaniczne Samochodowe Cz. Łącznego. Kapitał zakładowy 15 milionów mk. Założyciele: Bank Narodowy dla rozwoju Polskiego przemysłu rzemiosł i handlu sp. akc. w Warszawie, Czesław Łączny (Nowy Świat № 21), Aleksander Karzso-Siedlewski, Stefan Czuprykowski.

SPECJALNE WOZY
DLA WOJSKA, POCZTY,
DRÓG ŻELAZNYCH,
STRAŻY OGNIOWEJ
I GOSPODARSTWA
ROLNEGO.

Wielki wybór.

FABRYKA POJAZDÓW

Ryszard Schmidtke

S. Z O. P.

Bydgoszcz-Szretery — Tel. 271.

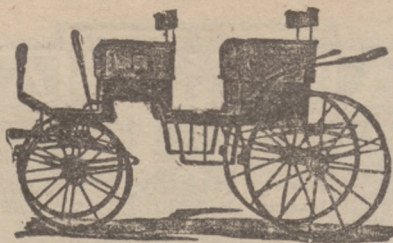
14. Sp. Akc. p. f. *Tow. Przemysłowo-Górnicy Przerska Piława, sp. akc.* W celu nabycia i eksploatacji dóbr Przerska Strojec i nadań górniczych w tych dobrach Piława. Kapitał zakładowy 140 milionów mk. Założyciele: 1) August hr. Potocki ul. Wiejska № 9, 2) Stanisław Górski, 3) Jan Kowerski, 4) Andrzej Wierzbiński, 5) Jan Zaglenniczny, 6) Fortunat Zdziechowski 7) Stanisław Skarbiński.

15. Sp. Akc. p. f. *Sp. akc. dla Handlu i Przemysłu „Lignum“.* W celu nabycia i dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa p. f. Dom Handlowy Lignum. Kapitał zakładowy 15 milionów mk. Założyciele: Michał Ordega, Witold Iłakowicz, Leopold Wellisz, inż. Henryk Landau (Żórawia № 4).

16. Sp. Akc. p. f. *Przemysł Drzewny „Strug“, sp. akc. w Zakopanem.* W celu prowadzenia fabryk w zakresie przemysłu drzewnego. Kapitał zakładowy 30 milionów mk. Założyciele: Firma przemysł drzewny Strug, D-r Waclaw Kraszewski lekarz w Zakopanem, D-r Stanisław Adamski, D-r Stefan Gora, Jan Wróblewski, Józef Kwaśniewski, Leon Makowiecki, D-r Rudolf Beres, Jan Kowalski.

17. Sp. Akc. p. t. *Towarzystwo Teatrów Stołecznych. sp. akc.* W celu budowy, dzierżawienia i eksploatacji teatrów. Kapitał zakładowy 100 milionów mk. Założyciele: Andrzej Lubomirski, Franciszek Jaroszyński, Jan Drozdowski, Ludwik Heller, Ryszard Ordyński, Stanisław Adam Krechowicki (Natołńska № 4)

18. Sp. Akc. p. f. *Warszawskie Towarzystwo Handlu Herbatą, sp. akc.* W celu dalszego prowadzenia i rozwoju działalności istniejącej w Warszawie (Moniuszki 3) sp. firmowo komand. Warsz. Tow. Handlu Herbatą. Kapitał zakładowy 10 milionów mk. Założyciele: Antoni Długocki, Bracka 23, Władysław Wrzesniewski, Leon Buszkowski, Karol Geisler, Wojciech Rudnicki, Waclaw Bronowski.

Robocze wozy wszelkich gatunków.

WIELKI WYBÓR.

z górą 300 robotników.

FABRYKA POJAZDÓW

RYSZARD SCHMIDTKE

S. Z O. P.

BYDGOSZCZ-Szretery Tel. 271.

GRUDZIĄDZKI ZAKŁAD AUTOMOBILOWY

ORAZ

WSZELKICH MOTORÓW BENZYNOWYCH

Z. ORŁOWSKI i S⁻KA

WARSZTATY:

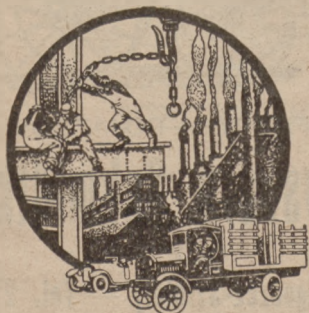
SOLNA 15.

TEL. № 609.

KANTOR:

KWIDZYŃSKA 23.

**NAJWIĘKSZY ZAKŁAD
SPECJALNOŚCI W MIEJSCU.**

SPÓŁKI POWIĘKSZAJĄCE KAPITAŁ ZAKŁADOWY.

1. *Sp. Akc. p. f.: Akc. Tow. Sukienniej Manufaktury A. G. Borstein w Zgierzu* w celu nabycia, utrzymania i rozwinięcia działalności fabryki wyrobów sukiennych znajdujących się w Zgierzu, powiększono kapitał zakładowy o Mk. 9,860,000 drogą przewalutowania książkowej wartości majątku ruchomego i nieruchomości spółki.

2. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Akc. „Fabryka Cukru i Rafinerji Czernsk”*. Celem rozwinięcia działalności Fabryki Cukru „Czernsk”, powiększono kapitał zakładowy o 6,272,000 mk. czyli do 8,000,000 mk. drogą przewalutowania wartości majątku spółki; powiększono kapitał zakładowy o 16,000,000 mk. czyli do 24,000,000 mk. drogą II emisji 32,000 sztuk nowych akcji nominalnej wartości 500 mk.

3. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Akc. Dom-Miasto Ogród Żąbki* w celu budowy, kupna, eksploatacji i sprzedaży domów, powiększono kapitał zakładowy o mk. 17,840,000 czyli do 20,000,000 mk. drogą przyszacowania wartości majątku spółki.

4. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Akc. Fabryki Cukru „Chełmicka”*. Dla założenia i prowadzenia w gub. Płockiej, pow. Lipnowskim fabryki cukru i rafinerji „Chełmicka”, powiększono kapitał zakładowy o mk. 3,528,000 drogą przewalutowania książkowej wartości majątku ruchomego i nieruchomości spółki; powiększono kapitał zakładowy o mk. 4,500,000 drogą emisji 4,500 sztuk nowych akcji na okaziciela po mk. 1000 każda.

5. *Sp. Akc. p. f.: Fr. Karpiński w Warszawie* celem prowadzenia apteki chem. farmac. laboratorjum, fabryki wód mineralnych, sztucznych i składu wód mineralnych, naturalnych w Warszawie, powiększono kapitał zakładowy o mk. 648,000 drogą przewalutowania książkowej wartości majątku ruchomego spółki.

6. *Sp. Akc. p. f.: Fabryka Konfekcji i składy sukna Tadeusz Krafft i S-ka* w celu przejęcia dalszego prowadzenia i rozwoju fabryki wyrobów konfekcyjnych i składu sukna, powiększono kapitał zakładowy o mk. 15 milionów drogą emisji 15,000 sztuk nowych akcji II emisji.

7. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Akc. Cukrowni „Krasiniec”* w celu dalszego prowadzenia i rozwoju działalności cukrowni „Krasiniec”, powiększono kapitał zakładowy o mk. 10,704,000 czyli do mk. 12,000,000 drogą przyszacowania wartości majątku spółki (nieruchomości i maszyn).

8. *Sp. Akc. p. f.: Zakłady Przemysłowe - Ogrodnicze „Marynin”*. *Sp. Akc.* w celu nabycia, prowadzenia i rozwoju działalności zakładów ogrodnich oraz fabryki cementowych doniczek, powiększono kapitał zakładowy o 5,500,000 czyli do 9,000,000 mk. drogą II emisji 5,500 sztuk nowych na okaziciela, opiewających akcji nominalnej wartości 1,000 mk. każda.

9. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Akc. Fabryki Cukru i Rafinerji „Michałów”*. W celu prowadzenia i rozwinięcia działalności Fabryki Cukru Rafinerji „Michałów”, powiększono kapitał zakładowy o 6,800,000 mk. czyli do 8,800,000 mk. drogą przewalutowania wartości majątku spółki; powiększono kapitał zakładowy o 4,400,000 mk. czyli do 13,200,000 mk. drogą emisji 8,800 nowych akcji nominalnej wartości 500 mk. każda.

10. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Przemysł Filmowego „Ornak” Sp. Akc.* w Warszawie w celu podniesienia rodzimego przemysłu filmowego, powiększono kapitał zakładowy o 10 milionów mk. drogą II emisji 20,000 sztuk akcji na okaziciela opiewających wartości nominalnej po 500 mk. każda.

11. *Sp. Akc. p. f.: Polskie Towarzystwo Naftowe „Polpetrol” Sp. Akc.* w celu przedsięwzięcia czynności dla rozwoju polskiego przemysłu naftowego we wszystkich jego działach, powiększono kapitał zakładowy o 60,000,000 mk. drogą emisji 120,000 akcji wartości nominalnej po 500 mk. każda.

12. *Sp. Akc. p. f.: Północne Towarzystwo Transportowe i Ekspedycyjne Sp. Akc.* w celu przejęcia i dalszego prowadzenia działu ekspedycyjnego przedsiębiorstwa istniejącego w Warszawie, powiększono kapitał zakładowy o 10,000,000

mk. drogą emisji 10,000 akcji wartości nominalnej po 1,000 mk. każda.

13. *Sp. Akc. p. f.: Sp. Akc. Przemysłu Leśnego w Lublinie* w celu nabywania, sprzedaży i wszechstronnej eksploatacji lasów i poręb leśnych, powiększono kapitał zakładowy o 8,400,000 czyli do 9,800,000 mk. drogą drugiej emisji 12,000 sztuk nowych akcji nominalnej wartości 700 mk. każda.

14. *Sp. Akc. p. f.: Chemiczna Fabryka Dr. Rattner Sp. Akc. w Warszawie* celem rozwinięcia działalności w Warszawie fabryki farb p. f. Warszawska fabryka Farb „Erha”, powiększono kapitał zakładowy o mk. 4,000,000 drogą emisji 4,000 sztuk nowych akcji na okaziciela opiewających wartości nominalnej 1,000 mk. za każdą akcję.

15. *Sp. Akc. p. f.: Sp. Akc. Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich* w celu prowadzenia i rozszerzenia działalności wielkich pieców i zakładów położonych we wsi Klimkiewiczowie (ziem. Radomska), powiększono kapitał zakładowy o 14,000,000 mk. czyli do mk. 70,000,000 drogą emisji 28,000 sztuk nowych akcji nominalnej wartości 500 mk. każda.

16. *Sp. Akc. p. f.: Tow. Akc. Kluczewskiej fabryki papieru* celem dalszego prowadzenia i rozwoju działalności fabryki papieru, powiększono kapitał o mk. 8,400,000 drogą III emisji 8,900 sztuk nowych akcji nominalnej wartości 1,000 mk. każda.

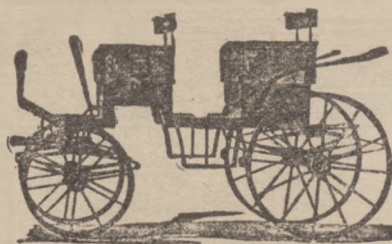
17. *Sp. Akc. p. f.: Towarzystwo Przemysłowe Leśne* w celu mechanicznej obróbki drzewa, powiększono kapitał zakładowy o mk. 22,840,000 drogą przewalutowania bilansowej wartości majątku nieruchomości spółki; powiększono kapitał zakładowy o mk. 25,000,000 drogą emisji 50,000 sztuk nowych akcji po mk. 500 każda.

18. *Sp. Akc. p. f.: Warszawska Warrantowa Sp. Akc.* w celu eksploatacji należących do E. W. Dicksteina i Z. M. Edelszaina przy ul. Czyszowej na przedm. Warszawy Pradze składów towarowych, powiększono kapitał zakładowy o 6,480,000 czyli do mk. 19,440,000 drogą IV emisji 12,000 sztuk nowych akcji na okaziciela, opiewających nom. wartości 540 mk. każda.

19. *Sp. Akc. p. f.: Fabryka Zabawek i Galanterji drzewnej „Wiór” Sp. Akc.* w celu nabycia i prowadzenia egzystującej fabryki zabawek p. f. Fabryka Zabawek i Galanterji drzewnej „Wiór”, powiększono kapitał zakładowy o 13 milionów mk. drogą emisji 13,000 akcji wartości nominalnej po 1,000 mk. każda.

20. *Sp. Akc. p. f.: Włocławska Fabryka Papieru Sp. Akc.* w celu prowadzenia i dalszego rozwoju fabryki papieru, należącej do Spółki firmowej Włocławskiej Fabryki Papieru Szwarczstein i S-ka, powiększono kapitał zakładowy o mk. 5,000,000 czyli do 10,000,000 mk. drogą II-jej emisji 1,000 sztuk nowych imiennych akcji nominalnej wartości 5,000 każda.

21. *Sp. Akc. p. f.: Fabryka Przetworów Ziemiaczanych „Złoty Potok” Sp. Akc.* w celu nabycia i prowadzenia fabryki przetworów ziemiaczanych, powiększono kapitał zakładowy o 4,800,000 mk. drogą przeszacowania wartości gruntów na 100,000 mk., budynków na 2,100,000 mk. i maszyn na 3,500,000 mk. oraz na przestemplowanie dotychczasowych akcji wart. nom. po mk. 1,000, na wart. nom. po mk. 2,000 i na wydane akcjon. bezpłatnie na każdą dotychczasową akcję jednej nowej akcji wartości nominalnej 2,000 mk.

Powozy myśliwskie,
sportowe dos - à - dos,
Breki spacerowe
WIELKI WYBÓR
Z GÓRĄ 300 ROBOTNIKÓW
Fabryka pojazdów Ryszard Schmidtke

S. z. o. p.

BYDGOSZCZ - SZRETERY, tel. 271.

OGÓLNA TARYFA KOLEJOWA

NA PRZEWÓZ TOWARÓW, ZWŁOK
I ZWIERZĄT

wraz ze wszystkimi uzupełnieniami.

Do nabycia:

w Tow. Akc. „REKLAMA POLSKA ul. Jasna Nr 10,

„WAR” ul. Złota 5,

oraz we wszystkich księgarniach.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE

E. BEHSLER i S-ka

Warszawa, Tłomackie 3, telefon 140-41.

POLECA ZE SKŁADU:

ARTYKUŁY TECHNICZNE:

Płyty uszczelniające oryg. „Kligerit i Moorit” azbestowe i gumowe.

Pakunki uszczelniające do dławnic azbestowe i konopne.

Węże gumowe do wody i pary.

Węże parciane pożarowe.

Pasy skórzane, Balata, konopne i impregnowane.

Armatura wodna i parowa.

Rury gazowe, parowe, kotłowe i ogrzewalne.

Łączniki gazowe kuto lane.

Pompy skrzydłowe, rotacyjne i Worthingtona.

Narzędzia rzemieślnicze.

Uchwyty do tokarń i wiertarń i t. p.

Przynależność państwowa akcjonariuszów towarzystw Hutniczych w r. 1920.

1. Tow. Zakł. Metal. B. Handtke w Warszawie — przeważnie niemiecka.

2. Tow. Zakł. Hutn. „Huta Bankowa“ — przeważnie francuska.

3. Tow. Sosnowickich Fabr. Rur i Żelaza — przynależność francuska.

4. Tow. Zakł. Górn. „Starachowice“ — przynależność polska.

5. Tow. Wielkich Pieców i Zakł. Hutn. Ostrow. — przeważnie polska.

6. Tow. Zakł. Górn.-Hutn. i Fabryk. „Stęporków“ — przeważnie polska.

7. Tow., Modrzejowskie Zakł. Górn.-Hutn. — wyłącznie polska w myśl ustawy T-wa.

8. Tow. Górn. Odl. Żel. Emalj. Warsztaty Mechan. i kopaln. Węgla „Poręba“ — polska i amerykańska.

9. Tow. Kopalń i Zakładów Hutn. Sosnowickich — przeważnie francuska.

10. Francusko-Rosyjskie Tow. Górn. — przeważnie francuska.

11. Tow. Zakł. Hutn. i Górn. dawniej Dr. Lowitsch i S-ka — przeważnie niemiecka.

12. Towarzystwo Akcyjne „Zofja“ — przeważnie polska.

13. Częstochowskie Towarzystwo Górn.-Przem. — przeważnie niemiecka.

TABROMIK

GNIEZNIENSKIE

LIKIERY

„TOWAR”

WIELKOPOLSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE

TOW. AKC.

POZNAŃ, PLAC WOLNOŚCI 8.

Adres telegraf. „TOWAR”

Eksport, import, surowce dla przemysłu, wszelkie
tranzakcje handlowe.

GONIEC KRAKOWSKI

WIELKIE PISMO CODZIENNE O BARDZO BOGATYM DZIAŁE

POLITYCZNYM, SPOŁECZNYM i GOSPODARCZYM, REFEROWANYM PRZEZ PIERWSZORZĘDNE PIÓRA PUBLICYSTYCZNE.

ZAMIESZCZA NAJŚWIEŻSZE INFORMACJE TELEFONICZNE i TELEGRAFICZNE. POSIADA DOSKONAŁE ZORGANIZOWANĄ SIEĆ WŁASNYCH KORESPONDENTÓW.

GONIEC KRAKOWSKI

Przynosi najświeższe informacje z kraju i zagranicy, w szczególności *handlowe i giełdowe, wszelkie projekty Rządu i Sejmu* na polu gospodarczym oraz wszelkie zarządzenia władz w tej dziedzinie, omawiając je szczegółowo i krytycznie.

Obfitą i wyborową treść uzupełniają nadto: dział naukowy, wojskowy, literacki i artystyczny.

Doskonale migawki humorystyczne, dział szaradowy (co drugą niedzielę, 6 cennych nagród) dział mód, wyborowe powieści i t. d.

DZIAŁ OGŁOSZEŃ

ZAPEWNIĄ INTERESANTOM OGROMNE KORZYŚCI.

Do nabycia na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Na żądanie wysyła się numery okazowe.

Adres wydawnictwa: „GONIEC KRAKOWSKI” Kraków Dunajewskiego L. 7. Telefon ZSOZ

Czy może powstać wyższa szkoła handlowa w Poznaniu?

Na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej istnieje obecnie jedna jedyna uczelnia handlowa, postawiona na stopie akademickiej. Jest to dobrze prowadzona Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie, która w ciągu 12 lat istnienia wypuściła około 200 ukończonych handlowców. Wychowawcy tej uczelni zajmują już po części wybitne stanowiska.

Dla potrzeb całej Polski nie wystarcza jeden wyższy zakład naukowy z taką frekwencją. Przemysł, handel i bankowość w Polsce potrzebują handlowców z wyższym wykształceniem w takiej liczbie, aby z racji ukończenia wyższej uczelni nie powstał dla nich pewien przywilej na dobrze płatne stanowiska, lecz aby drogą konkurencji i okazanych przez nich w życiu praktycznym zasług, elita wybijała się na wierzch, a reszta pożytecznie pracowała na skromniejszych posadach.

W handlu i przemyśle bowiem te same zasady działać muszą, co i w innych wyzwolonych zawodach, np. w adwokaturze, medycynie, technice i t. d.

Dzielnica poznańska gwałtownie potrzebuje fachowców handlowych prawniczo, ekonomicznie i społecznie wykształconych, gdyż coraz intensywniej rozwijamy się tu gospodarczo. Nasze banki, nasze spółki akcyjne, organizacje spółdzielcze, korporacje kupieckie, nasze organizacje gospodarcze bardzo takich właśnie ludzi potrzebują. Inicjatywa i samodzielność pokolenia, które nas z czasem zastąpi, to podtrzymanie i rozwój dobrobytu naszej dzielnicy.

Piszący te słowa nie jest zgoła zwolennikiem trwałej odrębności dzielnicowej. Jest tylko wyznawcą zesady, że gdy naród sam sobą rządzi, każda dzielnica jego rozległego terytorjum musi wносить swoją część do rządów kraju. Nasi posłowie w Sejmie, nasi przedstawiciele w centralnych organizacjach gospodarczych Polski (vide art. 68 Konstytucji 17 marca) muszą być zawsze dobrze wybrani do dźwignia brzemienia odpowiedzialności, jaka wynika z reprezentacji interesów dzielnicowych. Obecnie mamy trochę wybitnych jednostek, nie powinna nas jednak opuszczać troska o przyszłość.

Byłoby naturalnie bardzo pożądanym, aby ta młodzież naszej dzielnicy, która chce oddać się w przyszłości pracy w handlu, bankowości, przemyśle i t. p. zawodach, wstępowała na wyższe studia do Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. Nasza dzielnica pozyskałaby po kilku latach pewien zastęp teoretycznie dobrze przygotowanych pracowników, którzy

z czasem, wyrobiwszy się na działaczy praktycznych, mogliby liczyć na objęcie wybitniejszych stanowisk w różnych dziedzinach życia gospodarczego.

Istnieją jednak okoliczności, które stoją na przeszkodzie bardziej wydatnemu co do liczby uczęszczaniu młodzieży wielkopolskiej do wyższych uczelni w Warszawie wogóle, istnieją również przyczyny, dla których wyższa szkoła handlowa powstać powinna w Poznaniu.

Co do pierwszych, wspomnę tylko o materialnych warunkach studenckiego życia. Wynalezienie pokoju umeblowanego w Warszawie niedługo da się porównać z wygraniem „milionówki“. Obecnie zaś szczęśliwy, który taki pokój wynajdzie, zapłacić musi miesięcznie od 2 do 3 tysięcy marek. Życie w Warszawie jest o wiele droższe niż w Poznaniu.

Niech więc do drogiej stolicy jadą na studia ci, którzy mają znacznie większe środki materialne, inni — niech mają możność studjowania na miejscu.

Tylko dwóch rzeczy wymagamy od wyższej uczelni handlowej: odpowiedniego zapasu wiedzy teoretycznej i metody samodzielnego myślenia i samodzielnej pracy. Jeżeli w czasie studjów uda się uzupełnić je pewną praktyką — tem lepiej.

Ramy niniejszego artykułu nie pozwalają mi analizować pojęcia metody samodzielnej pracy; poniekąd uważam to nawet za zbyteczne. Nadmienię tylko, że umiejętnie prowadzone wykłady seminaryjne mogą w tym kierunku być bardzo pomocne.

Kompleks wiedzy teoretycznej da się ująć w dwa główne działy: nauki prawne i ekonomiczne oraz umiejętności specjalne.

Pod pierwszym względem Poznań jest już w dobrych warunkach, gdyż ma Uniwersytet, a prawie wszystkie gałęzie wiedzy teoretycznej, wykładane w wyższych szkołach handlowych, są wykładane i na wydziałach prawniczych uniwersytetów. (Ekonomia społeczna, polityka ekonomiczna, skarbowość i statystyka, prawo cywilne i handlowe, procedura, prawo państwowe, prawo administracyjne i t. d.). Obok seminarjów prawnych program wydziału prawnego obejmuje i seminarja ekonomiczne. Nie byłoby więc potrzeby przy zakładaniu wyższej szkoły handlowej w Poznaniu zakładać osobne katedry dla poszczególnych dyscyplin prawnych i ekonomicznych. Wystarczyłoby dać możność studentom wyższej szkoły handlowej słuchać wykładów, składać rygorozę i egzami-

ny oraz uczęszczać do seminarjów razem ze studentami Uniwersyteiu.

Przejdziemy teraz do grupy umiejętności specjalnych. Ta grupa obejmuje; ksiązkowość, arytmetykę handlową i polityczną, praktyczną znajomość operacji handlowych i giełdowych, korespondencję handlową i towaroznawstwo. W Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie wykładają także stenografię i naukę pisania na maszynach, lecz te dwie umiejętności byłoby lepiej uważać nie za obowiązkowe, lecz za fakultatywne. Lepiej, gdy student więcej przeczyta, więcej gorliwie traktuje seminarja, niż gdy drogi czas poświęcać będzie pukaniu na maszynie lub wprawie w stenografji. Nie lekceważę praktycznej doniosłości tej ostatniej, niemam jednak, że należałoby to pozostawić dobrej woli młodzieży, która może stenografię poznawać i za uczelnią.

Dotąd istnieją dwa systemy angażowania sił nauczycielskich na wykłady buchalterji, arytmetyki handlowej i korespondencji handlowej. Albo urządza się wykłady w porze wieczornej i wtedy mogą wykladać ludzie, zajmujący wybitniejsze stanowiska w instytucjach handlowych, przemysłowych i bankowych, a więc praktyczni specjaliści, albo też powierza się odnośne katedry siłom wykładowym, które przeszły przez praktykę i przytem umieją wykladać. Oba systemy mają swe dogodne i niedogodne strony. Praktyk-specjalista nie zawsze umie wykladać, następnie czasem z powodu obowiązków, związanych z jego właściwym fachem, opuścić może jeden lub kilka wykładów. Za to docent buchalterji lub arytmetyki, który praktykę porzucił dla wykładów (z takim, który jej nie miał, porządna uczelnia wogóle nie wchodzi w pertraktację) może po pewnym czasie wpaść w rutynę, na czem wartość wykładów nie zyska, lecz straci. Nakoniec i dla młodzieży wykłady w porze wieczornej są niedogodne i narażają na pokusę opuszczania ich.

Rozważywszy wszystkie „za“ i „przeciw“, wypowiedzielibyśmy się jednak za wykładami, prowadzonymi przez pozostających na stanowiskach fachowców. W Poznaniu życie gospodarcze pulsuje tak intensywnie, że nie przedstawiałoby to trudności do niepokonania znaleźć wśród tylu osób na stanowiskach kilku wyższych fachowców, umiejących prowadzić wykłady.

Mamy wszak w Poznaniu kilkanaście banków, między którymi jest kilka instytucji o wielkich kapitałach, pracujących w całej Polsce i poza jej granicami, nawet na drugiej półkuli; mamy szereg wielkich przedsiębiorstw akcyjnych, mamy giełdę, Izbę przemysłowo-

handlową, Związek Banków, tworzy się giełda zbożowa, mamy Towarzystwo Prawniczo-Ekonomiczne, skupiające obok uczonych wielu działaczy praktycznych, w Poznaniu wychodzi kwartalnik naukowy „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny“, przewyższający podobne wydawnictwa warszawskie, mamy cały szereg organizacji gospodarczych.

Aby nie obarczać zanadto młodzieży w godzinach wieczornych, są dwa sposoby wyjścia: albo instytucje, zatrudniające wykładających zgodzą się, aby wykładali oni w porze dziennej, albo wykłady wieczorne uczelnia ograniczy do 3—4 razy w tygodniu. Można zresztą zastosować obydwie systemy jednocześnie, skracając wtedy dni z wykładami wieczornymi np. do dwóch tygodniowo.

O towaroznawstwie chciałbym powiedzieć kilka słów osobno. Nie trzeba się łudzić, że skończenie wyższej uczelni handlowej daje możliwość dokładnej oceny wartości i trwałości tych setek i tych tysięcy obiektów, z jakimi ma do czynienia kupiec i przemysłowiec. Latami trzeba pracować w danej gałęzi, aby być w tej tylko gałęzi praktycznym i biegłym towaroznawcą. Jednak wykłady towaroznawstwa, prowadzone w laboratorium oraz istnienie przy uczelni muzeum wzorów i próbek, stale uzupełnianego, uważam za potrzebne, gdyż wykłady, doświadczenia, badania i porównywania próbek bądź co bądź pogłębiają i rozszerzają zapas wiedzy i dają metodę samodzielnej pracy.

Pozostaje jeszcze sprawa nauki języków obcych. W wielu wyższych uczelniach handlowych niemieckich nauka języków obcych jest fakultatywna, w belgijskich i francuskich—obowiązkowa. W Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie nauka trzech języków obcych jest również obowiązkowa.

Nie lekceważąc, ale też i nie przeceniając roli wyższej uczelni handlowej w nauce języków obcych, wybrałibyśmy system pośredni: obowiązkową naukę jednego wybranego przez studenta obcego języka w małych grupach (5 do 10 osób) i egzamin przy końcu studjów nie przed wykładającym, lecz przed komisją egzaminacyjną z niewykładających złożoną.

Dodamy jeszcze słów parę co do praktyki wakacyjnej studentów uczelni handlowej. W miastach Wielkopolski i Pomorza o taką praktykę będzie łatwo, choćby ze względu na udzielane pracownikom w lecie urlopy. Niemniej ważne jest to, że wiele naszych firm bankowych i handlowych posiada ekspozytury w Gdańsku, niektórzy więc studenci mogliby lato spędzać w Gdańsku i poznawać zasady handlu zagranicznego, morskiego.

Bank Związku Spółek Zarobkowych:

W POZNANIU.

Założony w roku 1886 przez Związek Spółek Zarobkowych i grono wybitnych działaczy, Bank Związku rozpoczął swą działalność z kapitałem zakładowym w wysokości 40,000 marek, który po dwóch latach istnienia już podniósł do pół miliona, dalej, powiększając go stopniowo w r. 1900 do miliona, w 1905 do 3 milionów, w 1909 do 6 milionów, w 1907 do 15 milionów, a następnie do 24 milionów, w 1919 do 60 milionów, wreszcie w połowie 1920 roku osiągnięto 200 milionów marek kapitału zakładowego i około 80 milionów rezerw. W tym samym okresie czasu wkłady spółek i osób prywatnych wzrosły z mk. 92.000 w 1886 r. do około 3 miliardów marek obecnie. Bank posiada szereg nieruchomości, których wartość wynosi kilkadziesiąt milionów według cen kupna; ostatnio wykupiono „Ostbank für Handel und Gewerbe“ z jego licznymi filjami i przeniesiono siedzibę centralną Banku Związku do nowonabytego gmachu, urządzonego podług nowoczesnych wymagań techniki i higieny.

Trzydziestopięciolecie działalności Banku Związku podzielić się da na trzy następujące okresy:

Okres I.— od czasu powstania Banku aż do wybuchu wojny światowej; w tym czasie Bank szczególnie pracował nad rozwojem kooperatyw i polskich finansów w Wielkopolsce i na Pomorzu, będąc jednocześnie żywym przykładem dla innych dzielnic Polski.

W II-im okresie, t. j. podczas trwania wojny, Bank starał się rozszerzyć swą działalność i na inne dzielnice Polski, w tym celu otworzył oddział w Warszawie, popierając w dalszym ciągu rozwój spółek zarobkowych.

Wreszcie w III-im okresie, od upadku Niemiec aż do chwili obecnej, Bank Związku wycofał swe kapitały z banków niemieckich, oddając do dyspozycji rządu polskiego 160 milionów marek w walucie niemieckiej (za co odebrał później równoznaczną sumę w walucie polskiej), otwiera kredyt instytucjom komunalnym i finansuje ważniejsze przedsiębiorstwa w różnych dziedzinach przemysłu i handlu we wszystkich dzielnicach Polski, starając się szczególnie, ażeby przedsiębiorstwa z rąk obcych przechodziły w ręce polskie. Obecnie Bank Związku bierze udział w finansowaniu 73 przedsiębiorstw w następujących dzielnicach życia gospodarczego: w bankowości—5, w przemyśle metalowym—8, w przemyśle spożywczym—6, w chemicznym—9, mineralnym—3, włókienniczym—5, papierniczo-graficznym—6,

drzewnym—3, górniczym—2, elektrycznym—2, w handlu—12 i różnych 12.

W polityce swej przy finansowaniu przedsiębiorstw Bank kieruje się przede wszystkim względami pożytku, jaki może mieć każde przedsiębiorstwo dla kraju, finansuje więc przedsiębiorstwa przemysłowo-handlowe tej miary, jak: H. Cegielski, Tow. Akc., Fabryka Maszyn i Wagonów; Dr. Roman May, Tow. Akc., Fabryka Chemiczna; Przemysł Chemiczny w Polsce, Sp. Akc.; Towarzystwo Przemysłu Naftowego „Bracia Nobel” w Polsce; C. Hartwig, Tow. Akc., Dom Ekspedycyjno-Handlowy Tow. Akc., Wielkopolska Papiernia, Tow. Akc. Drukarnia Pomorska i wiele innych.

Bank Związku posiada szereg własnych oddziałów i w miarę potrzeby otwiera nowe; znajdują się one:

W KRAJU:

w Warszawie,	w Kielcach,
„ Toruniu,	„ Bydgoszczy,
„ Krakowie,	„ Grudziądzu,
„ Lublinie,	„ Zbąszyniu,
„ Radomiu,	i 5 oddz. miejskich
„ Piotrkowie,	w Poznaniu.

ZAGRANICĄ:

w Gdańsku,
„ New-Yorku (Union Bank of the Cooperative Societies 23-31 West 43 rd Street New-York City)

Wkrótce otworzy Bank swe oddziały w Łodzi i Sosnowcu.

Nadto wypada zaznaczyć, że Bank Związku należy do koncernu banków p. n. „Łączność Banków”, który obecnie reprezentuje przeszło 650 milionów marek kapitału zakładowego oraz 228 milionów rezerw.

Ażeby zapewnić łączność z krajem rodakom emigrantom i dać im możliwość korzystnego lokowania oszczędności w kraju, Bank nawiązał bezpośrednie stosunki z Polonią amerykańską, a za pomocą korespondentów z innymi krajami.

Wobec rozszerzania się działalności Banku Związku niemal z dniem każdym zachodzi potrzeba ponownego *powiększania kapitału własnego*; wskutek tego Rada Nadzorcza uchwiliła wypuścić *nową emisję akcji*. W tym celu przyjmuje Bank Związku i jego oddziały już teraz na odrębne konto (Conto-Corrent F) wpłaty, przeznaczone na akcje.

Władze Banku:

Zarząd główny: prezes— dr. Józef English, wiceprezes— Franciszek Rynarzewski, członko-

wie: Dr. Mieczkowski, dyr. Adamczewski, dyr. Samulski, dyr. Karpiński i dyr. M. Hofman.

Kurator Banku: ks. Patron Stanisław Adamski.

Rada Nadzorcza: prezes— szamb. St. Cegielski (umarł dnia 29 stycznia 1921 r.), wiceprezes—St. Krysiewicz, członkowie: J. Leit-

geber, dr. J. Karchowski, J. Dziembowski, dr. T. Szuldrzyński, dr. St. Wachowiak, dyr. A. Janowski, ks. dr. Wolszlegier, J. Dreyza, szamb. St. Sikorski, dr. Rzepnikowski, ks. Bolt, dr. St. Sławski, Z. Chrzanowski, dr. Schmidt, dr. W. Seydlitz, ks. Pośpiech.

FABRYKA
WÓDEK i LIKIERÓW
ARTURA
GAEDE

POZNAŃ ===== DZIAŁDÓW
ZAŁ. 1816 R. (POMORZE) ZAŁ. 1850 R.

CENTRALA
POZNAŃ, Św. WOJCIECHA 29/30

Import. Ekspert.

Pozostaje do omówienia sprawa podłoża materialnego uczelni. Bezsprzecznie i założenie i utrzymanie jej wymagać będzie nakładów. Gmach lub najęte na dłuższy termin pomieszczenie w dzisiejszych warunkach pochłonąć musi znaczne sumy, choć współpraca z Uniwersytetem wydatek ten w bardzo znacznym stopniu zredukują. Gromadzenie specjalnego księgozbioru nie będzie wymagało bardzo wielkich ofiar materialnych, gdyż studenci korzystając będą z księżnicy uniwersyteckiej, w każdym jednak razie nie powinno być zaniedbane. Urządzenie laboratorium i stopniowo zaopatrywanego muzeum również wymagać będzie poważnych nakładów. Należy także postawić na właściwej stopie sprawę honorarium wykładowców.

Wykładowcy musi mieć poza moralnym także i materialny bodziec do pracy, w każdym zaś razie — ekwiwalent materialny zużytego czasu i straconej energii. Nie należy do rzeczy, czy wykładowcy ma z innego źródła większe lub mniejsze dochody.

Tylko te instytucje naprawdę się rozwijają, które nie wymagają ofiar od najslabiej dziś uposażonej grupy społecznej w Polsce — od inteligencji.

Warszawska Wyższa Szkoła Handlowa administrowana jest przez założone ad hoc Towarzystwo, składające się z przedstawicieli różnych instytucji i osób zamożnych. Instytucje te i osoby nie skąpią ofiar na podtrzymanie szkoły. Od czasu wyzwolenia Polski szkoła jest subsydjowana przez rząd i przez miasto.

Mniemam, że podobny zakład w Poznaniu mógłby albo być upaństwowiony, albo subsydjowany przez rząd. Niewątpliwie w tym ostatnim wypadku i miasto nie poskąpiłoby swej pomocy materialnej, choćby z tego względu, że omawiana tu uczelnia przysporzy w przyszłości wykształconych pracowników samorządowych.

Zdaje się, że liczyćby można na zawiązanie się w Poznaniu zrzeszenia, mającego na celu poparcie wyższej uczelni handlowej, podobnego do tego, jakie istnieje w Warszawie. Nasze banki, spółki akcyjne, kupcy i przemysłowcy odznaczają się, można rzec, wybitną ofiarnością na cele społeczne. Wszystkie ogłaszane w naszej prasie bilanse wymownie o tem świadczą. Z tej strony możnaby więc mieć pewność współdziałania.

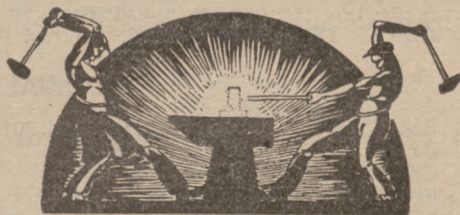
Najtrudniejszym jest pierwszy rok. Sądzę jednak, że jeżeli do tej sprawy wzięłoby się grono ludzi dobrej woli i znających się na wymaganiach nauki oraz potrzebach gospodarki społecznej, to mogłoby ono doprowadzić rzecz do dobrego rezultatu.

Poznań ma takich ludzi. Grono profesorów wydziału prawniczego tutejszego Uniwersytetu poza swymi bezpośrednimi obowiązkami znalazło czas, aby zainicjować towarzystwo naukowe oraz wydawać kwartalnik naukowy. W pacy tej inicjatorom okazali gorliwą pomoc działacze miejscowi ze sfer komunalnych i bankowych, oraz przemysłowo-handlowych. Ta sama grupa, łącząc w swych przedstawicielach wiedzę teoretyczną i praktyczną, wydaje się nam wskazaną, aby projekt, szkic którego tu rzucamy, gruntownie rozpatrzyć, przedyskutować, a następnie „uderzyć w czynów stal“.

(Dz. Pozn. Nr. 73).

Jan Szyc.

Vice-Szef Sekcji ekonomicznej
Departamentu Handlowo-Przemysłowego Banku Związku Spółek Zarobkowych.

OBRABIARKI
POLTHAP
WARSZAWA
CHMIELNA 27
TEL. 209-27 i 111-13

Sklep: Al. Jerozolimska 54.

Generalne zastępstwo na Polskę: firmy
Messer & Co. Frankfurt n/Menem
Aparaty do samorodnego cięcia i spawania metali
i wszelkie przybory do nich stale na składzie.
Poszukuje się zastępców na prowincję.

POLBAL.

POLBAL.

POLSKO-BALTYCKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE I TRANSPORTOWE

SPÓŁKA AKCYJNA,

Kapitał zakładowy 120.000.000.

DZIAŁY: Transportowy, Żegluga Rzecznej i Morskiej, Eksportowy, Importowy,
Leśny, Warrantowy, Komisowy, Węglowy i Opałowy.

ZARZĄD: Warszawa, Miodowa 6, tel.: 104-37, 161-58, 161-65, 161-77, 161-81.

ADRES TELEGRAFICZNY: Zarząd Polbal.

ODDZIAŁY i AGENTURY.

BIAŁYSTOK . . . Sienkiewicza 5, tel. 202.
BYDGOSZCZ . . . Florjańska 8.
CZĘSTOCHOWA . . . Piotrowska 2.
KRAKÓW . . . Lubicz 2, tel. 21-64.
ŁÓDŹ . . . Piotrkowska 125, tel. 22.
LWÓW . . . Pl. Smolki 4, tel. 225.
POZNAŃ . . . Pl. Wolności 14.
RÓWNO . . . Szosowa.
RZESZÓW . . . Sokoła 1.

ŚNIATYŃ . . .
STANISŁAWÓW. . . Sobieskiego 30, tel. 150.
TCZEW . . . Dworcowa 25.
WARSZAWA . . . Długa 25, tel.: 204-33,
120-12, 266-61, 158-28,
17-56, 158-39, 226-47.
WILNO . . . Wielka 96.
ZBĄSZYŃ . . .

ZAGRANICA.

GDAŃSK . . . Breitgasse 22, tel. 32-55, 39-60, 39-61, 39-62.
LONDYN . . . Noble Street 39. *XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX*
PARYŻ . . . 3 Rue du Quatre Septembre. *XXXXXXXXXX*
WIEDEN . . . Grosse Mohrengasse 42, tel. 43-440. *XXXX*

PRZEDSTAWICIELSTWA ZAGRANIĄ:

ANTWERPJA . . . Canal des Brasseurs
BERLIN C. 2. . . Burgstrasse 29.
BREMEN . . . Bornstrasse 17.
HAMBURG . . . Südseehaus, Lange Mühren 9.
HERBY PRUSKIE

AGENTURY WE WSZYSTKICH KOMORACH CELNYCH.

Towarzystwo ma swych przedstawicieli we wszystkich większych miastach i portach zagranicznych.

Eksport towarów przez Gdańsk do Ameryki, Anglii, Belgji, Francji i Holandji.

Ekspedycja lądowa wewnątrz Polski i zagranicą z Bukaresztu, Wiednia, Paryża, Berlina, Hamburga i innych większych miast.

Specjalny dział eksportu drzewa z obszernymi placami w Gdańsku nad Wisłą.

Warrantowanie towarów.

Ubezpieczanie w drodze i składach.

Finansowanie

zakupów

Prywatne Kredyty Zagraniczne

W dobie obecnej, kiedy po kilku latach wojny wszystkie zapasy zostały wyczerpane, kiedy prawie cała Europa, nie mówiąc już o Rosji, odczuwa dotkliwie wielkie braki w życiu ekonomicznym, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej przeżywają kryzys gospodarczy spowodowany nagromadzeniem towarów, których, pomimo chęci, nikt nie może kupować. Wytwarza się sytuacja paradoksalna: z jednej strony Europa wyczerpana, ograniczająca swe potrzeby do minimum, tu i owdzie przymierająca głodem, z drugiej zaś Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, poprostu duszące się nadmiarem nagromadzonych bogactw, przeżywające ostry kryzys gospodarczy z powodu niemożności sprzedania towarów tym, którzy ich faktycznie potrzebują.

Zrozumiałem jest, że dzisiaj nie może być mowy o nadprodukcji wogóle, przeciwnie nawet, zapasy towarów nagromadzonych w pewnych państwach nie wystarczyłyby na pokrycie zapotrzebowań tych państw, które odczuwają w swem życiu ekonomicznym rozliczne braki. Pozatem nadprodukcja w Stanach Zjednoczonych Am. Pół. jest wynikiem niedostatecznej konsumpcji wielu krajów, które ze względów walutowych nie mogą pozwolić sobie na sprrowadzanie towarów z Ameryki i płacenie gotówką. Taki stan fatalnie odbił się na handlu zagranicznym Stanów Zjednoczonych. Nie chcąc udzielać kredytu firmom zagranicznym na kupno towarów, Ameryka stanęła wobec kryzysu: rynek wewnętrzny został nasycony, zaś dla wielkiego zapasu towarów nie było nabywców, pomimo znacznej pojemności rynków europejskich. Trzeba było więc pomyśleć o podtrzymaniu i energicznym poparciu amerykańskiego handlu zagranicznego w celu zapewnienia sobie stanowiska potęgi w dziedzinie handlu światowego, potęgi, którą Stany Zjednoczone zdobyły podczas wojny. W tym celu utworzono „Organizację Finansową” dla handlu zagranicznego (The Foreign Trade Financing Corporation).

Projekt tej organizacji, opracowany przez stowarzyszenie bankierów amerykańskich, został przyjęty w grudniu 1920 r. przez „Narodową konferencję” przedstawicieli przemysłu, handlu, finansów i rolnictwa, która obradowała w Chicago.

„Narodowa konferencja” wybrała komitet organizacyjny w ilości 30 osób, który zajął się utworzeniem „Organizacji finansowej dla handlu zagranicznego” stosownie do projektu stowarzyszenia bankierów. Komitet organizacyjny

mianuje pierwszą Radę dyrektorów na trzy lata, składającą się z 36-60 członków, z których co rok ustępuje $\frac{1}{3}$. W przyszłości dyrektorzy będą wybierani na przeciąg trzech lat. Rada dyrektorów stanowi właściwie zarząd „Organizacji finansowej dla handlu zagranicznego” z przewodniczącym i prezesem na czele, którzy również winni być dyrektorami. Wszystkie sprawy Organizacji prowadzi Komitet wykonawczy, który liczy 11 członków, w tem przewodniczącego i prezesa Rady dyrektorów. Wszystkie okręgi kraju oraz wszystkie dziedziny życia gospodarczego posiadają swych przedstawicieli w Radzie dyrektorów. Siedzibą „Organizacji finansowej dla handlu zagranicznego” jest New York.

Organizacja finansowa rozporządza kapitałem w kwocie 100 milionów dolarów, może jednak powiększyć go do 1 miljarda dolarów przez wypuszczenie akcji.

Celem organizacji tej jest finansowanie handlu zagranicznego. Sfery handlowe Stanów Zjednoczonych Am. Pół. zrozumiały, że firmy zagraniczne, zwłaszcza europejskie, nie posiadając walut zagranicznych i nie mogąc uzyskać kredytu, nie są w stanie kupować większej ilości towarów nawet pomimo wielkiej pojemności rynków europejskich. Dlatego zadaniem „Organizacji finansowej dla handlu zagranicznego” jest udzielanie firmom zagranicznym długo i krótkoterminowych pożyczek, aby w ten sposób z jednej strony umożliwić firmom zagranicznym czynienie zakupów w Stanach Zjednoczonych, z drugiej zaś ożywić i spótęgować handel zagraniczny. Mając na celu wyłącznie popieranie handlu zagranicznego, — Organizacja nie może sama kupować i sprzedawać towarów w Stanach Zjednoczonych, jak również nie może przeszkadzać działalności oddziałów zagranicznych amerykańskich banków handlowych, lecz przeciwnie raczej uzupełniać ich działalność.

„Organizacja finansowa dla handlu zagranicznego, będąc instytucją prywatną, żąda, aby każda udzielona pożyczka była dostatecznie zabezpieczona walorami zupełnie pewnymi, które dawałyby gwarancję zwrotu pożyczki. W tym celu organizacja może zakładać zagranicą agentury a nawet filje, które będą informowały centralę o papierach zagranicznych i innych walorach, składanych, jako zabezpieczenie pożyczki.

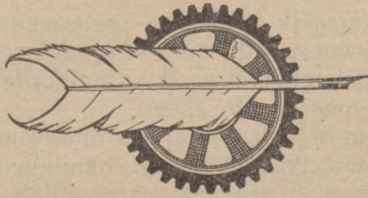
Należy jeszcze wspomnieć o jednym warunku stawianym firmom zagranicznym otrzymującym pożyczki, warunku, wpływającym

z charakteru samej organizacji, która została powołana do popierania amerykańskiego handlu zagranicznego. Otóż organizacja finansowa żąda, aby każda udzielona pożyczka była użyta na kupno towarów w Stanach Zjednoczonych Am. Półn.

Organizacja finansowa nie ogranicza swej działalności do jednego państwa, lecz zasadniczo udziela kredytu firmom zagranicznym wszystkich państw pod warunkiem jednak zupełnie pewnego zabezpieczenia pożyczek.

W ten sposób przedstawia się sprawa możliwości uzyskania kredytu w Stanach Zjednoczonych Am. Półn. Jest to dla nas sprawa bardzo ważna, którą winny się zainteresować poznać sfery handlowe i przemysłowe.

M. J.

FABRYKA
SIATKI JEDNOLITEJ
Metal display

Tow. Akc. Hr. ST. LEDOCHOWSKI
WARSZAWA ul. PRZEMYSŁOWA 24-32
adr. telegr. „WARSZAWA-SIATKA”
TEL. 72-33

Wyrabia siatkę jednolitą
w 25 różnych wymiarach
oczek od 10 do 150 mm z blach
czyż graborci 0,6 do 4,5 mm

Przyjmuje wszelkie roboty
z zastosowaniem siatki
jednolitej

Sporządza projekty i kosztorysy

SZOSE BETONOWE NA SIATCE
JEDNOLITEJ
ROZPOWSZECZONE
W ANGLI I WE FRANCJI

NADBRZEŻNE UMOCOWANIA BE-
TONOWE NA SIATCE JEDNOLITEJ
ŁODZIE ŻELBETONOWE
Z SIATKI JEDNOLITEJ

W przemyśle cegielnianym

więcej niż w innych działach odradzającego się przemysłu krajowego potrzebna jest gruntowna reforma. W przemyśle tym przed wojną liczne rzesze robotników marnowały siły w warunkach urągających godności człowieka, a węgla spalano kolosalne ilości. Czasy się zmieniły. Mamy olbrzymią pracę przed sobą. Każda jednostka pracująca jest kapitałem i marnować jej niewolno, zarówno jak niewolno bezmyślnie marnować drogiego węgla, tego niezastąpionego niczem źródła energii mechanicznej.

Wszelkie wysiłki ku poprawie stanu naszego przemysłu witać należy z gorącym uznaniem.

W przemyśle cegielnianym wprowadził reformy inżynier ceramik Aleksander Aust, właściciel biura technicznego dla przemysłu ceramicznego w Warszawie, Smolna 25, który buduje i dostarcza zupełnie gotowe, według ostatniego słowa techniki skonstruowane, patentowane automatyczne cegielnie przenośne opalane gazem torfowym i produkujące rocznie 5 milionów cegieł przy obsłudze tylko 20 ludzi. Cegielnia taka zajmuje przestrzeń 600 kwadratowych metrów i może być przenoszona z miejsca na miejsce w miarę zapotrzebowania cegły. Kapitał lokowany jest w mechanizmach i amortyzuje się szybko, gdyż koszty produkcji są bardzo małe.

PATENTOWANE AUTOMATYCZNE

CEGIELNIE PRZENOŚNE

Biuro techniczne
dla przemysłu
ceramicznego
założ. 1905 roku.

ALEKSANDER AUST

INŻYNIER CERAMIK
WARSZAWA

SMOLNA 25. tel. 145-05.

Zał.
w r. 1846

H. Cegielski, Tow. Akc. Poznań

Fabryki maszyn i wagonów
Odlewnie żelaza i stali

Fabryki firmy produkują:

Maszyny rolnicze i przemysłowe
Maszyny i narzędzia do uprawy kartofli
Maszyny do eksploatacji torfu

Wagony normalnotorowe

parowozy drogowe, lokomobile

Młocarnie

parowe, motorowe, szerokomłotne i sztyftowe

Wielkie warsztaty reparacyjne

Wielkie składy

maszyn specjalnych firm
zagranicznych

Oddział Handlowy

Rycerska

16

Rok założenia
1880

Kapitał akcyjny
Mk. 162.000.000

"ELBOR"

Spółka Akcyjna Handlowo = Przemysłowa

"Ł. J. BORKOWSKI"

Zarząd w Warszawie, Mazowiecka 11.

ODDZIAŁY:

BORYSLAW
CZĘSTOCHOWA
DĄBROWA GÓRNICZA
GDAŃSK
KALISZ

KIELCE
KRAKÓW
LUBLIN
ŁÓDŹ
PIOTRKÓW

POZNAŃ
RADOM
WARSZAWA
NEW-YORK
WIEN

Własne Zakłady Górniczo = Hutnicze „CHLEWISKA”
w Chlewiskach z. Radomskiej.

Dostarcza: surówkę, żelazo, wyroby żelazne, artykuły techniczne, cement, wapno, cegłę ogniotrwałą, obrabiarki do metali i drzewa, narzędzia i artykuły budowlane, przetwory naftowe i t. d.

Specjalny dział rolniczy i samochodowy

Traktatory „FORDSON”

Samochody osobowe „FORD” i „BUICK”.

ADRES
TELEGRAFICZNY

ELIBOR

ZARZĄDU
I ODDZIAŁÓW

Egipt jako źródło surowca dla przemysłu włókienniczego.

Jak wiadomo, Egipt jest jednym ze spichlerzy europejskich, zwłaszcza pod względem zaopatrywania Europy w bawełnę.

Kultura w Egipcie dosiędą ogromnych rozmiarów. W ostatnich latach produkcja bawełny w Egipcie, która wynosi około 1 miliona bel rocznie znacznie wzrosła, zbiór bawełny bowiem w r. 1919 wynosił około 6.000.000 kantarów wobec 4.820.660 kantarów w r. 1918.

Daje się również zauważyć wzrost i na obszarach zajętych pod uprawę bawełny, bowiem obszar uprawy wynosił w r. 1919 o 253,291 feddanów więcej niż w r. 1918, a mianowicie 1.568.863 wobec 1.315.572 feddanów w r. 1918.

Eksport bawełny z Egiptu rozchodzącej się na cały prawie świat, wynosił za okres czasu 7-u miesięcy, a mianowicie od 1 września 1918 r. do 1 kwietnia 1919 r. 6.466.803 kantary.

Anglja — posiadająca jak wiadomo potężny przemysł włókienniczy — oparła go już oddawna w znacznej mierze na surowcu egipskim oraz indyjskim, czyniąc wielkie wysiłki w celu przeprowadzenia na obszarach Egiptu potężnych prac irygacyjnych w celu zwiększenia produkcji bawełny w Egipcie.

Prace te kontynuowane były nawet podczas wojny.

W ten sposób Anglja przygotowywała się metodycznie do opanowania po wojnie rynków przemysłowych na włókniste surowce.

To też kwestja egipskiego surowca bawełnianego była jednym z zasadniczych powodów, dla którego Anglja zwróciła szczególną uwagę na Egipt.

Na bawełnie też egipskiej oparła swą politykę kolonialną.

Nie jest też dla nikogo nowością, że ta bawełniana polityka zapewniła Anglji Egipt i Indje.

Poza plantacjami bawełny oraz trzciny cukrowej, bogaty jest również Egipt w szereg produktów innych, jak: zboże, jęczmień, ryż, fasole, groch, kukurydzę, daktyle, melony, banany, figi, masło kokosowe, indygo, pieprz angielski, mak opjumowy, gumę, skóry krokodylowe, kość słoniową i t. p.

Wszystkie te jednak produkty wobec bawełny mają dla handlu egipskiego drugorzędne znaczenie.

Pomyślna więc sytuacja gospodarcza Egiptu wpływa na to, że przy brzegach Egiptu gromadzą się okręty z Europy do Indji i na odwrót płynące, że osiada tam tysiące francuzów, włochów, greków, anglików — przyno-

sząc ze sobą znajomość rzemiosła, pieniądze i gorączkę spekulacji, i że Egipt zaczyna przyjmować coraz większy udział w ruchu gospodarczym świata.

Chcąc sprostać gospodarczym naszym zamierzeniom na przyszłość, musimy i powinniśmy wejść w bliższe stosunki z rynkami zamorskimi.

Przed wojną np. polski przemysł i handel przyjmował poważny udział w obrocie handlowym Persji. Wysyłaliśmy wtedy do Persji srebro i platery, łódzkie tkaniny, warszawskie naczynia emaljowane, cukier i t. p. i rynek ten powinniśmy starać się utrzymać dla siebie.

Egipt zaś otwiera dla Polski cel podwójny, a mianowicie, przy sprzyjających warunkach komunikacyjnych może stać się jednym z krajów, w którym produkty polskie będą mogły liczyć na zbyt, i vice versa, do polskiego portu przybywać będzie bawełna egipska i inne egzotyczne artykuły, tymbardziej że, jak donoszą depesze, Anglja zamierza obdarować Egipt szeroką autonomją, co wyzwoliłoby Egipt z pod jej wpływu ekonomicznego.

Dotychczas Łódź, jako stolica bawełny polskiej, sprowadzała surowce ze Stanów Zjednoczonych, W. Brytanji, Persji, Turkiestanu oraz Egiptu, dla których Królestwo było głównym rynkiem zbytu ich surowców.

Towary zaś łódzkie docierały do krańców Syberji, Chin, Persji i innych rynków azjatyckich.

Sprowadzała również Polska z Egiptu skóry baranie, jagnięce dla rozwijającego się przemysłu kozuszniczego (Galicja, Królestwo).

Przy zmieniających się jednak konjunkturach gospodarczych w związku z wylotem Polski na morze, Egipt powinien stać się odbiorcą polskich wyrobów.

Od sprężystości więc naszej zależeć będzie, czy potrafimy zyskać dla wyrobów naszych rynek egipski, tak jak to miało miejsce z Persją.

Al. Jackowski.

ZIEMSKI BANK KREDYTOWY

GDAŃSK

HIELIGE GEISTGASSE 134.

BANK MA CENTRALĘ WE LWOWIE I FILJE
W WARSZAWIE, KRAKOWIE I LUBLINIE.

*Oddział wykonywa wszelkie czynności,
wchodzące w zakres operacji bankowych.
Przyjmuje na rachunek bieżący oprocentowane
wkłady w markach niemieckich
i polskich.*

„WAWEL”

Spedycyjno-Transportowa i Handlowa
Spółka Akcyjna

GDĄSK, HUNDEGASSE 94

Adres dla depesz:
WAWELTRANSPORT.

::: TELEFON 2207 :::
□□□□□□□□□□

•••••

WARSZAWA Krucza 44	KRAKÓW Św. Anny 4	LWÓW Pl. Marjacki 9	WIEN III Marxerg. 30

TRZEBINA dworzec	DZIEDZICE dworzec	PRZEMYŚL Hotel Przemyski	ŚNIATYN dworzec

CZERNIOWCE (Rumunja)	DROHOBYCZ rynek	SZCZAKOWA dworzec

PODWOŁOCZYSKA BUDAPESZT TRYEST

•••••

SPECJALNY DZIAŁ:

Transporty własnymi pociągami
Przyspieszone transporty między Gdańskiem — Warszawą,
::: Gdańskiem — Krakowem, Gdańskiem — Lwowem. ::::

ANDRZEJ SIDORCZYK I SPÓŁKA
ET COMP

„ORIENTPOL”

GDĄSK — WARSZAWA — GRODNO

DOM HANDLOWO-PRZEMYSŁOWY
TRADING COMPANY

MAISON POUR COMMERCE ET INDUSTRIE
HAUS FÜR HANDEL UND INDUSTRIE

Załatwia wszelkie czynności wchodzące w zakres
IMPORTU I EKSPORTU
na rachunek własny lub na zlecenie.

Arange tous les Livraisons
D' IM — ET EXPORT
sur ordre et sur compte propre.

Übernimmt sämtliche Transaktionen des
IM UND EXPORTES
gegen Aufträge oder auf eigene Rechnung.

IM AND EXPORT

CENTRALA — CENTRALE

WARSZAWA — VARSOVIE — WARSCHAU — WARSAW

UL. RUE. STR. NOWY ŚWIAT 44.

TELEFON 210-39.

Adres telegraficzny
Adress telegraphique
Telegrammadresse
Address telegraphic

ORIENTPOL

Warszawa
Varsovie
Warschau
Warsaw

Konto bankowe
Conto des Banques
Bankconte
Bank

BANK HANDLOWY, K-to № 5136.
BANK KUPIECTWA POLSKIEGO, K-to № 1146.
WARSZAWSKI BANK STOŁECZNY, K-to № 166.
BANK DYSKONTOWY w BYDGOSZCZY.
Oddział w WARSZAWIE.

REKLAMA.

(Praca wybitnego autora W. Grubińskiego, nagrodzona podwójną nagrodą na konkursie Tow. Akc. „Reklama Polska“ w dn. 14 stycznia).

Na jednej z ruchliwych ulic Paryża, w biały letni dzień, pewien koń dryndziarski cicho westchnął, zachwiał się i upadł. Fiaker skoczył z kozła, wziął konia batem za puls, poczem, kiwając głową, stwierdził stan beznadziejny. Pocziwa szkapa żegnała się z życiem.

Wskutek znieruchomienia nagłego dorożki zrobił się chwilowy zator w wartkim pędzie ulicznym. Samochody, powozy, furgony, dryndulki, poczęły okrążać konające zwierzę, wóznicę jeśli wołać na zrozpaczonego dorożkarza, aby odprowadził czterokołową własność i „ofiary“ na bok, do chodnika, gdzie tymczasem stała grupka dobrych ludzi, biadających, drwiących, „ruszających plecyma, albo ramionami“, urzędników, kupców, komiwojażerów, cudzoziemców, uczonych, prowincjonalistów, różnych, różnych ludzi... z pomiędzy których wybiegł, jak rakietą, kilkunastoletni młodzian, uzbrojony w kubek, w ogromny pendzel i zwój papyrusów. Wspaniałym gestem zanurzył po łokieć w kubek rękę i pendzel i kitą tego ostatniego, kapiącą od kleju, wysmarował bok koński, podnoszony ostatnim oddechem agonji, poczem błyskawicznie nalepił na tym boku afisz. I zebrana publiczność przeczytała:

Odol.

Przed kilku laty w Chicago pewien kapelusznik wystawił w oknie dwa kapelusze filcowe dwóch różnych systemów: zwyczajny i z wentylatorem. Za jedną witryną siedział człowiek, ukryty po szyję tak, iż było widać tylko głowę w kapeluszu, jakby leżącą na stole. Reszta korpusu z rękami i nogami, ogrzewana (w lecie!) gazowym piecykiem, ginęła pod wystawowywą deską. Wzmiankowany człowiek silnie ociekał potem — za dwa dolary dziennie — czerwieniał, siniał, i, nie mogąc uwieczonymi zębami zetrzeć z czoła swędzącego potu, patrzył wściekleym wzrokiem na przechodniów, zgrzytał na nich zębami i przeklinał amerykańską półkulę niemal rosyjskimi wyzwiskami! Tłum zatrzymujących się obywateli głośno się śmiał i dowcipkował — czytając kartę, umieszczoną w oknie:

Kapelusz bez wentylatora!

Za oboczną witryną tego samego sklepu widać było drugą męską głowę, również w kapeluszu — ale nie spoconą, lecz uśmiechniętą, pogodną, życzliwą, życzliwą tłumowi szanownych przechodniów, (głowę nie ogrzewaną od

spodu piecykiem!) zaś karta w tym oknie spokojnie wisząca, wołała olbrzymiemi literami na wsze strony świata:

Kapelusz z wentylatorem!

Piętnaście lat temu, albo może więcej, w stolicy świata, w Paryżu, wczesną jesienią, o najpierwszym świcie ukazał się na więzieniu podwórzu stracenia kat i skazaniec. Ponurym bohaterem dnia był głośny bandyta, płacący dzisiaj w oczach publiczności arcyzuchwałą głową za nieprzeliczone zbrodnie.

Wszedł po schodkach szafotu... Gilotyna czekała. Czekała prasa, damy i panowie, czekał plebs i najwykwintniejsze towarzystwo paryskie i z za La Manche'u.

Apasz przystanął, potoczył wzrokiem po zebranym tłumie i, zanim podstawił wygolony kark pod niezawodne ostrze trójkątnego noża, zawołał wszem wobec mocnym dźwięcznym głosem:

Jadajcie tylko czekoladę Lebaudy!

Bowiem słynna firma Lebaudy, własność milionowego ojca cesarza Sahary, zobowiązała się za te „ostatnie słowa“ zbira wypłacić jego madame du Barry, pozostającej na wolności, dziesięć czy piętnaście tysięcy franków.

Przytoczyłem trzy pierwsze z brzegu przykłady reklamy, czyli przykłady umiejętności zwracania uwagi. Im powszechniejszą uwagę zwraca na dany przedmiot jakiś typ reklamy, tem taka reklama więcej jest warta, gdyż ściągająca większą masę zapotrzebowań, dając w ten sposób większe zarobki właścicielowi reklamowanego wytworu.

Bez reklamy, tak jak bez kredytu, nie może istnieć i rozwijać się handel.

Wprawdzie do dziś dnia w szerokich kołach t. zw. idealistów pielęgnuje się ogromne obrzydzenie do reklamy, ale to jest stanowisko istot nierealnych i przypomina zgrozę naszych babek na wieść, że „ten a ten podpisał proszę dobrej pani, weksel!“

Pierwszą troską europejskiego przemysłowca jest staranie się o to, aby o nim wiadano, czyli reklamowanie własnej firmy najróżnorodniejszymi sposobami, za co wydatkuje nieraz kolosalne pieniądze. Reklama narazie zmusza ludzi do mówienia czy to o Odolu, czy o wentylowych kapeluszach, czy o czekoladzie pana Lebaudy... następnie skłania do „spróbowania“, czyli do kupienia flaszeczki odolu, kapelusza

„A-B-C”
Towarzystwo samochodowe
Spółka z ogr. odp.
Warszawa,
ŚWIEJKRZYSKA 27.

Telefon 106-52. - Adres telegr. ABECALUTO.

SAMOCZODY OSOBOWE I CIĘŻAROWE,
 PŁUGI I ŁODZIE MOTOROWE,
 MOTOCYKLE.

OPONY, KISZKI ORAZ GUMY PEŁNE.

REMONT GENERALNY.
 WŁASNE WYTWÓRNIE KAROSERJI:
 WARSZAWA-WIEDENŃ.

Oddziały: *POZNAŃ*
KRAKÓW
LWÓW
WIEDENŃ.

ZASTĘPSTWA FIRM:
 STOEWER, SZCZECIN – SAMOCZODY.
 ===== RERTHOFFER, WIEDENŃ – GUMY. =====

z wentylem, albo czekolady danej fabryki; aż doprowadza w końcu do wytworzenia stałej klienteli, — gdyż to, o istnieniu czego nie wiedzieliśmy jeszcze przed godziną, staje się miesiąc później naszą nieodzowną potrzebą.

Reklama, którą przeważnie znamy z banalnych ogłoszeń i z karykaturalnych amerykańskich humbugów (dobra reklama zwraca uwagę na reklamowany przez się przedmiot, nie na własny hałas) reklama jest równie nieuniknionym czynnikiem społecznego życia, jak.. jak wynalazek Gutenberga, jak szkoły, uniwersytety, kredyt, parlament, etc. etc. etc. Bo czemże innym jest druk, szkoła, uniwersytet, czy politechnika, jeżeli nie reklamowaniem wiedzy?

Oczywiście, reklama bywa używana i do celów lichych, a nawet wprost zgubnych, ale — czego człowiek w ciągu tych kilku tysięcy lat swego gospodarowania na zielonym globie nie użył do celów zgubnych i haniebnych?! Po między dobrymi trafi się czasem i weksel fałszywy, ale to nie dowód wadliwości — weksli.

Carlyle kiedyś powiedział, że rozum nie stanowi bynajmniej narzędzia, jakieśmy to zwykli sobie wyobrażać; „jest to raczej ręka, mogąca władać każdym narzędziem”.

To samo można rzec i o reklamie. Reklama to ręka wskazująca drogę do miejsca złego i miejsca dobrego. Bywa to ręka złodziejska, która się dostaje do cudzej kieszeni i wyciąga stamtąd ostatnie pieniądze, ale bywa to również i ręka inna, wskazująca lepszy (zagrobowy) świat i nakłaniająca głowę do cichych rozmyślań.

Reklama to ręka, ciągnąca za kołnierz do obcych krajów; ręka, stawiająca ludzi przed płótnem Rubensa, przed bronzem Rodina, przed dziełem Szekspira, przed katedrą Bergsona... Reklama to ręka, poganiającym biczem uzbrojona na przemysł, na handel, a więc podnosząca zamożność narodu. Reklama to ręka pięść, torująca drogę nowym wynalazkom. Reklama to ręka, dająca podniecie, przyspieszająca puls naszego życia, popychająca nas do poznawania ciągle nowych dziedzin człowieczego bytu. Reklama jest, jak duch wszędzie obecny, pędzący niby błyskawica, i piorunuje krzykiem:

— Eureka!

Bywa uboga i bywa bogata. Wydyma gardło półnagiego włocha, który, wioząc swój kołkowy kramik wąską uliczką Como, woła:

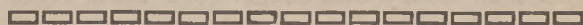
-- Gelati! — aż mu nabrzmiewają żyły na twarzy i szyi — i przysyła zwięzłe i suche depesze o przypadkowym odkryciu przez prof. Szulcembergmüllera torsu praxytelesowskiego posągu.

Reklama to wystawy, jak np. „Graficzne”, Anglo-francuska, i inne.

Jubileuszowy obchód Słowackiego, *sursum corda* na jego cześć w całej prasie polskiej, tysiącne studja, artykuły i broszury o Słowackim miały na celu jedną tylko sprawę: *roz-reklamowania* dzieł Juliusza Słowackiego, czyli zmuszenia naszego społeczeństwa (i nie tylko naszego) do rozczytywania się w tych dziełach, przez co władający polskim językiem pogłębia i rozszerza swoją wrażliwość na piękno.

Słowem, reklama to demokratyzacja kultury, to krzyk „zabłądzający i pod strzechy” i wytrącający poczciwego kmiotka z konserwatywnego uśpienia. Czyli: reklamą nie należy pomiatać z wysokości zaściankowych pojęć, ale reklamę należy rozwijać, doskonalić i pożytecznie stosować. Reklama to reflektor, który umie oczom warszawianina pokazać przedmiot, znajdujący się w New-Yorku. I naodwrot.

W. Grubiński.

ZJEDNOCZONE DLA ESKPORTU
FIRMY METALURGICZNE

ZIVNOSTENSKA BANKA Praga Czeska
JOSEF BRUKNER I SYNOWIE, Praga Czeska
FERRA, Tow. Akc. dawn. L. G. BONDY, Praga Czeska

Biuro: Praga II, Pańska ul. C. 7.

Polecają po cenach fabrycznych:
Surówkę odlewniczą. Żelazo handlowe wszelkich fasonów. Trawersy i żelazo budowlane. Szyny kolejowe, budowlane i dla kopalń. Druk walcowany. Bednarka. Blachę czarną, ocynkowaną, białą i cynkową, wszelkich rozmiarów. Rury wszelkiego rodzaju i wszystkie inne wyroby branży żelaznej.

GENERALNA REPREZENTACJA:
Ch. Norymberski i inż. A. Hochbaum
Warszawa, adr. tymcz. Em. Plater 25, tel. 22-85.
Praga Czeska — Smichow, Petrska 5.

Przemysł Drzewny „Strug” Tow. Akc. Zakopane, fabryki Zakopane i Grudziądz.

Dla podźwignięcia przemysłu drzewnego na Podhalu zawiązała się w Zakopanem w r. 1919 spółka z ograniczoną odpowiedzialnością pod firmą: Przemysł Drzewny „Strug”, postawiwszy sobie za zadanie masową produkcję urządzeń biurowych i mieszkaniowych. Już w następnym roku swego istnienia objęła spółka w *własną administrację* rządową stolarską fabrykę w Zakopanem, urządzoną według nowoczesnych wymagań technicznych. Olbrzymia hala maszynowa zaopatrzona jest w wszelkie do obróbki drzewa służące maszyny z samoczynnymi przyrządami, odprowadzającymi wióry i trociny do kotłowni parowej. Kotłownia daje obraz siły produkcyjnej całej fabryki. Stąd popędza się główna transmisja, ułożona w piwnicach wzdłuż gmachu dla poruszenia poszczególnych maszyn. Z kotłowni rozprowadza się parę do centralnego ogrzewania całej fabryki, jak również suszarni o trzech komorach, mieszczącej ok. 100 mt.⁰ drzewa do suszenia, wreszcie do specjalnie urządzonej klejarni z olbrzymią prasą do fornirowania, kotła do gotowania kleju, kotła do grzania kleju oraz stołu do rozgrzewania płyt cynkowych i obrobionego drzewa.

Po stronie południowej gmachu mieszczą się bogato zaopatrzone składy drzewa, przygotowanego do suszenia i produkcji masowej.

Powiększając w miarę wzrastającego popytu liczbę robotników, zakupił „Strug” dwa domy z ogrodami, które przeznaczył na mieszkania dla robotników, zapewniając sobie w ten sposób stałych współpracowników warsztatowych. Dla liczego zespołu robotników prowadzi „Strug” kuchnię w zarządzie własnym.

Nadzwyczajny popyt, jakim cieszą się wyroby „Struga”, skłoniły zarząd dla powiększenia produkcji do zakupienia fabryki drugiej. Zamieniwszy przedsiębiorstwo na spółkę akcyjną, wykupił „Strug” na Pomorzu znaną fabrykę wykwinnych mebli S. Hermann w Grudziądzu, istniejącą od r. 1870, przejmując wraz z potężnym gmachem duży zapas gotowych mebli. W frontowym, czteropiętrowym gmachu o 11-tu oknach wystawowych mieści się w 150 ubikacjach stała wystawa kompletnych urządzeń pokojowych, a więc sypialnie, jadalnie, salony, buduary damskie, gabinety męskie etc. Wygląd gmachu utrzymanego w charakterze olbrzymiego domu towarowego, wywiera dodatnie wrażenie jak na zewnątrz, tak na wewnątrz.

W oficynach mieszczą się warsztaty tapicerskie i stolarskie, które „Strug” obecnie rozszerza, zakładając i tutaj halę maszynową z suszarnią, elektrycznie popędzaną oraz warsztaty ręczne stolarskie i tapicerskie dla kilkuset robotników.

Własne biura architektoniczne, zatrudniają prócz sił stałych, szersze koła artystyczne polskie, których zadaniem będzie dla wszelkich sfer społeczeństwa naszego przygotować wzory wyrobów meblowych o wybitnie polskim charakterze.

W ten sposób zorganizowana polska placówka, uczyni zadość wszelkim wymaganiom jak praktycznym tak i artystycznym, uwzględniając zwłaszcza zupełne urządzenia wewnętrzne.

Szanownych Odbiorców zapraszamy dozwiedzenia naszych zakładów w Grudziądzu i Zakopanem. Na żądanie zakłady nasze służą również ofertami pisemnymi wraz z rysunkami.

Fabryka Likierów i Wódek „Tabromik”.

W Gnieźnie, wzięwszy początek swego istnienia przed niespełna rokiem, zatrudniała na razie 8 robotników. Rozmiar wyrobów był skromny w odpowiednim stosunku do prymitywnych urządzeń technicznych.

Ale nowa firma oparta na stanowczości swego założyciela **Tadeusza Bronisława Mikolajczaka** — (Tabromik), dążyła planowo do jasno wytkniętego celu, mianowicie do ekspansji swego przedsiębiorstwa. Korzystny wynik tych usilnych systematycznych starań okazał się w nader krótkim czasie w wzrastającej progresywnie z miesiąca na miesiąc liczbie zatrudnionego robotnika, która osiągnęła poważną cyfrę 250 ludzi, dobrze opłacanych i ściśle złączonych z rozwojem przedsiębiorstwa.

Dobrocią swych wyrobów młoda firma mogła stawiać konkurencję starym firmom zaprowadzonym, zdobywając w sposób racjonalny coraz szerszy rynek zbytu, tak iż w dobie obecnej zarzucona jest nadmiarem zamówień z wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozmach rozwoju przedsiębiorstwa jest tem więcej zdumiewający i podziwienia godny, że fabryka zaprowadziła pierwszorzędne urządzenia mogące sprostać wszelkim wymaganiom nowoczesnej techniki.

Firma, zaprowadziwszy się w nadzwyczaj krótkim czasie wewnątrz kraju, roz-

szerzyła organizację swoją na rynku zagranicznym. Dzisiaj nietylko z Gdańska i Niemiec, lecz w pierwszym rzędzie angielskie firmy starają się usilnie o import wyrobów „Tabromik” na rynek tamtejszy.

Podkreślić należy pocieszający fakt, że wzmożony i w dalszym ciągu wzrastający eksport przetworów polskich zagranicę, będzie zdolny poprawić rychło stan naszej waluty na pieniężnym rynku zagranicznym, który jest nadzwyczaj niepomyślny z powodu nadmiernego importu do Polski towarów zagranicznych. Obecny eksport nasz zagraniczny wynosi zaledwie 25% naszego importu.

Rychle ożywienie eksportowego handlu zagranicznego, zwłaszcza nadprodukcja towarów, jest jądrem całego zagadnienia gospodarczego Rzeczypospolitej polskiej; jego promienie ożywcze uzdrowią nasze krytyczne położenie ekonomiczne, uzdrowią zły stan naszych finansów i naszej waluty.

Przytoczyć wypada, że firma „Tabromik”, prócz fabrykacji wysmienitych wódek i likierów, zamierza ująć w swoje ręce wyrób butelek we własnej hucie szklanej w celu szybkiego załatwienia zamówień drogą bezzwłocznego dostarczania potrzebnej ilości butelek dla dostaw wagonowych.

Dr. Adamczewski.

Pomorska Fabryka Maszyn, dawn. A. Ventzki, Tow. Akc.

Znana daleko poza obrębem granic Rzeczypospolitej Polski tutejsza fabryka maszyn i narzędzi rolniczych Ventzkiego, przeszła, jak już ogólnie wiadomo, w sierpniu r. z. w polskie ręce i nosi odtąd nazwę: *Pomorska Fabryka Maszyn, dawn. A. Ventzki, Tow. Akc. w Grudziądzu*. Fabryka należy bezsprzecznie do największych i w swoim rodzaju najlepiej wyspecjalizowanych instytucji w Państwie Polskim.

Fabryka grudziądzka powstała w roku 1882 w bardzo skromnych warunkach. Postępowe zastosowanie jej wyrobów do potrzeb rolnictwa spotęgowało jednakże w krótkim czasie zbyt towaru i tem samym rozwój przedsiębiorstwa tak, że liczba robotników wynosiła już w roku 1897 300 ludzi, gdy w roku 1813 właściciel ówczesny, tajny radca komercyjny, Dr. inż. Ventzki, zamienił przedsiębiorstwo na tow. akc., zatrudniała fabryka już 800 ludzi i przybrałaby niewątpliwie większe jeszcze rozmiary, gdyby nie nagły wybuch wojny światowej. W roku 1919 przejął p. Ventzki fabrykę znowu na własność, przez co ułatwił przekształcenie przedsiębiorstwa na polskie tow. akc. w sierpniu z. r. Do tranzakcji przyczynili się

głównie Dr. Hącia, znany dyrektor Banku Handlowego w Poznaniu i również znany przemysłowiec, dyrektor Leon Czarliński z Inowrocławia.

Tow. Akc. ukonstytuowane na zdrowych warunkach z zakładowym kapitałem 75.000.000.—mk., zatem rentowność tej nowej polskiej placówki na Pomorzu jest zupełnie zapewnioną.

Idąc śladem poprzednika swego, wyrabia Pomorska Fabryka Maszyn w zakładach swoich znane ogólnie oryginalne maszyny i narzędzia rolnicze. Fabryka posiada odlewnię na żelazo zwyczajne i t. zw. lano-kute (temperowe), kuźnię z pierwszorzędnym urządzeniem, zakłady tokarskie, ślusarskie i blacharskie, następnie stolarnię i specjalne warsztaty dla wyrobu siewników rzędowych.

1 listopada 1920 r. przejęła *Pomorska Fabryka Maszyn* znane przedsiębiorstwo w *Chełmie* R. Peters, tworząc z niego własną filją.

Fabryka ta wyrabia jak dotąd maneże (kieraty) wialnie, młynki, sieczkarnie bębnowe i kołowe, młockarnie sztyftowe i szeroko młotne etc. Tamże znajdują się także zakłady reparacyjne dla wszelkich maszyn rolniczych.

DOM ROLNICZO-HANDLOWY
RZYMKOWSKI & JUNK
BYDGOSZCZ,
ULICA DWORCOWA 95.

Adres dla telegramów:
„RYMKO“

Konto w bankach:
BANK DYSKONTOWY BYDGOSZCZ
BANK LUDOWY INOWROCLAW

Telefon № 1793 i 712.

Zakup i sprzedaż ziemiopłodów.

Bank Rolniczo-Handlowy
WŁADYSŁAW RADOMSKI
TOW. AKC.

TORUŃ, STARY RYNEK 22,
skrzynka pocztowa 33.

Adr. telegr. „WURTO-TORUŃ“
Telefony 133 i 165.

*Koniczyny, zboża i wszelkie
ziemiopłody.*

Pardon i Kurzawa

Zboże-Nasiona-Artykuły pastewne-
Sztuczne nawozy-Ziemniaki-Słoma-
= = = = = Siano-Wefna = = = = =

GRUDZIĄDZ,

Rynek Zbożowy Nr. 16 obecnie Plac 23-go Stycznia.

TELEFON Nr. 858. -- Adres tel.: Parkurz.

KONTA BANKOWE,

- I. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa
Oddział w Grudziądzu,
„Specialität Braugarste“
- II. Bank Związku Spółek Zarobkowych
w Grudziądzu.
- III. Poznański Bank Handlowy
w Grudziądzu.
- IV. Bank Dyskontowy
w Grudziądzu.
- V. Danziger Privat = Aktien = Bank
Oddział w Grudziądzu.

Specjalność: Jęczmień Browarowy.

Specialität: Braugarste.

Urzędowo uprawniony
Komisjoner Zbożowy
na powiat Grudziądzki.

ARTYKUŁY BUDOWLANE I TECHNICZNE
OLEJE MINERALNE I SMARY DO MASZYN

POLECA

Dom Handlowy

ST. MATŁAWSKI i S-ka

sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, ul. MONIUSZKI 2.

Telefony: Biura 6-68 (dawny) Zarządu 245-90.

ODDZIAŁY: GDAŃSK. INSRUCK (Tyrol) POZNAŃ, biuro ul. Wafy Zyg.
--- Augusta 1, tel. 37-37, własne składy z bocznicą kolei ul. Małgorzaty. ---

Adres telegraficzny: STAMATŁAWSKI.

Zastępstwo Tow. Handl.-Przem. JÓZEF ZEYDLER i S-ka

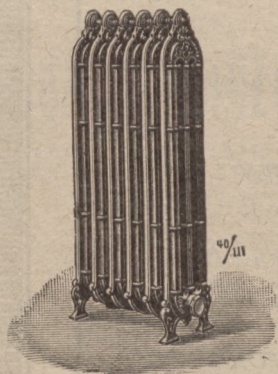
sp. z ogr. odp.

W LUBLINIE.

ODDZIAŁY: Łódź, Puławy, Zamość, Końskie, Opoczno, Radom i Kielce.

-- Sprzedaż DACHÓWKI azb. cement. JAN JACK w Ogrodzieńcu. --

Wyłączna sprzedaż na Polskę samochodów firmy „SAYERS & Co”.

W. i St. Hedinger

INŻYNIEROWIE

TELEFON 20-63. - POZNAŃ - Św. MARCIN 26.

ZAKŁADY

Z ZAKRESU TECHNIKI ZDROWOTNEJ

Centralne ogrzewania i instalacje: Suszarnie,

Ciepłą wodę, Pralnie, Wodociągi, Pompy,

Łazienki, Odpływy, Kanalizacje, Filtry, Sale

=== operacyjne, Zakłady gazowe. ===

HURTOWNIA BŁAWATÓW

CHUDZIŃSKI

&

MACIEJEWSKI

BYDGOSZCZ

DŁUGA 23. ----- TELEFON 748.

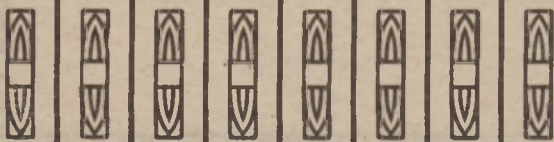

BIURO
ELEKTROTECHNICZNE
K. SAWICKI
&
J. GOSIEWSKI
INŻYNIEROWIE

WARSZAWA, UL. ZGODA № 1,
telefon 262-75.

Budowa Elektrowni,
Instalacje prądów
silnych i słabych.
Dostawy materiałów
elektrotechnicznych.

SKŁADY
OBFICIE ZAOPATRZONE.

KTO UŻYWA OGÓLNIE ZNANĄ Z DOBROCI PASTĘ
„**DOBROLIN**”

Przekonał się, że bez porównania lepszą jest,
niż wszystkie pasty krajowe i zagraniczne.

Chrześcijańska Fabryka Przetworów Chemicznych
F. A. i G. PAL
Warszawa, Grzybowska № 40 — telefony 149-00 i 16-59.

FABRYKA MYDŁA
CHRZEŚCIJAŃSKA FIRMA

M. Sikorski

Warszawa-Praga ul. Łomżyńska 22
telefon 507-98.

c/w

POLECA
MYDŁA
W WYBOROWYCH
JAKOŚCIACH.

„AGRUMARIA”
Spółka Akcyjna Importowo-Eksportowa
WARSZAWA, GDAŃSK, KRAKÓW, LWÓW,
TRYJEST, MEDJOLAN, CATANIA, PA-
LERMO, SZTOKHOLM, WIEDEN, PRAGA,
BUDAPESZT, MARBURG, HAMBURG,
WINDSHEIM, MADRYT, ALMERJA, BAR-
CELONA, MALAGA, MURCJA, WALEN-
CJA, LIZBONA, ADDIS-ABABA (Abisynja).

ADRES TELEGRAF.: WARSZAWA
AGRUMARJA WARSZAWA UL. SZCZYGLA 12.

*Importuje maszyny i narzędzia rol-
nicze, wyroby przemysłowe i arty-
— — — kufy kolonjalne. — — —*

*Eksportuje wyroby przemysłu drze-
wnego z własnych tartaków i zaku-
pywane u producentów; surowce
— krajowe i wyroby przemysłowe. —*

POŁSKA
SPÓŁKA INŻYNIERÓW
DLA PRZEMYSŁU
I BUDOWY

„WEKTOR”

Sp. z ogr. odp.

ZARZĄD: Warszawa, ul. Piękna 44
telefon 282-02.

ODDZIAŁY: BRZEŚĆ NAD BUGIEM,
LWÓW, :: ŁUCK, :: SUWAŁKI.

- 1) Projektowanie i wykonywanie wszelkich robót w zakresie budownictwa wchodzących. Odbudowa koszar, baraków i folwarków.
- 2) Projektowanie i budowa central i sieci elektrycznych, urządzenie instalacji siły i światła, kanalizacji, wodociągów oraz wentylacji.
- 3) Projektowanie i budowa fabryk i urządzeń mechanicznych.
- 4) Budowa dróg i mostów, regulacja rzek, roboty ziemne.
- 5) Dostawa materiałów budowlanych, maszyn i wszelkich artykułów technicznych.
- 6) Udzielanie wszelkich porad technicznych.

Każdy rodzaj robót obsługiwany przez inżynierów specjalistów.

Papierosy dla sprzedawców
po cenach fabrycznych.

Gilzy do papierosów.

Maszynki do nabijania.

Mundsztuki we wszelkich cenach.

M. BOROWSKI

Bydgoszcz, ul. Batorego 2 (Poststrasse)

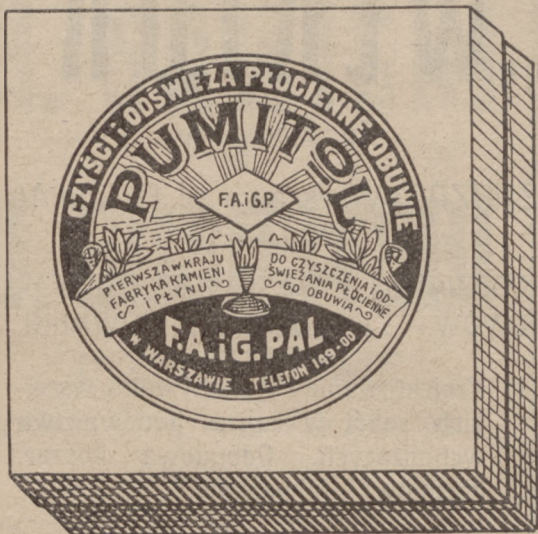
Hurtowy skład cygar i papierosów.

„KAPELUSZ POLSKI”

WYTWÓRNA KAPELUSZY MĘSKICH I DAMSKICH
FABRYKACJA CZAPEK

Właśc. **T. BOBIŃSKI**

POZNAŃ, STARY RYNEK 76II.

JEDYNY ŚRODEK DO CZYSZCZENIA
PŁÓCIENNEGO I ZAMSZOWEGO OBUWIA

„PUMITOL”

WYROBU CHRZEŚCIJAŃSKIEJ
FABRYKI PRZETWORÓW CHEMICZNYCH
F. A. i G. PAL

Warszawa, Grzybowska 40 tel. 149-00 i 16-59.

JÓZEF KUJAWA

Dawniej LEON ZEHR

SŁAWNE

LIKIERY

KRAJOWE

WYTWÓRNIE:

POZNAŃ I ŚMIGIEL

Św. Marcin 63.

Wielkopolska.

HURTOWNIA DROGERYJNA W POZNANIU

Tow.
Ak.

BIURA: Grochowe Łąki № 3.

OLIWY I SMARY DO MASZYN.
CHEMICALIA, ARTYKUŁY TOALETOWE.

TYLKO HURTOWO.

KRONIKA REKLAMOWA

W ROKU 1913 PISAŁ
„KURJER WARSZAWSKI”.

„... Aby reklama nie kompromitowała swej roboty, aby stale potężniejąc, obejmowała całą kulę z powietrzem, światłem, niebem i gwiazdami, z zuchwałością geniuszu i natchnieniem wybranych, — musi być *uczciwa*.

Ta reklama, która *kłamie*, skazuje bezprotnie autora jej na banicję z tej świątyni rozgłosu.

Na zły wynalazek nierozważny kapitalista wydaje miliony bezużytecznie; na dobry, mądry pracownik, będący na dorobku, angażuje mienie swoje i obcych. Drugi staje się milionerem, pierwszy nędzarzem. To samo z reklamą. Należy uchwycić jej *psychologję*.

Cóż jest psychologją reklamy?

Zrozumiecie odrazu. Odczytajcie następujący dekalog przykazań, które stanowią zasady rozwoju reklamy w przyszłości i jej bezpośredniego pożytku w chwili obecnej.

Nie będziesz kłamał, tylko mówił najistotniejszą prawdę.

Nie znudzisz czytelnika zachwalaniem tej prawdy, jeno podasz mu ją w sposób barwny, nowy, zajmujący, bardziej zajmujący od feljetonu utalentowanego artysty.

Nie będziesz ganił w niej bliźniego — konkurenta, jeno mówił o sobie i to w taki sposób, aby czytelnik zrozumiał, że produkt twój jest największym cudem świata.

Ta reklama staje się przyjacielem czytelnika i jego doradcą, która potwierdza sprawdzone przez niego doświadczenie. Zatem powtarzająca się reklama, obliczona na czytelników, którzy mieli już czas na zbadanie poprzednio zachwalanego produktu, powinna być silniejszą i bardziej pomysłową od pierwszej.

Do kreślenia tekstu reklamy używaj najlepszych piór; do ilustrowania angażuj najznakomitszych artystów.

Nie gardź żadnym środkiem reklamy, tylko umiej przystosować ją do celu. Na kurtynie teatralnej nie reklamuj pensjonatu dla młodych dziewcząt, a w piśmie humorystycznym zakładu pogrzebowego. Gdy zrozumiesz ton, środowisko i inteligencję klienteli, dziennika lub zakładu, w którym się reklamujesz, — schwy-

tałeś jądro rozgłosu i zyskałeś moc sugestjonowania całych mas.

Unikaj krzyzących sposobów rozgłosu z wieży; przestań wierzyć w reklamę na skałach i wodospadach. Podróżny umiechnie się po raz pierwszy, a potem, jeżeli jest inteligentny, złorzeczy szpecącemu widok plakatowi. O nieinteligentnego zaś nie dbaj. Nic łatwiejszego, jak ośmieszyć przez niezręczną reklamę nawet dobry artykuł.

Nie zadłużaj się na reklamę. Ten wydatek, tak samo jak komorne lub podatki, ponosić winieneś ze świeżego grosza. Środkami rozporządzalnemi mierz rozmiary swych przedsięwzięć”.

Od tego czasu przeszło 8 lat. Dużo się zmieniło w handlu naszym na lepsze. Czas pomyśleć i o reklamie, a raczej o jej poprawie.

WARSZAWA - Jasna 10.

TELEFONY: 2 29 - 42.
2 29 - 43.
2 29 - 44.

WYDZIAŁ WYDAWNICTW

ZŁOTA Nr. 5.

Telefony: 57-30 i 195-03.

INSTYTUT REKLAMY
ARTYSTYCZNEJ

ZGODA Nr. 1. — Tel. 303-93.

Herzfeld & Victorius

Tow. Akc. w Grudziądzu

ODLEWNIE ŻELAZA I EMALJERNIE

Zakłady w GRUDZIĄDZU i MNISZKU pod Grudziądem

Adres telegraficzny: Guswerk.

Telefonu № 11 i 148.

Kapitał Akc. 50.000.000 mk.

Do 1.000 robotników.

PIECE ŻELAZNE i KUCHNIE różnych systemów,

ARMATURY DO PIECY i KUCHNI: drzwiczki, płyty kuchenne, ruszta, kociołki do zagrzewania wody, piekarniki i t. p.

PAROWNIKI RUCHOME, RURY ŚCIEKOWE i FASONY,

ARTYKUŁY KANALIZACYJNE i SANITARNE: pokrywy kanałowe, zlewy, klozety, syfony, wanny umywalnie i t. p.

ARTYKUŁY BUDOWLANE: filary, podkłady, okna fabryczne i dla zabudowań gospodarczych.

ARTYKUŁY ŻELAZNE HANDLOWE: buksy, odważniki hantle i t. p.

GARNKI LANOŻELAZNE EMALJOWANE,

NACZYNIA BLASZANE EMALJOWANE,

SPECJALNOŚCI DLA KOLEJNICTWA:

kłoce hamulcowe, ruszta, drzwiczki do palenisk.

oooooooooooo

Jeneralna reprezentacja na b. Kongresówkę i Kresy wschodnie:

Warszawskie Tow. Przemysłowo-Handlowe S. A.

Warszawa, Nowy-Świat 35.

oooooooooooo

Wystawiamy na Targu Poznańskim.

CZY LUDZIE CZYTAJĄ OGŁOSZENIA W DZIENNIKACH?

Na pytanie powyższe, dość często stawiane, słyszy się odpowiedzi bardzo rozmaite.

Wydawcy oczywiście potwierdzają to jak najszerzej — niektóre zaś firmy poddają w wątpliwość wartość wogóle ogłaszania się w dziennikach. Dla tych ostatnich niewiernych Tomaszów niech będzie doskonałą odpowiedzią następujące doświadczenie pewnej wielkiej firmy zagranicznej, wydającej stale bardzo znaczne sumy na ogłoszenia gazetowe, która chciała się przekonać, czy ogłoszenia jej rzeczywiście bywają czytane.

Zrobiła ona to w ten prosty sposób, że umieściła w dziennikach ogłoszenie, zawierające z rozmysłem błędnie podane daty i szczegóły, dotyczące różnych znanych wydarzeń historycznych.

Skutek okazał się natychmiast. W przeciągu pierwszego tygodnia nadeszło z rozma-

itych okolic kraju około 400 listów, których autorzy dawali wyraz oburzeniu i zdziwieniu swemu, jak firma poważna może posługiwać się przy redagowaniu ogłoszeń takim osłem, który o ogólnie znanych rzeczach najmniejszego niema pojęcia. Napływ listów wzrastał się z dniem każdym. Nadchodziły listy od dzieci szkolnych, nauczycieli, profesorów, księży, uczonych, rolników, robotników — ba nawet kilku literatów o głośnych i znanych nazwiskach wzięło w korespondencji tej udział!

Tym sposobem wątpliwość czy ogłoszenia w czasopismach i dziennikach bywają czytane lub nie, została gruntownie wyjaśniona, a firma ta utwierdziła się w przekonaniu o celowości swoich ogłoszeń.

Powinno to być odpowiedzią i dla innych wątpliwych w zasadę, że reklama w dziennikach jest potęgą i że jest rękojmią powodzenia każdego przedsiębiorstwa.

(Gaz. Pon. z dnia 9 maja).

C. BLUMWE i SYN

TOW. AKC.

BYDGOSZCZ — WILCZAK

Jedyna w Polsce istniejąca specjalna Fabryka
 ◎ ◎ maszyn do obróbki drzewa ◎ ◎

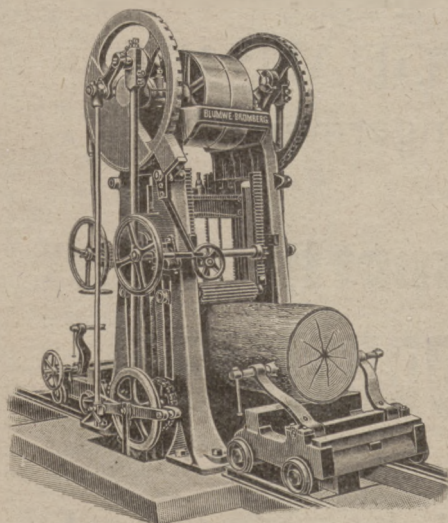
SPECJALNOŚĆ:

Traki walcowe **STOJĄCE Z ŁOŻYSKAMI KULKOWEMI.**

Traki walcowe **RUCHOME Z ŁOŻYSKAMI KULKOWEMI.**

Traki horyzontalne **NOWEJ ULEPSZONEJ KONSTRUKCJI.**

Gonciarki — Heblarki — Strugarki — Pity taśmowe — Pity wachadłowe — Wybiczki — Ostrzarki i t. d.

Trak z górnym zapędem.

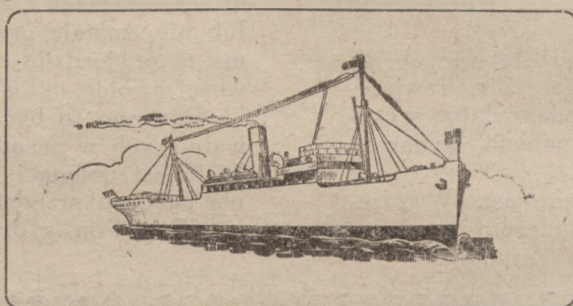
Adres telegraficzny:
BLUMWE — BYDGOSZCZ-WILCZAK.

Kosztorysy i prospekty na
zyczenie bezpłatnie.

WORMS & Co.

**Najprędsze transporty
własnymi statkami pomiędzy**

**POLSKA,
HOLANDJA,
ANGLJA,**

**BELGJA
i
FRANCJA.**

Zwracać się:

**w WARSZAWIE,
ul. Królewska Nr. 10.**

**w GDAŃSKU,
ul. Langermarkt Nr. 17.**

Pospieszne Transporty:

WARSZAWA-GDAŃSK-WARSZAWA.

Filje i agentury we wszystkich państwach.

Poświęcenie nowego przedsiębiorstwa.

Do coraz to liczniejszych przedsiębiorstw polskich i młodych zaliczyć możemy nowopowstałą *fabrykę skrzyń i wyrobów z drzewa p. Marjana Janiaka w Pleszewie*.

Przedsiębiorstwo to jako pierwsze specjalne w tym kierunku w W. K. P. zawiązało się w listopadzie 1918 r., a myśl stworzenia tegoż rzuciła nowopowstała fabryka konserw i marmelad W. St. Radomski, tow. akc. w Pleszewie, która do swych wyrobów ztaczniejszych ilości skrzyń potrzebując, p. Marjana Janiaka, który właśnie z wojny powrócił, do tego pobudziła, by tego rodzaju fabrykę założyć. Myśl tę wcielił p. M. Janiak w czyn i ułokował się początkowo przy ulicy Poznańskiej № 37.

Urządzenie takiego przedsiębiorstwa połączone było z wielkimi trudnościami i mozolem. Przez zamknięcie granicy do Niemiec, skąd trzeba było sprowadzić maszyny i materiały, potrzeba było wiele pracy i silnej wytrwałości, by braki te na miejscu lub w dzielnicy naszej wypełnić. Trudności te nie odstraszyły p. Marjana Janiaka i z tym większym zapałem zabiera się do dalszej pracy.

Z biegiem czasu okazało się, że w początkach zajmowane ubikacje fabryczne, były za małe, należało więc pomyśleć o rozbudowie. P. M. Janiakowi udało się w tym celu nabyć grunt i barak służący dawniej za centralę dla robotników werbowanych w Polsce dla Niemiec i tam umieścić swe maszyny.

Prócz skrzyń wysyłkowych i skrzyneczek

wykonuje p. M. Janiak obitki do obrazów, liztwy itp. materiały opakunkowe.

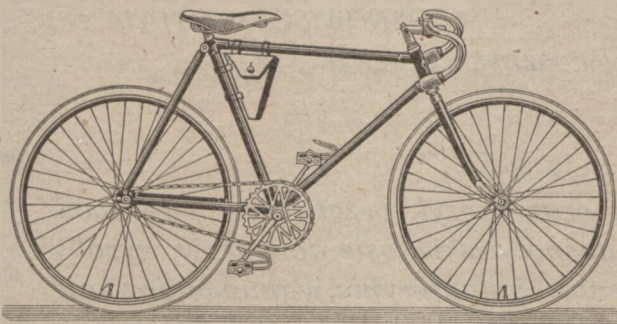
Każdą nową placówkę przemysłową witać należy z radością, bo oznacza postęp w wewnętrznej odbudowie Polski. Więc i my witamy nowe przedsiębiorstwo ze szczerem zadowoleniem i życzeniem jaknajlepszego rozwoju. Jest ono również bardzo ważne dla naszej dzielnicy. Dotychczas bowiem musieliśmy tego rodzaju wyroby sprowadzać po większej części z Niemiec. Pewnie wszyscy poprą życzliwie p. Marjana Janiaka, który projektuje jeszcze założyć oddziały dla innych wyrobów z drzewa, potrzebnych w naszym przemyśle.

Po przeniesieniu swej fabryki na nowe miejsce, została poświęcona dnia 7 września przez miejscowego ks. proboszcza K. Niesiołowskiego, przy udziale licznie zebranych krewnych, przyjaciół i wszystkich robotników.

Z okazji poświęcenia wręczył p. Marjan Janiak ks. proboszczowi większą sumę na cele dobroczynne.

Szanownym czytelnikom zwracamy uwagę na ogłoszenie p. Janiaka jak w dziale skrowidza firm polskich tak i na dalszy anons i mamy nadzieję, że Szan. kupcy i przemysłowcy, którzy swe skrzynie pp. dotychczas u obcych zamawiać musieli, wszelkie swe zapotrzebowania do p. Marjana Janiaka w Pleszewie przeniosą.

My zaś z naszej strony ślemy na tej drodze nowemu przedsiębiorstwu szczerę „Szczęść Bożą“!

FABRYKA ROWERÓW

K. LIPIŃSKI

WARSZAWA,

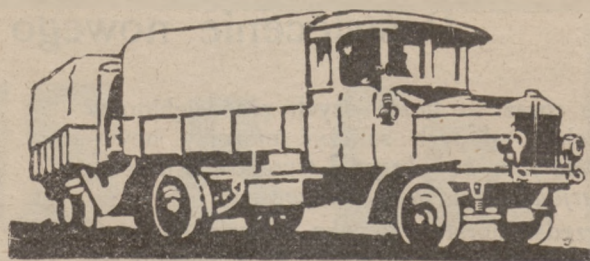
UL. PAŃSKA Nr. 83. TELEF. 199-14.

Adres dla depesz:

WARSZAWA AUTOROWER.

SKLEPY:

ZŁOTA 78. TEL. 114-73. ===== JASNA GMACH FILHARMONJI. TEL. 17-02.

BÜSSING

CIĘŻAROWE, TRAKTORY, OMNIBUSY.

Jenerałny reprezentant
F. LATHAN.

WARSZAWA, PIĘKNA 60.
Telefon 143-74.
Adres telegraficzny: LATFRIED.

DOM TECHNICZNO-HANDLOWY

MARUSZEWSKI I PĘDZICH

INŻYNIEROWIE.

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 72.

SOSNOWIEC, 3-go MAJA 24.

Adres telegraficzny: MARUSZEWSKI-PĘDZICH.

DOSTARCZA:

Całkowite urządzenia do suszarń oraz fabryk przetworów z owoców i jarzyn, narzędzia rolnicze, wozy gospodarskie, osie do wozów, wyroby fajansowe i emaljowane, szkło okienne i galanteryjne, wapno budowlane i rolnicze, cement, cegłę szamotową-ogniotrwałą, żelazo, gwoździe, miedź, cynę, mosiądz, motory benzynowe, ropne i elektryczne, a także lokomobile parowe i benzynowe, oraz wszelkie artykuły budowlane i techniczne.

EXPORT WYROBÓW DRZEWNYCH ZAGRANICĘ.

KUPIJE I SPRZEDAJE

całe obszary leśne, wszelkie materiały drzewne jak: bale, deski, krokwie, kantówkę, drzewo kopalniane, podkłady kolejowe, papierkę świerkową, forniery, dychty, drzewo zapalczane, klepkę bednarską, posadzkę, szprychy do kół i wszelkie inne wyroby drzewne.

DOSTAWIA DRZEWO

opałowe i budulcowe dla instytucji rządowych, komunalnych, przemysłowych i osób prywatnych.

POSIADA WŁASNE

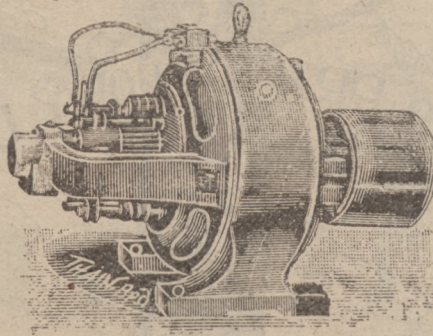
lasy, tartaki, kolejki transportowe.

DOSTAWCA DRZEWA DLA ODBUDOWY KRAJU.

Warszawa, Foksal 15.

Telefon 160-40.

„S
I
N
U
S”
„S
I
N
U
S”

„S
I
N
U
S”
„S
I
N
U
S”

Towarzystwo Przedsiębiorstw Elektrycznych

FABRIK ELEKTRISCHER APPARATE UND MASCHINEN

GRUDZIĄDZ. Tel. 184 i 547.

Telegraficzny Adres „SINUS” Grudziądz.

ZAKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

WACŁAW BRYGIEWICZ,
MICHAŁ ZUCKER i S-ka
w WARSZAWIE

Zarząd, Biuro Instalacyjne i Składy:

Marszałkowska 119 telefony 37-40 i 274-84.

WARSZTATY: Mazowiecka 11, tel. 9-98 dawny.

Przebudowa i naprawa maszyn elektrycznych, transformatorów i t. p.

Budowa wszelkiego typu oporników, kolektorów, przyrządów komutacyjnych i t. p. Instalacje elektryczne siły i światła, prądu stałego i zmiennego.

Dostawa wszelkich artykułów elektro-technicznych.

FIRMA ODZNACZONA WIELKIM MEDALEM SREBRNYM NA WYSTAWIE TECHNICZNEJ W WARSZAWIE W 1913 ROKU.

FABRYKA MASZYN I BIURO TECHNICZNE DLA BUDOWY MŁYNÓW, TARTAKÓW I CEGIELN

M. KANAREK

Sp. z ogr. por.

KRAKÓW, Szewska 9, -- LWÓW, Sykstuska 43b.

WARSZAWA, Jasna 18.

Całkowite urządzenia młynów, tartaków i cegielń, oraz maszyny pojedyncze wszelkiego rodzaju, jak maszyny parowe, kotły, lokomobile, motory ropne systemu Diesla i ssąco-gazowe, i krzemienne. Maszyny do obróbki drzewa i transmisje i t. p.

WŁASNY WARSZTAT MECHANICZNY I STOLARNIA.

WYŁĄCZNE ZASTĘPSTWO: PIERWSZEJ BERNENSKIEJ FABRYKI MASZYN W BERNIE. FABRYKI MOTORÓW OSERS I BAUER TOW. AKC. w WIEDNIU.

Oferty na żądanie bezpłatnie.

Z przemysłu naftowego.

Towarzystwo przemysłowo-naftowe Lenartowicz, bracia Rylscy i S-ka, Spółka Akcyjna w Warszawie, którego zadaniem jest prowadzenie wszelkich przedsiębiorstw i interesów, wchodzących w zakres przemysłu naftowego bierze udział:

1) W eksploatacji szybów naftowych w zagłębiu Borysławskim jak: „Oil-Spring”, „Konrad”, „Ewuńska”, „Dziunia”, „Uryckiego T-wa” i t. d., przez nabycie większych lub mniejszych udziałów t. zw. „netto” na odnośnych szybach.

2) W wierceniu kopalń „Toniusin”, „Gibian”, „Jakób”, — w „Mrażnicy”, „na Gottesmanie” — w Borysławiu, należących do Towarzystwa akcyjnego „Bonariva” w Bolonji, tudzież — „Wiary Bernard” i „Jagielonji”, należących do T-wa Akc. „Silwa Plana” w Borysławiu.

3) Towarzystwo w porozumieniu z grupą kapitałów krajowych, oraz częściowo z grupą kapitałów zagranicznych, organizuje następujące placówki handlowe i przemysłowe, których kierownictwo pozostaje w rękach Towarzystwa, jako firmy macierzystej:

a) Polsko-włoski Dom Powierniczo-naftowy Lenartowicz, Cavazza i Spółka, spółka z ogr. odp. w Drohobyczu (z przewidywanymi filjami w Warszawie, Wiedniu, Medjolanie i Paryżu).

b) Fabrykę przetworów chemicznych „Lenartowicz, bracia Rylscy i S-ka” spółka z ogr. odp. w Drohobyczu.

c) „Zachodnio-Małopolski Przemysł Naftowy” S-ka z ogr. odp. w Lisku. Jako koncentracyjny punkt dla zachodnio-małopolskich interesów Towarzystwa nabyta została rafinerja w Lisku.

4) Towarzystwo zakupiło szereg pól naftowych na terenach naftowych w „Mrażnicy”, Horodyszczu: gdzie w najbliższym czasie zostaną zaczęte wiercenia.

5) Towarzystwo prowadzi pertraktacje celem nabycia terenów i szybów w Galicji Wschodniej i utworzenia tam również ośrodka dla eksploatacji terenów naftowych wschodnio-galicjskich.

BANK ZBOŻOWY

Tow. Akc.

Bydgoszcz, ul. Dworcowa 70/71

Telefon Nr. 692.

adr. telegr. Bankzbożowy

zakupuje i sprzedaje
wszelkie ziemiopłody.

Bank Bydgoski

Sp. z nieogr. odp.

Bydgoszcz, Jagiellońska Nr. 65/66.

Telefon 1068 — Żyrokonto w P. K. K. P.

Załatwia wszelk. czynności bank.

Płaci od wkładek (depozytów)

2¹/₂ — 5⁰/₁₀₀

zależnie od umowy i wypowiedzenia

Przyjmuje zapisy na 5⁰/₁₀₀

Państwową Pożyczkę
długoterminową

i 4⁰/₁₀₀ Państw. Pożyczkę Premjową.

KONCERN NAFTOWY „DĄBROWA”

Sp. z ogr. por.
 WARSZAWA, Adres telegr. „CONCERNAFT”. Marszałkowska 151.

„DĄBROWA” Towarzystwo Naftowe

Sp. z ogr. por.
 rafinerja w Jedliczu, kop. w Zagłębiu Boryslawskim i Krośnieńskim.

GALICYJSKIE KARPACKIE NAFTOWE TOWARZYSTWO AKCYJNE DAWNIEJ BERGHEIM i MAC GARVEY

rafinerja w Gliniku Marjampolskim, oraz kop. ropy w Zagłębiu Boryslawskim i Krośnieńskim.

„SCHODNICA” Akcyjna Spółka Naftowa

rafinerja w Dziedzicach, kopalnie w Zagłębiu Boryslawskim.

WYRABIAJĄ:

Benzynę motorową, automobilową, lotniczą, dla plugów motorowych i innych silników spalinowych. NAFTE DO LAMP (naftowo-żarowych). OLEJE GAZOWE (ropa do silników). OLEJE od najłżejszych wrzescionowych do najcięższych maszynowych. OLEJE CYLINDROWE (specjalność dla pary przegrzanej marki H). WASELINY wszelkiego rodzaju dla celów technicznych i leczniczych. PARAFINY wysoko krzepnące dla celów przemysłowych oraz wyrobu świec. SMARY do wozów, rzemieni i walców jakoteż i smary „TOVOTE'A”.

Galicyjskie Karpackie Naftowe Tow. Akc.

DAWNIEJ BERGHEIM i MAC GARVEY
 Fabryki Maszyn i Narzędzi Wiertniczych w Gliniku Marjampolskim i Boryslawiu.

Wszelkiego rodzaju urządzenia i narzędzia dla głębokiego wiercenia, żorawie przenośne dla wierceń próbnych, maszyny wiertnicze, parowe wyciągi (hasple), żorawie pompowe, pompy Worthingtona, pompy szybowe, pożarne, żorawie elektryczne i parowe.

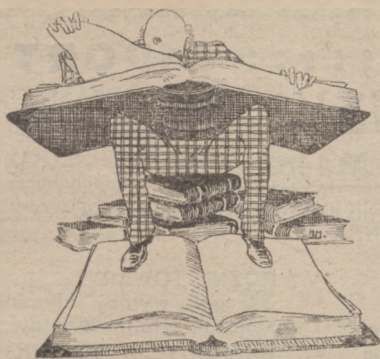
— PRZYSTOSOWANIE PALENISK I CAŁKOWITE URZĄDZENIA DO OPAŁU PŁYNNEGO. —

Wszelkiego rodzaju odlewy żeliwne do 2500 kg. oraz odlewy mosiężne według nadesłanych modeli.

Specjalność:
 Żorawie Polsko - kanadyjskie dla wierceń do 2000 metrów.

BIURA SPRZEDAŻY: WARSZAWA, Marszałkowska 151, } adr. tel. 172-74; 202-47. } „KARPATY”
 KRAKÓW, Szewska 4, tel. 32-11.
 LWÓW, Krasickich 18a, adr. tel. „DABROWAD”.

FILJA w GORLICACH — Rynek, dom p. Ehrenberga. REPREZENTACJA w ŁODZI — Andrzeja 2.
 Adresy telegr. „KARPATY”.

Przegląd Prasy.

KURJER WARSZAWSKI w № 105 w art. J. Steckiego p. t. „Utrwalenie drożyzny“ rozważa skutki nadmiernego podniesienia płac roboczych w rolnictwie, które — zdaniem autora — dla stanu gospodarczego w kraju jest jeszcze groźniejsze niż w przemyśle. Wpłyńcie to na zmniejszenie produkcji wtedy, kiedy kwestja samowystarczalności rolniczej jest wprost kwestją bytu lub niebytu Polski.

W tym celu należałoby unormować stonki z robotnikami w duchu umiarkowanym; tymczasem

komisja rozjemcza zredukowana została do samych tylko przedstawicieli rządu i podniosła siedmiokrotnie pensje gotówkowe ordynarjuszów, co pociągnie za sobą odpowiednią zwyżkę płac innych pracowników folwarcznych.

Autor energicznie protestuje przeciwko tej uchwale, uważając, iż nie ma ona żadnej podstawy logicznej.

Rozstrzygnięto rzecz czysto formalnie, biorąc średnią arytmetyczną między żądaniami robotników a pracodawców, a odsuwając na bok pytanie, jakie będą następstwa nowego układu dla zaopatrywania kraju w żywność.

Autor oblicza dokładnie koszty produkcji przy nowych płacach roboczych i dochodzi do przekonania, że

wszelkie nadzieje na obniżenie cen w roku bieżącym upadły; system kontyngensowy w takich warunkach dobiłby rolnika i położył kres produkcji zboża

Cena zboża odpowiadać musi kosztom produkcji,

dlatego wszelkie zatargi w zakresie produkcji mogą być rozwiązywane tylko na podstawie kalkulacji gospodarczych.

RZECZPOSPOLITA w № 116 w artykule „Za wolnym handlem“ omawia sprawę wolnego handlu, która była głównym tematem obrad Rady Handlowo-Przemysłowej. Rada stwierdziła konieczność zmian w dotychczasowej polityce Rządu, opartej na krępowaniu inicjatywy prywatnej i słabej ochronie przemysłu polskiego.

„Z jednomyślnością przedstawiciele przemysłu i handlu domagali się natychmiastowego zniesienia ograniczeń, zwłaszcza zniesienia Głównego Urzędu Przywozu i Wywozu. Urząd ten jest bezsilny w opanowaniu przemysłnictwa, natomiast tamuje życie gospodarcze“.

Szczególnie energicznie wystąpiono z żądaniem wolnego handlu przy omawianiu przyzłych stosunków z Rosją.

„Przemysł i handel nie powinny być krępowane, gdy chodzi o wzmożenie eksportu. Państwo powinno tylko stworzyć dla handlu ogólne warunki normalnego rozwoju w postaci sprawnej działalności kolei, poczty, urządzeń celnych.

Kwestja ochrony celnej uznana została za najważniejszą. Produkcji krajowej dzisiejsze stawki celne, stanowiące 2—3% wartości, nie zabezpieczają i powinny być podniesione.

W kwestji rynków zbytu ujawnia się różnica między okręgiem łódzkim a bielskim. Okręg łódzki

uporczywie wpatruje się w naszą granicę wschodnią, tam szukając źródła ożywczego,

Natomiast okręg bielski uważa rynki rosyjskie za ułudę i skierowuje uwagę na Egipt, Algier, Marokko i Balkany.

KURJER ŁÓDZKI wobec nasuwającego się z Zachodu kryzysu urządził wywiad z przemysłowcami łódzkimi, a otrzymane od nich informacje publikuje w № 109 w art. p. t. „Przyszłość Łodzi“.

Po uruchomieniu przemysłu włóknistego, co nastąpiło w połowie r. 1919, notowano stały wzrost produkcji aż do ostatnich czasów, kiedy zaczęto odczuwać kryzys wszechświatowy.

Wprawdzie warunki produkcji są bardzo ciężkie:

„Główną naszą bolączką jest drożyzna produkcji, która jest w poważnej mierze uzależniona od trudności aprowizacyjnych i wysokich cen artykułów pierwszej potrzeby.

Ważną rolę grają tu i olbrzymie straty, poniesione w czasie okupacji i inwestycji, których wymagało uruchomienie przemysłu.

Wskutek wysokich kosztów produkcji, konkurencja zagraniczna staje się coraz groźniejszą:

Cła ochronne nie gwarantują w dostatecznej mierze naszych interesów, dziś bowiem rynki nasze są zalewane towarami czeskim i niemieckim.

Najżywotniejszą sprawą dla przemysłu włókienniczego jest znalezienie rynków zbytu poza krajem:

Rynki obecne w chwili obecnej już nie są wygólowane. Obecny stosunek zapotrzebowania ogólnego nie pokrywa produkcji.

Ponieważ o konkurencji z Zachodem mowy być nie może, nadzieje przemysłowców łódzkich zwrócone są na Wschód:

Najpoważniejszym oparciem i przyszłością przemysłu łódzkiego jest eksport na Wschód.

EKSPORT ::::: BANK ::::: IMPORT

GDAŃSK-HAMBURG
BYDGOSZCZ

JÓZEF ZYGMANŃSKI

GDAŃSK-HAMBURG
BYDGOSZCZ

TELEFON № 592 i 593.
oooooooooooooooooooooooo

BYDGOSZCZ, UL. GDAŃSKA № 148.

ADRES TEL: „EXBANK”.
oooooooooooooooooooooooo

KONTA BANKOWE: BANK M. STADTHAGEN, BYDGOSZCZ, BANK DYSKONTOWY, BYDGOSZCZ
BANK JAROSŁAWSKI & Co., GDAŃSK

I. ARTYKUŁY SPOŻYWCZE	DZIAŁY:	V. RÓŻNE TOWARY
Ryż, fasola, mąka amer. śledzie	III. ZBOŻOWE	Szpagat, wyroby aluminiowe,
II. CHEMICZNE	Zboże zagraniczne i krajowe,	stalowe, tytuniowe i tow. man.
Chemikalja wszelkiego rodzaju	nasiona, kartofle siano i słoma	VI. EKSPEDYCJA TOWAROWA.

Zachodni Bank Rolniczy

Centrala: TORUŃ
Adres teleg.: „ZAROLBANK”
TELEFON № 1427.

T. Z O. P.

Filja: LIDZBORK
Adres teleg.: „ZAROLBANK”
TELEFON № 6.

Zakup i Sprzedaż
wszelkich
Ziemioptodów i Artykułów
Spożywczych
EKSPORT. IMPORT.

DOM HANDLOWY

B-cia KLENIEWSKY, A. ROSTWOROWSKI i S. DURYS

SP. Z OGR. ODP. W WARSZAWIE,
UL. BODUENA № 2, — TEL. № 61-20.

POLECA: PŁUGI własnej fabryki, maszyny i narzędzia rolnicze fabryk krajowych i zagranicznych. FARBY mineralne, wyprodukowane w własnej fabryce w Grodzisku (dawniej R. Bibersztejn i S-ka). CHMIELE z własnych plantacji i obce, przerobione z własnej suszarni, prasowane, siarkowane i opakowane w kwadraty.

Przemysłowcy zdają sobie sprawę z tego, że konjunktury na Wschodzie nie są obecnie tak pomyślne jak przed wojną:

Rosja jest bez towarów, ale i bez pieniędzy. Należy zatwierdzić handel zamienny z Rosją.

Naogół szanse nasze wobec zagranicy są na rynkach wschodnich duże, bo przemawia za nami długoletnie w tej dziedzinie doświadczenie.

KURJER POLSKI w № 101 w art. „Ze szkodą skarbu“ przez E. R. zarzuca Sejmowi, iż nie ma wyraźnej polityki wobec bieżących zagadnień skarbowych.

Przy uchwalaniu projektów skarbowych Sejm nie kieruje się żadną myślą przewodnią.

Z tego wynika

zupełna obojętność, gdy chodzi o nakładanie na państwo nowych ciężarów finansowych, połączona z zupełnym brakiem troski o to, w jaki sposób te nowe ciężary znajdują swoje pokrycie.

Wykonalność nowych ustaw ze stanowiska finansowego nie jest brana w rachubę:

Sejm wotuje bez namysłu nowe wielomiljardowe kredyty, jakby nie zdawał sobie sprawy z tego, że każdy, choćby najpotrzebniejszy wydatek,—wyrazić się musi nową emisją papierowych znaków pieniężnych.

Zdawałoby się, że, uchwalając wydatek, należy jednocześnie myśleć o nowych dochodach państwa; tymczasem, kiedy o nie chodzi, Sejm wykazuje wielkie skrupuły w wotowaniu.

Typowym przykładem tego rodzaju taktyki są losy, jakie przechodzi projekt ustawy o podniesieniu stawek podatków spożywczych.

Przeciwko temu projektowi wystąpili socjaliści, twierdząc, że

opodatkowanie pośrednie przyczyni się do wzrostu drożyzny.

Tymczasem jasne jest, że groźniejszą przyczyną drożyzny jest stały niedobór budżetowy, i że projekt, o którym mowa

wyrównywując choć częściowo ten niedobór przyczyni się do zatamowania drożyzny.

Wobec tego, że prace nad realizowaniem podatków bezpośrednich posuwają się powoli, państwo zmuszone jest szukać dochodu ze wszystkich dostępnych mu źródeł, z tych zwłaszcza, które mu najprędzej dadzą znaczne sumy do dyspozycji.

KURJER PORANNY w № 116 w art. p. t. „Gdzie kontrola“ żąda wykonywanie kontroli nad działalnością banków przez ministerstwo Skarbu—wzorem Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Jest to tym ważniejsze, że bankowość wzrosła w ostatnich czasach w sposób przewyższający wszelkie oczekiwanie.

Liczba banków z dniem każdym prawie się zwiększa, wybiegając o wiele poza istniejące potrzeby, a co gorsze, nie czyniąc tym potrzebom zadość.

Zupełnie inny fakt obserwujemy na Zachodzie:

Na Zachodzie, zwłaszcza w Niemczech i Anglii w dziedzinie bankowej uwydatnia się coraz silniejszy ruch koncentracyjny celem stworzenia silnej podstawy życia gospodarczego.

Ponieważ koszty administracji są bardzo duże, zarobki muszą być znaczne, aby banki dawać mogły dywidendę. W tym celu

nowe banki rzucają się na zakładanie przedsiębiorstw przemysłowych, co zasadniczo byłoby pożądane, gdyby banki opierały się na własnych dużych kapitałach, lub obcych, powierzonych na termin dłuższy.

Tymczasem nowe banki własne kapitały mają bardzo skromne, zaś obcych jeszcze przyciągnąć nie potrafiły; ponieważ zaś obejmują akcje nowych przedsiębiorstw, więc w razie nierozsprzedania ich zmuszone będą zachować je u siebie, unieruchamiając w ten sposób pieniądze swoje i obce,

co—zwłaszcza zważywszy ograniczoną pojemność rynku, — może grozić krachem gospodarczym.

ROBOTNIK w №№ 106 i 108 umieścił artykuły p. t. „Bolszewickie „nowe słowo““. Nowem słowem w bolszewizmie nazywa autor wyłomy, uczynione w ustroju komunistycznym na rzecz kapitalizmu. Pierwszy wyłom to

postanowienie udzielania koncesji kapitałowi zagranicznemu; państwo komunistyczne ma oddawać najważniejsze przedsiębiorstwa krajowe na długie lata kapitalistom obcym.

Bolszewicy stale przeciwstawiali się zasadzie socjalistycznej—stopniowego uspołeczniania produkcji; teraz

kiedy gwałtowna socjalizacja doprowadziła do zupełnej ruiny, bolszewicy przywołują na pomoc najbardziej „burżuazyjne“ formy gospodarcze.

Okazało się, że walka z kapitalizmem było to

wypędzenie rodzimych kapitalistów dla przywołania obcych, którzy służyć będą kapitalizmowi, a nie komunizmowi.

Drugim wyłom — to nowy system aprowizacji.

„Rząd sowiecki zniósł sekwestr żywności i jednym pociągnięciem pióra ulegalizował rzeczy, za które przedtem groziła kara śmierci.

Dotychczas chłop nie chciał dawać zboża, a kiedy zmuszano go do tego siłą,

wynalazł rozpaczliwy środek: zasiewał coraz mniej przestrzeni, byle zboża nie oddawać.

Aby zachęcić chłopą do zasiania większych obszarów, rząd bolszewicki

zniósł sekwestr i zastąpił go podatkiem w naturze; z resztą zboża chłop może postępować dowolnie, obracać na własne wyżywienie lub sprzedawać.

Jest to wprowadzenie kapitalistycznej zasady konkurencji, czyli

pragnąc utrzymać się przy władzy, bolszewicy wprowadzają reformy gospodarcze, pozostające w rażącej sprzeczności z komunizmem.

Polski Bank Przemysłowy

Załatwia wszelkie tranzakcje bankowe.

Kapitał akcyjny Mk. 200,000,000.

Kapitał rezerw. Mk. 64,000,000.

ZAKŁAD GŁÓWNY WE LWOWIE.

Oddziały:

BORYSŁAW — DĄBROWA GÓR-

NICZA — DROHOBYCZ — GDAŃSK

JASŁO — KRAKÓW — KROSNO

RZESZÓW — SOSNOWIEC

STRYJ.

Pokrewne instytucje:

BANK PRZEMYSŁOWY WAR-

SZAWSKI, WARSZAWA.

Oddziały:

BIAŁYSTOK — GRODNO —

PŁOCK — WILNO.

Śląski Bank Przemysłowy, Bielsk wraz z oddziałem
w Cieszynie.

PRZEMYSŁ i HANDEL w № 11, w art. „Rosja i Ukraina jako rynek zbytu dla Polski i źródło surowców” p. Darowskiego — omawia sprawę zdolności handlowej Rosji Sowieckiej. Traktat Ryski wytwarza grunt dla przyszłych stosunków gospodarczych ze wschodem, co wobec naszej znajomości rynków wschodnich, da nam przewagę nawet nad zagranicą. Jednak

zbytowi towarów do Rosji stoi na przeszkodzie 1) nacjonalizacja handlu w Rosji i 2) brak dostatecznych środków płatniczych.

Handel w Rosji jest upaństwowiony i stosunki z ekspozyturami komisariatu dla handlu zagranicznego (ekspozytury takie istnieją w rozmaitych miastach europejskich) są utrudnione z powodu niekompetencji tych organów i z przyczyn natury politycznej.

Daleko jednak większą przeszkodą jest brak środków płatniczych.

Jedynie poważny ekwiwalent, jaki Rosja obecnie może dać za otrzymanie towarów — to złoto.

Bank Sowiecki posiada jeszcze dość znaczną ilość złota, lecz na długo starczyć to nie może. Wprawdzie Sowiety obiecywały Europie surowce, lecz już

w początkach roku bieżącego jasnym się stało, że większych zapasów surowców Rosja nie posiada, a tych nikłych ilości, jakie w Rosji są, Sowiety nie są zdolne zgromadzić, rozsortować i dostarczyć do portów.

Pozostał jeszcze jeden środek płatniczy, mianowicie — koncesje.

Prawdopodobnie kapitał zagraniczny pójdzie na te koncesje i w ten sposób rząd sowiecki otrzyma nowe środki, które umożliwią mu robienie nowych zakupów zagranicą.

Jednak i tych środków starczy mu nie na długo, gdyż

Rosja doszczętnie jest zrujnowana i zniszczona, a nadzieje na własną produkcję zawiodą wobec zupełnego rozstroju transportu, braku paliwa, surowców i wykwalifikowanych sił roboczych.

Tym właśnie kryzysem tłumaczy się kaptulacja rządu wobec chłopów, co przejawiało się w przywróceniu wolnego handlu ziemio-
płodami, co znowu może pociągnąć za sobą

przywrócenie wolnego handlu wogóle, dzięki czemu Polska otrzymać będzie mogła z Rosji zamian za swe towary — pewną ilość zboża (z Ukrainy), cukru, rudy żelaznej i manganowej, trochę wełny i lnu.

„PRZEGLĄD GOSPODARCZY” w № 7 w artykule p. t. „Od słów do czynu” W. F. nawołuje społeczeństwo do szybkiego uregulowania spraw gospodarczych i finansowych kraju, gdyż

trwać nadal w położeniu terażniejszym znaczy rozsądzać od wewnątrz nasz byt niezależny.

Zaś

prawidłowy bieg maszyny gospodarczej jest nie do pomyślenia przy nieuregulowanych, na sztucznie tworzonej równowadze budżetowej, opartych stosunkach skarbowych.

Przeciwko tej sztucznej równowadze budżetowej, przeciwko wzrastającej inflacji powstaje autor i choć duża część odpowiedzialności na ten stan rzeczy spada na wojnę, to jednak

niedobór budżetowy z końca ubiegłego i z początku bieżącego roku w wysokości 8 miliardów mk. miesięcznie jest już niedoborem czasów pokojowych.

Niepomierność wzrostu wpływów i wydatków zaostrza się coraz bardziej.

Brak sprężystości aparatu skarbowego sprawia, iż między wymiarem a zainkasowaniem podatku upływa długi szereg miesięcy, w ciągu których proces deprecjacji waluty czyni ogromne postępy.

Rząd, zdaniem autora, nie wyciąga stąd odpowiednich wniosków, gdyż utrzymuje wadliwy system poboru podatków, miast poddać go gruntownej rewizji. Charakterystycznym jest pod tym względem przykład podatku dochodowego, który

przez niektóre kategorie płatników wnoszony będzie dopiero w połowie 1922 r.

Szybkość poboru podatków jest obecnie zagadnieniem pierwszorzędnej wagi.

Groźne położenie, w jakim znajduje się skarby, a wskutek tego cały organizm gospodarczy zmusza do zastosowania specjalnych środków zaradczych.

Jakie są owe specjalne środki zaradcze? Pożyczka wewnętrzna. A ponieważ pożyczka dobrowolna zawiodła, należy przeprowadzić pożyczkę przymusową, dla której podwaliny prawne już istnieją, może być ona przeprowadzona przez

ewentualne wprowadzenie w drodze noweli pewnych zmian do odnośnych przepisów.

Polski Dom Handlowy ROZWÓJ

w Brześciu nad Bugiem

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Brześć nad Bugiem, Sienkiewicza 38.

Dział kolonialno-spożywczy ziemio-
płodami

Dział rolniczo-techniczny

Dział budowlany: artykuły budowlane
wapno, cement, smary i oleje.

Przyjmuje przedstawicielstwa na Województwo
Polskie.

Bank Wielkopolski

Poznań, św. Marcina 39. Tel. Nr. 2142.

parceluje, zamienia i sprzedaje wszelkie majątki, gospodarstwa i t. p. w Polsce i w Niemczech i przeprowadza wszelkie transakcje finansowe, przyjmuje wkłady na depoz. za wysok. oprocent., kupuje i sprzedaje wszelkie akcje na Giełdzie Poznańskiej.

POZNAŃSKI BANK ZIEMIAN

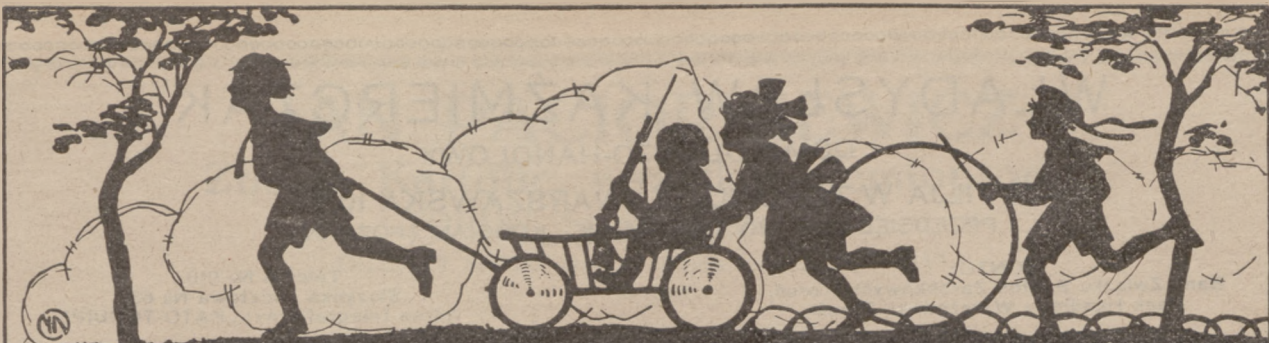
TOW. AKC. W POZNANIU ODDZIAŁ ul. 27 GRUDNIA

TELEFON 3451. CENTRALA ul. PODGÓRNA 10.

załatwia czynności w zakresie bankowości wchodzące.

Przyjmuje wkłady i depozyty na wysokie oprocentowanie. Otwiera rachunki bieżące i konta czekowe na dogodnych warunkach. Kupuje i sprzedaje obce waluty i dewizy. Udziela pożyczek za zastawem papierów wartościowych. Pośredniczy w zakupie i sprzedaży akcji, listów zastawnych, papierów państwowych i t. d. Załatwia przekazy w kraju i zagranicą. Dyskontuje weksle. Inkasuje чеки, weksle i listy przewozowe.

Wydzierżawia w własnym ogniotrwałym skarbcu skrytki (safes) większe i mniejsze wedle zapotrzebowania.

W I Ó R

SPÓŁKA AKCYJNA

FABRYKA ZABAWEK I GALANTERJI DRZEWNEJ

WARSZAWA WOLNOŚĆ 4

POLECA ZABAWKI DZIECINNE

*Koła Bukowe
Strzelby
Wózki
Sanki
Układanki
Klocki*

*Suszki
Liczydła*

*Fabryka podejmuje się wyrobu drobnej
galanterji z dziedziny stolarstwa*

WŁADYSŁAW KAŻMIERCZAK

DOM ROLNICZO-HANDLOWY

FILJA W TORUNIU, UL. WARSZAWSKA 10/12.
PRZEDSIĘBIORSTWO CENTRALNE: KOŚCIAN (POZNAŃ).

KONTO:
Bank Związku Spółek Zarobkowych, Toruń,
Bank Handlowy Warszawski, Toruń.

Telefon № 910.
Skrzynka pocztowa № 63.
Adres telegraficzny: „KATO-TORUŃ”.

Hurtowny zakup i sprzedaż ziemiopłodów rolnych.

NADWIŚLAŃSKI BANK ROLNICZO-PRZEMYSŁOWY TOW. AKC.

CENTRALA w TORUNIU,
UL. ŚW. KATARZYNY 10. TEL. 74 i 78.

ODDZIAŁ w CHEŁMNIE
***** TELEFON 26. *****

ADRES TELEGRAFICZNY: „NADWIŚLAŃSKI”.

Bank eksportuje zboże, ziemniaki oraz wszelkie ziemiopłody.

Bank importuje towary kolonialne oraz sztuczne nawozy.

Bank pośredniczy w zakupie i sprzedaży papierów wartościowych oraz załatwia wszelkie transakcje, wchodzące w zakres banków.

IMPORT CYGAR, PAPIEROSÓW I TYTUNI
HURT. I DETAL.

JÓZEF SZWIEC

TORUŃ, UL. KRÓLOWEJ JADWIGI 12-14. TEL. 899.

English spoken.

On parle français.

JAN PACIORKIEWICZ

Zboże, Kartofle, wszelkie ziemniaki.

TORUŃ, Stary Rynek № 11.

TELEFON № 183. Adres telegr.: „NIEMPA“.

ŻYROKONTO:

BANK ZWIĄZKU SPÓŁEK ZAROBKOWYCH, || OSTBANK FÜR HANDEL UND GEWERBE
POLSKA KRAJOWA KASA POŻYCZKOWA, || TORUŃ.

BANK LUDOWY

w BYDGOSZCZY

Sp. z. z. n. odp.

Załatwiamy wszelkie interesa
w zakresie bankierstwa.

„ESKULAP”

FABRYKA CHEMICZNA, SPÓŁKA AKCYJNA
w BYDGOSZCZY

rozpocznie w najbliższym czasie wyrób farmaceutyczno-
lecniczych ampułek i tabletek, później wyrób chemikalji.

BANK ROBOTNIKÓW

SP. ZAP. Z N. ODP.

W BOCHNI (Westfalia)

FILJA w TORUNIU

UL. CHEŁMIŃSKA 9.

TEL. Nr. 857.

FILJA w KATOWICACH

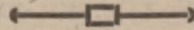
UL. FRYDERYKOWSKA Nr. 20.

TEL. Nr. 1706.

BANK ZBOŻOWY w TORUNIU

TOW. Z O. P.

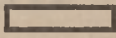
TELEFONY: № 200, 220,
220 (boczne połączenie).

Zakup i Sprzedaż wszelkich ziemiopłodów.

Import artykułów spożywczych.

Załatwianie wszelkich interesów w zakres bankierstwa
wchodzące.

IMPORT. EKSPORT.

DOM ROLNICZO-HANDLOWY

WILCZEWSKI i S-ka w BYDGOSZCZY

TELEFON № 1248.

TELEGR.: „ROLNIK“.

HURTOWY HANDEL ZBOŻA, NASION, KARTOFLI I WSZELKICH ARTYKUŁÓW
PASTEWNYCH.

ZAKUP I SPRZEDAŻ MOTORÓW, LOKOMOBIL I NARZĘDZI ROLNICZYCH.
REPREZENTACJA POWAŻNYCH FIRM ZAGRANICZNYCH.

DOM
ROLNICZY**WEIGT & KUPCZYK**TORUŃ,
Chełmińska 1

Telefon № 136, telegram: ROLNICZY.

RACHUNEK PRZEKAZOWY:BANK ZWIĄZKU SPÓŁEK ZAROBKOWYCH, FILJA TORUŃ
ODDZIAŁ TORUŃSKI BANKU HANDLOWEGO z WARSZAWY
POLSKA KRAJOWA KASA POŻYCZKOWA

ZBOŻE □ NASIONA □ KARTOFLE □ WARZYWA □ SŁOMA I SIANO.

ODDZIAŁ TORUŃSKI

Banku Handlowego w Warszawie

TORUŃ.

Telefony 142 i 650.

Staromiejski Rynek 29.

Telefony 142 i 650.

Adres telegraficzny: HANDLOBANK.

INSTYTUCJA CENTRALNA W WARSZAWIE

Trauguta.

- I. ODDZIAŁ MIEJSKI: Tłomackie.
II. „ „ „ Nowy-Świat.

ODDZIAŁY W KRAJU:

Będzin, Częstochowa, Kalisz, Kielce, Kraków, Kutno, Lublin, Łódź, Łódź „Oddział Miejski”, Mława, Ostrowiec, Poznań, Poznań „Oddział Miejski”, Brzeski & Żaluski, Piotrków, Płock, Radom, Radomsk, Sandomierz, Sosnowiec, Włocławek, Zawiercie.

Załatwiamy wszelkie tranzakcje bankowe.

FABRYKA PAPIEROSÓW I TYTONI

„STAMBUL”

BYDGOSZCZ

WEŁNIANY RYNEK № 14.

Telegramy:
STAMBUL BYDGOSZCZ.

Telefon № 1358.

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1887.

FABRYKA SZCZOTEK i PĘDZLI JAN LUDWICKI

Warszawa, — ul. Czerwonego Krzyża Nr. 4. — Tel. 195=39.

Magazyn Fabryczny: ul. Ś=to Krzyska Nr. 16. — Tel. 132=29.

POLECA:

SZCZOTKI DO UŻYTKU TECHNICZNY, SZCZOTKI DO
KONI, SZCZOTKI TOALETOWE, PĘDZLE, GRZEBIENIE,
SKÓRKI DO POWOZÓW, TRZEPACZKI i WYCIERACZKI

----- HURT i DETAL. -----

FABRYKA WYROBÓW POŃCZOSZNICZO-TRYKOTOWYCH O. OSZEROWSKI

w Warszawie,

FABRYKA i KANTOR: ul. Królewska № 49. — Tel. 265-89.

SKŁADY FABRYCZNE: Wspólna № 2, |
Plac Trzech Krzyży № 11, | Telef. 271-48.
Chmielna № 14. — Telef. 249-09.

POLECA:

Kostjmy damskie trykotowe, Żakiety, Sweatry, Pantalony, Poń-
czochoy, Skarpetki, Rękawiczki, oraz towary wchodzące w zakres
wrobów Pończoszniczo-Trykotowych i Jedwabnych.

===== CENY FABRYCZNE. =====

F. WESOŁOWSKI

HURTOWNIA

TOWARÓW WŁÓKNISTYCH

BYDGOSZCZ

UL. GDAŃSKA 2, I piętro.

Adres telegraficzny: HURTWESOŁOWSKI-BYDGOSZCZ.

Nr. TELEF. 257.

WYTWÓRNIA

TECHNO-CHEMICZNA

„LECH”

KOŚCIAN (woj. Poznańskie)

TELEFON: 82.

Adr. telegr.: „LECH, KOŚCIAN”,

ODDZIAŁ I.

*POKOSTY — OLEJE JADALNE
i TECHNICZNE.*

ODDZIAŁ II.

*ARTYKUŁY CHEMICZNE —
FARMACEUTYCZNE.*

ZJEDNOCZONE DLA EKSPORTU FIRMY METALURGICZNE

Zivnostenska Banka, Praga Czeska
Josef Brukner i Synowie, Praga Czeska
„Ferra”, Tow. Akc. daw. L. G. Bondy, Praga Czeska.

Biuro: Praga II, ul. Pańska C. 7.

POLECAJĄ PO CENACH FABRYCZNYCH:

Surówkę odlewniczą. Żelazo handlowe wszelkich fasonów. Trawersy i żelazo budowlane. Szyny kolejowe, budowlane i dla kopalń. Druć walcowany. Bednarka. Blachę czarną, ocynkowaną, białą i cynkowa wszelkich rozmiarów. Rury wszelkiego rodzaju i wszystkie inne wyroby branży żelaznej.

GENERALNA REPREZENTACJA:

CH. NORIMBERSKI i Inż. A. HOCHBAUM

WARSZAWA,

Adr. tym. Em. Plater 25, tel. 22-85.

PRAGA CZESKA - SMICHOV

Petrinska 5.

FABRYKA OBUWIA

ALBERT BEHRING

W BYDGOSZCZY

SPECJALNOŚĆ:

OBUWIE SKÓRZANE I DOMOWE.

ADRES TELEGRAFICZNY:

BEHRING, BYDGOSZCZ.

Telefon 807.

BYDGOSKA

FABRYKA SZCZOTEK i PĘDZLI

BRACIA BOCHIŃSCY

BYDGOSZCZ *1110* FORDON

ul. Śniadeckich 45.

Tel. 1824.

Adr. teleg. PIASAWA.

TACZKI bukowe okute, około 200 sztuk.

KOTŁY ocynkowane do użytku w gospodarstwie domowym (do gotowania bielizny) około 350 szt. różn. wym.

ODPADKI BAWELNIANE do czyszczenia maszyn — stale na składzie.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE

J. P I P E R inż.

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA Nr. 120.

TELEFON 242-18: 247-75.

KONTO BANKOWE: **"ISKRA"** ADRES TELEGRAF.:
BANK PRZEMYSŁOWY „ISKRA” BYDGOSZCZ

FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTRO-MECHANICZNYCH

WŁAŚCICIELE:

WALTROWSKI i S-ka

W BYDGOSZCZY, ZDUNY № 15

TELEFON 19-13.

ODDZIAŁ I.

Fabrykacja wszelkich artykułów elektro-
mechanicznych oraz okuć na meble.

ODDZIAŁ II.

Warsztaty reparacyjne dla
:: elektrycznych motorów. ::

ODDZIAŁ III.

Warsztaty reparacyjne dla maszyn do pisania, kopjowania elektr.
liczników, zegarów, wszelkich instrumentów elektryczno-mierniczych,
instrumentów fizykalnych i technicznych, dla samochodów i awiatyki.

JÓZEF MILCHERT

BYDGOSZCZ

Założ. 1899 — Telefon № 106

POZNAŃSKA № 5

Nagrodzony srebrnym medalem
i dypl. związk. Bydgoszcz 1910.

FABRYKA LIKIERÓW

NAJKORZYSTNIEJSZE ŹRÓDŁO DLA ODSPRZEDAJĄCYCH.

KRUCZYŃSKI i S^{KA}

Hurtownia zboża, nasion, pasz, ziem-
niaków, słomy, siana, warzywa oraz
hurtowny zakup i sprzedaż butelek.

BYDGOSZCZ, Królowej Jadwigi 6.

Telefon 1323.

KONTO BANKOWE:

Bank Spółek Zarobkowych.
Bank Bydgoski.

PAPIER

WSZELKIEGO RODZAJU I

TEKTURE

DOSTARCZA ZE SKŁADU
KRAKOWSKIEGO

FABRYCZNY SKŁAD PAPIERU

BERNARD RATZ

WIEDEŃ II, Vorgartenstr. 195

FILJA: KRAKÓW Senacka 6.

REPREZENTANT NA POZNAŃSKIE

Józef Załachowski

POZNAŃ, ul. Rzeczypospolitej 4.

Telefon: 2513 — Adres Telegr.: „JOZA”.

PIERWSZORZĘDNA CUKIERNIA i KAWIARNIA

łącznie z trunkami

„WIELKOPOLANKA“

KOWALCZYK i KULPIŃSKI

TEL. № 150.

GRUDZIĄDZ, UL. 23 STYCZNIA № 24.

TEL. № 150.

J. G. BOEHLKE

TOW. AKC.

FABRYKA

MYDEŁ i GLICERYNY

BYDGOSZCZ.

P. SZYMCZAK

GRUDZIĄDZ, UL. STARA № 18.

POLECA WSZELKIE GATUNKI:

Papierosów, Cygar i Tytoni

po cenach fabrycznych tylko z pierwszorzędnymi fabryk.

PIERWSZORZĘDNA KAWIARNIA

„BRISTOL“

BYDGOSZCZ, MOSTOWA 5. ----- TELEF. Nr. 308.

Codziennie Koncert Artystyczny.

wł. T. RACZKOWSKI, G. DĄBROWSKI i S-ka

Bolesław Najdrowski

mistrz siodlarski

BYDGOSZCZ, ul. Pomorska 8a.

Wykonywanie wszelkich prac w zakresie siodlarstwa wchodzących. Kufierki i mapy do wzorów. Mapy do akt, torebki ręczne dla pań, portmonetki i t. d. —
Reparacje wszelkich wyrobów ze skóry.

SPECJALNOŚĆ: cholewki czyli (sztylpy).

S. ZAKRZEWSKI NASTĘPCA

Właściciel: WŁADYSŁAW ZAKRZEWSKI

BYDGOSZCZ,

ulica Jezuicka 5, Przyrzecze 5/6 i 19

TELEFON № 17-29.

Hurtowny skład win **Destylacja hurtowna**

Specjaln.: wina węgierskie i fabryka wybor. likierów

Składy na Węgrzech. == Skład cygar. ==

ALBIN JAWORSKI

Handel naczyń kuchennych oraz artykułów dla gospodarstwa domowego.
KRAKÓW, Rynek główny 24. Telefon 22. Konto P. K. O. w Warszawie № 141374.

PIERWSZA WYTWÓRNIA POLSKA.

(DZIAŁ METALOWY).

Lodowni pokojowych, łóżek żelaznych składanych i stałych, konewek ogrodowych, wanien cynkowych, oraz nasiadówek, umywalek, baniaków do bielizny, wiader cynkowych, skopców, szaflików i konewek wszelkiego rodzaju, balji do prania bielizny i różnych artykułów metalowych niezbędnych do użytku domowego.

DZIAŁ DRZEWNY.

Wałki do ciasta, stołnice, półki do naczyń różnych systemów, deski do mięsa, deszczółeczki do jarzyn, pałki do mięsa w kilku odmianach, kompletne łyżniki, wieszadła do ściereczek, koryta do prania bielizny, koszyczki na noże i widelce, łyżki, montewki, warzechy, szatkownice do jarzyn i kapusty.

KOMPLETNE WYPRAWY KUCHENNE.

Naczynia aluminiowe, emaljowane i porcelanowe.
Latarnie stajenne, pokojowe, ręczne i słupowe.
Bańki na mleko, centryfugi i skopce cynowane.

Powyżej wymienione rzeczy poleca się hurtownie dla P. T. Kupców, Składnic, Kółek Rolniczych, Kooperatyw, Związków i Zrzeszeń Zawodowych.

CENY FABRYCZNE.

WYSYŁKA NA PROWINCJĘ NATYCHMIASTOWA.

CENY ORAZ RYCINY NA ŻĄDANIE ODWROTNIE WYSYŁAM.

HURTOWNIA FOTO-TECHNICZNA

S-ka z ogr. odp.

Lwów — Kościuszki 8.

POLECA:

Aparaty fotograficzne, płyty, chemikalja, papiery w arkuszach i kartki. Na składzie fabrykaty „Mimosa”, „N. P. G.” „Trapp-Münch” i inne.

ODDZIAŁ

KINEMATOGRAFICZNY

poleca: aparaty Imperator, Monarch, Kino i wszelkie przybory oraz części składowe.

ZASTĘPSTWO FIRMY KINEMATOGRAF.
KRUPP-ERNEMANN w DREZNIĘ.

„WYWIAD”

Biuro informacyjno-wydawnicze

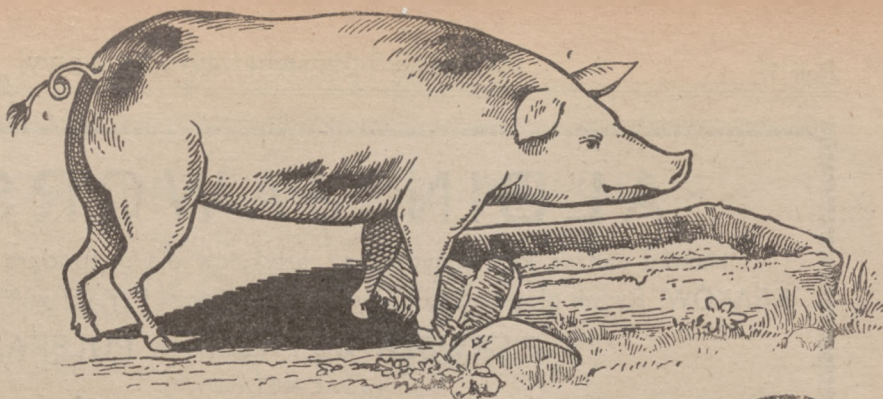
założone przez małopolskie instytucje finansowe, S-ka z ogr. odp.

we Lwowie, ul. Hetmańska 8.

I. DZIAŁ INFORMACYJNY: udziela ścisłych i dokładnych informacji o zdolności kredytowej przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, oraz osób prywatnych w kraju i zagranicą, opartych na badaniu ksiąg gruntowych, rejestru handlowego i dokumentów urzędowych.

II. DZIAŁ WYDAWNICZY: wydaje „Gazetę bankową”, jedyny w Polsce dwutygodnik poświęcony wyłącznie sprawom finansowym i bankowym. Pierwszorządny organ inseratowy.

Prawdziwa „Centralina” jest tylko w plombowanych i pieczętowanych paczkach i workach oryginalnych i nie tylko w Niemczech, lecz i w Polsce, Austrii i Węgrzech patentem zastrzeżona pod № 102935 i 124848. **Nigdy nie luźno.**

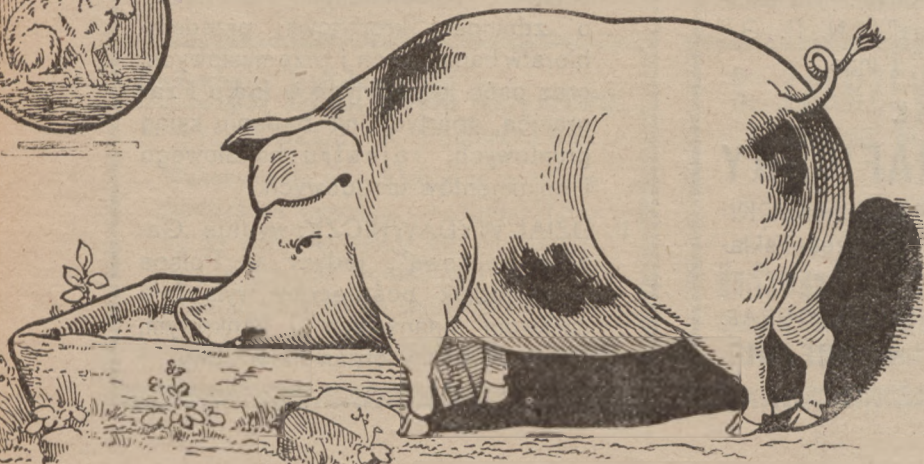
6-cio miesięczna pasza **bzz** „Centraliny”.

Jedyna jedna jest prawdziwa CENTRALINA

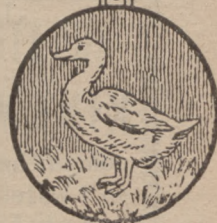
w świecie znana z wystawy Częstochowskiej
od roku 1909.

W. Michałowskiemu z chemicznej fabryki Centraliny
z Opola na GÓRNYM ŚLĄSKU.

CENTRALINA 2 jest uznana i polecona jako najlepsza do szybkiego karmienia tuczenia świń i trzody chlewnej przez Chemików Dr. Göttinga & Dr. Beckera z Wrocławia i przez M. v. Schmidta profesora przy Wiedeńskiej akademii rolniczej i Dr. M. Mansfelda dyrektora przy Laboratorjum Tow. Aptekarzy Wiedeńskich w Wiedniu.

6-cio miesięczna pasza **Z** „Centraliną”

Dzielnych
zastępców
poszukuje
się w Pol-
sce i za-
granicą.

PIOTR MIKOLASCH I S^{KA}

HURTOWNY SKŁAD APTECZNY

LWÓW, Kopernika 1.

CHEMIKALJE, środki leczn., dezynfekcyjne,
artykuły chirurgiczne i opatrunkowe.

SKŁAD perfumerji i kosmetyków.

„ artykuł. technicznych i gospodarczych,
oliwy, smary i pokost.

FABRYKA farb i lakierów.

„ mydła „Wilma“ do prania i mydeł
tualetowych.

DRUKARNIA

„SARMACJA”

W KRAKOWIE,

UL. GRZEGÓRZECKA 30-a.

TELEFON Nr 3470.

PILNIKI PAROWA FABRYKA PILNIKÓW
JANA SAÐLA

w KRAKOWIE, ul. Chodkiewicza L. 35.

Wykonywa wszelkie roboty wchodzące
w zakres pilnikarstwa.

Dostawca Rządowy dla wojsk polskich.

Adres telegr.

FABRYKA PILNIKÓW, SAÐEL — KRAKÓW.

Telefon Nr. 3140.

Chemiczna Parowa
Pralnia i Farbiarnia

„CORSO”

FR. BĘBENKA

w KRAKOWIE, Grzegórzecka 30.

Pierwszorzędny
Zakład Krawiecki
JAN GAGATEK
Kraków, Św. Tomasza 11.
Hotel Saski.

„AGRARIA”
Adam KAMIŃSKI

LWÓW, GRODECKA 25.

ROK ZAŁOŻENIA 1905.

DOSTARCZA

MASZYNY
ROLNICZE
I PRZEMYSŁOWE

z pierwszorzędnych fabryk krajo-
wych i zagranicznych.

POLONJA

SPÓŁKA SPOŻYWCÓW

SP. Z OGR. P. w BYDGOSZCZY.
TELEFON 31 i 1964.

□□□□□□□□□□

Największa Spółka na miasto Bydgoszcz i Pomorze.

M. SZUSTER i S-ka

BYDGOSZCZ, Kordeckiego 34.

*Hurtowny skład papieru i materiałów piśmiennych.
Jeneralne przedstawicielstwo wyrobów fabryki „Haga”
we Lwowie i na Poznańskie, Pomorze i Śląsk.*

WACŁAW KOŃCZAK

BYDGOSZCZ.

Hurtownia cygar, papierosów, tytoniu.

GŁÓWNY SKŁAD
GDAŃSKA 1.
narożnik Plac Teatralny
telefon Nr. 133.

FILJA
GDAŃSKA 160.
narożnik Plac Wolności
telefon Nr. 426.

Wielkopolska Fabryka Farb Tow. Ak.

Farby ziemne i chemiczne,

::: Lakiery, Pokosty. :::

KANTOR SPRZEDAŻY: Poznań, Plac Wolności 17.

HURTOWNIA

BŁAWATÓW

T. KENTZER i S-ka

BYDGOSZCZ,

Ul. DŁUGA Nr. 13.

HURTOWNIA DROGERYJNA

DAWNIEJ **ALFRED ENGELHARDT & Co.**

BYDGOSZCZ, Gdańska Nr. 48. – TELEF. Nr. 433.

Adres telegraficzny: „ENGELHARDTCo”.

Artykuły drogeryjne, Chemikalia, Oliwy, Tłuszcze.

„MIETA“

MIĘDZYNARODOWY IMPORT I EKSPORT
S-KA Z OGR. POR. ODDZIAŁ TECHNICZNY
WE LWOWIE, UL. JAGIELLOŃSKA 8.

Import maszyn i artykułów technicznych. Wszelkie zlecenia, wchodzące w zakres przemysłu technicznego, uskutecznia się szybko pod fachowem kierownictwem. Urządzenia młynów, tartaków, gorzelń, browarów, garbarń i t. p. Bogato zaopatrzone skład artykułów technicznych, klingerit, płyt azbestowych i gumowych, szczeliw, pasów, narzędzi, obrabiarek i t. d.

Zastępstwo generalne

„Teudloff & Dittrich“

fabryka maszyn i armatur w Wiedniu i Budapeszcie

poleca i sprzedaje wszelkie armatury, pompy, injektory, manometry i t. d. ze swego składu komisowego we Lwowie.

Zastępstwo jeneralne „FRANKELIT“,

fabryka chemiczna wyrobów szczeliw dławnicowych w Wiedniu „Frankelit“ jest plastyczną masą metalową, znacznie lepszą i tańszą, niezależną od wszelkich wymagań wymiarów, trzyma dłużej szczelnie aniżeli wszystkie dotychczasowe szczeliwa dławnicowe. Dostarczalna natychmiast w każdej ilości loco magazyn Lwów.

BANK ROLNICZY S. A.

we LWOWIE

Działy: Finansowy, nasion i zbóż, nawozów, węgla, maszyn i narzędzi rolniczych, urządzeń przemysłowo-rolniczych. Własne warsztaty napraw, własna fabryka maszyn i narzędzi rolniczych, własna odlewnia, własna fabryka urządzeń gorzelnianych, młynów, tartaków i t. d.

Import i Eksport

Centrala Współdzielni handlowo-rolniczych Wschodniej Małopolski.

FABRYKA MASZYN ROLNICZYCH

„ODLEW“ S. A. W KRAKOWIE XIX.

GRZEGÓRZKI

GRZEGÓRZKI

GRZEGÓRZKI

TELEFON № 387

ADR. TELEG.: „ODLEW--KRAKÓW

WYRABIA: MASZYNY ROLNICZE, a mianowicie: sieczkarnie, młocar-
nie, kieraty, młynki do czyszczenia zboża, motory benzynowe.

TELEFON 179.

ROK ZAŁOŻENIA 1910.

DOM HANDLOWY
I TECHNICZNY

„PILOT”

Lwów,
ulica Batorego № 4.

Spół. z ogr. por.

Poleca:Wszelkie maszyny i narzędzia dla każdej
gałęzi przemysłu i rękodziela.

KOSZTORYSY NA ŻĄDANIE.

FACHOWA PORADA.

POLSKIE FABRYKI MASZYN I WAGONÓW

L. ZIELENIEWSKI

W KRAKOWIE, LWOWIE i SANOKU.

Rok założenia 1804.

Spółka Akcyjna.

Rok założenia 1804.

ODDZIAŁ I.

Budowa maszyn.

ODDZIAŁ II.

Kotłarnia.

ODDZIAŁ III.

Budowa mostów i konstrukcji żelaznych.

ODDZIAŁ IV.

Budowa wagonów.

ODDZIAŁ V.

Odlewnia żelaza i metali.

ODDZIAŁ VI.

Budowa statków.

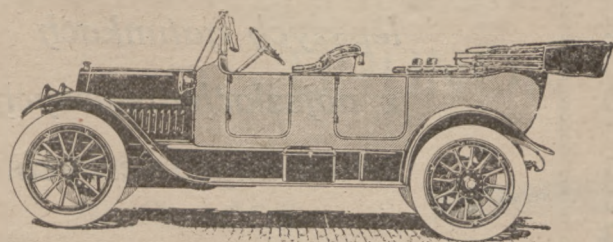
ODDZIAŁ VII.

Budowa motorów.

ODDZIAŁ VIII.

Budowa fabryk i wszelkich urządzeń służących
do przeróbki materiałów palnych.WARSZTATY
ŚLUSARSKO - MECHANICZNE**A. SCHMIDT i J. ŻACZKOWSKI**

Lwów, ulica Kopernika L. 16.

Wykonują wszelkie roboty wcho-
dzące w zakres ślusarstwa i mechani-
ki. Specjalny warsztat dla napra-
wy samochodów i wszelkich moto-
rów wybuchowych.

HURT.

DETAL.

L. Edmund Hanczewski

Drogerja pod Orłem.

Tel. 673.

Grudziądz—Toruńska 27|29.

Tel. 673.

Fabryka

Przetworów chemicznych, farmaceutycznych i kosmetycznych.

POLECA: artykuły drogeryjne, chemikalja, kosmetyki i pasty do obuwia.

30% taniej od konkurencji.

Pokost --- Farby --- Lakiery --- Szelak.

WŁASNE LABORATORJUM.

WŁASNE LABORATORJUM.

POZNAŃSKI BANK ZIEMIAN

Tow. Akc.

ODDZIAŁ ROLNICZO-HANDLOWY

FILJA W GRUDZIĄDZU,
ul. Kwidzyńska 25.

Poleca się do załatwiania:
ZAKUPU I SPRZEDAŻY

wszelkich zbóż, okopowych, zbóż strączkowych, słomy, siana, słomy, słomy lnianej, wełny, artykułów pastewnych, zbóż siewnych i nawozów sztucznych.

Tel. 795.

Adr. tel. ZIEMIA.

S. Krause

Fabryka cygar

Poznań

poleca

fabrykaty tylko w najlepszych gatunkach z najszlachetniejszych tytoni zagranicznych.

„OIKOS”

ZWIĄZKOWE ZAKŁADY PRZEMYSŁU I BUDOWNICTWA DRZEWNEGO

Spółka Akcyjna z kapitałem Mk. p. 60,000.000.

Biuro centralne: Lwów, Kopernika 19.

Reprezentacje:

Warszawa, Czackiego 4/5.
Kraków, pl. Maryacki 9.
Piotrków, Bujnowska 18.
Gdańsk, Langegasse 35.

Zakłady fabryczne,
tartaki i t. p.

Lwów, Zamarstynowska 53.
Gdańsk, Langfuhr Hauptstr. 70.
Rzęsna polska st. kol.
Lwów — Kleparów.
Sielec-Bieńków st. kol. loco.
Piotrków, Bujnowska 18.

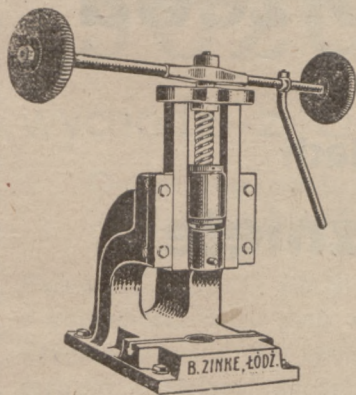
ZAKUPUJĄ: znaczniejsze drzewostany rębne i materiał tarty oraz drzewo materiałowe w klocach.

UTRZYMUJĄ STAŁE NA SKŁADACH: materiały budulcowe i stolarskie jak belki, deski, gonty, posadzki deszczułkowe (parkiety), podłogi okrętowe miękkie na wpust i pióro dykty, listwy, forniery, prasowane płyty klejone i inne półfabrykаты.

PRZYJMUJĄ ZAMÓWIENIA NA: gotowe budynki drewniane mieszkalne i gospodarcze, roboty wchodzące w zakres ciesielki i stolarszczyzny budowlanej, np. na drzwi, okna, portale i t. d.

WYKONYWUJĄ: stylowe urządzenia domowe dla mieszkań prywatnych, hoteli, will, zakładów naukowych, zdrojowych i t. d.

SPECJALNOŚĆ wyrób mebli biurowych na wzór urządzeń amerykańskich.

Obrabiarki do metali.
Strugarki podręczne (Shaping).
Strugarki Ręczne.

Tłocznie śrubowe jedno i dwuramienne.

Maszyny do kopjowania.

Piły do rżnięcia metali na zimno.

Naprawę wszelkich maszyn.

Supporty do planowania.

Uniwersalne noże (trzymaki) do
Tokarek i Strugarek.

P o l e c a :

FABRYKA KAS OGNIOTRWAŁYCH I MASZYN
inż. BRUNON ZINKE, Łódź.

ADRES TELEGRAFICZNY:
ZINKE, ŁÓDŹ.

OFERTY I KOSZTORYSY
NA ŻĄDANIE.

Hurtownia Drzewa „WISŁA”

Tow. Akc.

BYDGOSZCZ, DWORCOWA 88

Nr. telefonu 823 i 1947.

Adres telegr.: „WISŁA”.

TARTAKI, Eksport i Import Drzewa

.....

Polecamy w wielkich ilościach

Drzewo okrągłe i rżnięte

w najlepszym wyborze.

.....

KUPUJEMY

LASY i OKRĄGŁE DRZEWO

w każdej ilości za gotówkę.

Polska Linja Okrętowa

BIURO: GDAŃSK
15 HUNDEGASSE.

Polish Navigation Co., Inc.

1821 Broadway New-York.

BIURO: GDAŃSK
STADTGRABEN.

BIURO

Warszawa, Krakowskie - Przedmieście 7. Tel. 151-40.

Towarzystwo należące do ludu wychodźstwa polskiego.

Zawiadamia niniejszem, że pierwszy wielki okręt pasażerski POD FLAGĄ POLSKĄ własność

„Towarzystwa Polskiej Żeglugi Morskiej”

„Józef Piłsudski”

wychodzi z Gdańska w połowie czerwca b. r.

Generalne zastępstwo sprzedaży kart okrętowych w Polsce,
ZOFJA BIESIADECKA, Warszawa, Krak. Przedmieście 7.

Parowiec „JÓZEF PIŁSUDSKI“ jest okrętem luksusowym pasażerskim, pocztowym o pojemności 6500 tonn. — Wszystkie klasy w wygodnych i higienicznych kajutach. Zawiera miejsca dla tysiąca pasażerów i pomieszczenie dla 3000 tonn towaru. Oficerowie — Polacy, kuchnia i usługa — polskie. Muzyka. — Rozrywki. — Zapewniona pierwszorzędna własna opieka lekarska. Własna asekuracja osób i bagażu. Komunikacja bez przesiadania. Załatwianie wszelkich formalności w czasie podróży i przy wylądowaniu. Telegraf bez drutu.

ZA ZARZĄD Prezes M. A. Szymański.

Wice-Prezes K. S. Pomierski.

Dyrektor, Skarbnik-Sekretarz Jan K. Strzelecki.

Podróżujcie na czysto polskich okrętach.

Pawilon na targu Poznańskim.

Wypróbowany i skuteczniejszy preparat od saletry Sól konserwowa do
marynowania mięsa

„SOLNIT”.

Dostarczam wagonami i w skrzyniach po 100, 50 i 25 kg.
Specjalny skład maszyn rzeźniczo-masarskich i handel jelit

ALEKSANDER ZAREMBA.

KRAKÓW, UL. Ś-go MARKA 20.

FILJE: WARSZAWA, Senatorska 6 pasaż. LWÓW, Nowa Rzeźnia 41.

„SAVONA”

FABRYKA MYDŁA I WYROBÓW
CHEMICZNYCH

SPÓŁKA AKC.

BYDGOSZCZ.

Telefon 363.

Długa 20.

Hurtownia Towarów Włóknistych

T. z O. P.

Bydgoszcz, Stary Rynek 2.

FABRYKA WAG

WSZELKICH SYSTEMÓW

BRONISŁAWA WEICHOR

LWÓW, Grodecka Nr. 19.

„OLMA”

KUPNO I SPRZEDAŻ

ORAZ

WYNAJEM SAMOCHODÓW

SPÓŁKA Z OGRAN. ODPOW.

W KRAKOWIE, UL. GRZEGÓRZECKA L. 30.

TELEFON Nr. 3470 — 3223.

HANDEL TOWARÓW ŻELAZNYCH, TECHNICZNYCH, GALANTERYJNYCH
I GOSPODARCZYCH

M. KIERSKI

LWÓW, PASAŻ MIKOLASCHA.

Telefon 235.

PRZEDSTAWICIELE:

GRZEGORZ KIERSKI

JERZY KIERSKI.

ROK ZAŁOŻENIA
1861

ROK ZAŁOŻENIA
1861.

LIKIERY I WÓDKI POLSKIEJ FABRYKI

W. CZAJKA

dawniej „*J. RUSSAK*” w Kościanie (Wielkopolska)

cieszą się wszechświatową sławą

NAJWYŻSZE ODZNACZENIA W KRAJU I ZAGRANICĄ.

Generalna Reprezentacja D/H. JULJUSZ BOBROWSKI,

Warszawa, gm. hot. «Polonja» tel. 139=84.

— — — — — Wystawa na „Targu Poznańskim”. — — — — —

FABRYKA BIELIZNY

M. PERLMUTTER

Warszawa, Nalewki 26, tel. 254=08.

Posiada stale na składzie koszule męskie i damskie od najtańszych gatunków

— — — — — do najdroższych. — — — — —

KUPNO.

SPRZEDAŻ.

*Domów,
majątków, posiadłości i fabryk*

J. de COMIN

TORUŃ, Poniatowskiego 1 tel. 189.

Sprzedaż maszyn.

KOMIS.

POŚREDNICTWO.

POLAMERYKA

DOM KOMISOWO-HANDLOWY
DLA POLSKI I WYCHODŹSTWA.

Eksport wyrobów polskiego prze-
— — myśłu artystycznego. — —

Zastępstwo największych wytwór-
ni polskiego przemysłu artystycz-
— — — — — nego. — — — — —

TORUŃ, ul. Żeglarska 27.

Telefon 268.

SKRÓT TELEGRAFICZNY: „POLAM”.

Pomorska Fabryka Maszyn TOW. AKC. dawniej A. VENTZKI.

Centralny Zakład: GRUDZIĄDZ (Pomorze).— Oddział Fabryki: CHEŁMNÓ (daw. R. Peters).

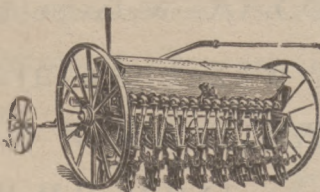
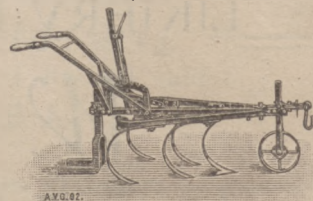
SPECJAŁNOŚCI:

a) fabryka w GRUDZIĄDZU: PŁUGI oryginalne VENTZKI, patent. jedno- i wieloskobowe, KULTYWATORY oryginal. VENTZKI 3 i 4-kołowe, BRONY oryginal. VENTZKI sprężynowe i zwyczajne. SIEWNIKI rządowe patent. VENTZKI (drylowniki).

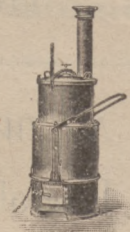
Grabie konne,
Kartoflarki, parniki.

b) fabryki w CHEŁMNIE:

Wialnie i młynki do czyszczenia,
Młocarnie szyftowe i cepowe,
Kieraty (manège), Siewniki kołowe i bębnowe, Siekacze i t.p.

Obsypniki i wypełacze, Walce pierścieniowe i gładkie, Płóczki, gniotowniki.

WARSZTAT REPARACYJNY:

NOWOŚCI CENTRALI W GRUDZIĄDZU.

Pługi z drewnianą grzędzią, Brony z drewnianą ramą, Lekkie kultywatory z 5 i 7 łapami, oryginal. konstrukcji, z pierwszorz. surowców.

Adres dla depeesz: „POFAMA”.
Telefon № 925, 926.

Rachun. przekazowy:
Polska Krajowa Kasa Pożyczk. Grudziądz.

Krajniewski i Piórkowski HURTOWNIA DRZEWA

Telef. 753.

GRUDZIĄDZ.

Adres tel. Drewniak.

Plac 23 stycznia 18a.

Kupuje i sprzedaje drzewo wszelkiego rodzaju.

Wykonywa wszelkie roboty w zakresie tartaku wchodzące.

AUTOMOBILOWA SPÓŁKA

TEL. Nr. 2237

oooooooooooo

Z OGR. ODP.

KRAKÓW, Florjańska 32.

Adr. tel. «AS».

CIVILIA

CIVILIA

JENERALNA
REPREZENTACJA

NA POLSKĘ

FIRMY:

GRAF & STIFT

S. A.

CIVILIA

AUTOMOBILOWA
SPÓŁKA
Z OGRANICZONĄ PORĘKĄ
KRAKÓW
FLORYAŃSKA 32
TELEGRAM „AS”

POLECA:

Samochody ciężarowe,
Traktory, Wozy
osobowe, Autobusy

oraz

Pneumatyki, Części
wymienne i zapasowe.

Do natychmiastowej
dostawy.

CIVILIA

oooooooooooo

TEL. 3476

oooooooooooo

ESHAPE

oooooooooooo

ADRES TELEGR.

„ESHAPE”

oooooooooooo

SPÓŁKA HANDLOWO-PRZEMYSŁOWA

KAPITAŁ ZAKŁADOWY 5,000,000 MAREK

Zarząd: KRAKÓW, UL. PIJARSKA L. 4

FILJE: Warszawa, Nowy-Świat 50 (dom własny), telef. 281-53. — Lwów, Akademicka 15. — Poznań. — Łódź. — Sosnowiec, Sienkiewicza 5.

oooooooooooo

Wyłączne zastępstwo na całą Polskę światowej sławy samochodów ameryk. osobowych
dotychczas uznanych za **CADILLAC** dotychczas uznanych za
najlepsze i najelegantsze najlepsze i najelegantsze

oraz wyłączne zastępstwo na Małopolskę, Śląsk, Powiaty: Miechowski, Pińczowski, Sandomierski etc. Fabryki włoskiej w Turynie — FIAT — Pierwszorządona marka światowa.

Wozy osobowe, omnibusy, ciężarowe traktory i t. p. — Pozatem firma dostarcza: wszelkie artykuły automobilowe i techniczne. — Dla górnictwa drzewo kopalniane z własnych lasów. — Dla kopalń ropy i zakładów przemysł.: pasy z sierści wielbłądziej, żerdzie wiertnicze i t. d. — Wszelkie przybory i materiały elektrotechniczne. — Wyłączne zastępstwo na całą Polskę TRAKTORÓW - CZOLGÓW «ELEKTRA», amerykańskiej firmy «The Cleveland Tractor Company» — niezbędnych dla rolnictwa i kopalń.

JULJAN KRÓL

FABRYKA TABAKI

GDAŃSK-WRZESZCZ,

Taubenweg 4.

Tel. 2982.

KRAJALNIA TYTONI

BYDGOSZCZ,

Szpitalna 1—3.

Tel. 1413.

POLECA

wszystkie zagraniczne gatunki tytoni, tranzit i z Bydgoszczy.

Mogą one w Gdańsku być krajane i uprawiane.

FABRYKA ZAOPATRZONA
W NAJNOWSZE MASZYNY.

Specjalność:

LEGIONKA.

Laboratorium Alchemia Klimek & S-ka.

GRUDZIĄDZ, właściciel: D. KLIMEK.

Tel. 353.

Tel. 353.

Oddaje hurtownie:

CHEMIKALJE, WEGETABILJE, TYNKTURY,

specjalność: ZAGRANICZNE I KRAJOWE.

Konto czekowe:

GDAŃSK 4806 — POZNAŃ 200 353.

Konto bankowe: Bank Związku Spótek Zarobkowych Grudziądz - Gdańsk. — Bank Gdański Grudziądz - Gdańsk. — Bank Handlowy Grudziądz. — Kasa Pożyczkowa Krajowa Grudziądz. Dresdener Bank Berlin.

Józef i Stanisław Häuslerowie

DOM

 | Rolniczo-Handlowy
Bankowy.

BYDGOSZCZ, Plac Wolności 3.

Adres tel. JOSTAN.

Tel. 319, 627. Skrzynka pocztowa 129.

Zboża, ziemniaki, nasiona oraz wszelkie ziemiopłody, słoma, siano, sztuczne nawozy i artykuły pastewne.

Import.

Eksport.

Polskie Towarzystwo Elektryczne

Spółka Akcyjna

dawniej

Sp. Akc. Polsk. Tow.

PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTRYCZNYCH
w WARSZAWIE

Oddział w GRUDZIĄDZU

ul. Mickiewicza (Pohlmana) 4

Adres telegraficzny: „POLTOW”, telefon 200.

Podje muje się robót instalacyjnych siły i światła oraz wszelkich innych w zakres elektrotechniki wchodzących.

Wyłączna sprzedaż na Województwo Pomorskie fabryki żarówek „Watt” w Wiedniu.

MIROSLAW ROGALSKI i S-ka

PRACOWNIA

PRZYRZĄDÓW FIZYCZNYCH

WARSZAWA, KOSZYKOWA № 17.

Przyjmuje wszelkie roboty w zakresie mechaniki precyzyjnej wchodzące.

Pomoce szkolne.

Duży wybór przyrządów na składzie.

Łódzka Chemiczna Fabryka „WYGODA”

Łódź, ul. Kilińskiego № 91.

(Dawniej Widzewska).

WYRABIA:

mydła DOMOWE toaletowe, techniczne, lecznicze, świece i proszek mydlany oraz poleca glicerynę, oleje techniczne i kwas tłuszczany.

**WYSTAWIAMY NA TARGU
POZNAŃSKIM.**

Fabryki, kamienice, domy z ogrodami, małe i duże gospodarstwa, piekarnie, restauracje i inne przedsiębiorstwa poleca:

S. RUSZKOWSKI DOM OSADNICZY

BYDGOSZCZ, ul. Hermana Frankiego № 1-a. : : : Telefon № 891.

Adres telegraficzny: OSADA - BYDGOSZCZ.

POMORSKIE TOWARZYSTWO PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
„POMERANIA”

TELEF. № 630. GRUDZIĄDZ. TELEF. № 630.

**NAJWIĘKSZA POLSKA FABRYKA PRZETWORÓW FARMACEUTYCZNYCH
 I KOSMETYCZNYCH.**

SPECJALNOŚĆ:

Maście, Kremy, Pasty,

in massa w tubkach, pudełkach i specjalnych opakowaniach.

GLICERYNA ZGĘSZCZONA
 „POMERANIA”,

KREM IDEAL
 „POMERANIA”,

KREM NA PIEGI
 „POMERANIA”,

PASTA DO ZĘBÓW
 „POMERANIA”,

KREM LANOLINOWY
 „POMERANIA”,

KREM LILJOMLECZNY
 „POMERANIA”,

IMPORT TABAKI
KAROL BLOCH
 BYDGOSZCZ,

UNJI LUBELSKIEJ № 1a.

Tel. 696. Telegr.: INDEUROPA.

*Najtańsze źródło
 tytoni do papierosów
 i tabaki do fajek.*

PROSTA DROGA dla każdego, kto przyjeżdża po zakup towaru wyrobu łódzkiego. Prosimy zwiedzić naszą hurtownię. Zaopatrujemy hurtownie, kooperatywy, stowarzyszenia i kupców w manufakturę po cenach fabrycznych.

Towary wełniane, szewioty, gabardiny, korty, bostony, sukna, kamgarny na ubrania i spodnie, damskie wefenki, woale, batysty, etaminy, bielizna chustki, pończochy, płótna, bielizna pościelowa, cągi, oxfordy, nici, różna galanterja. Ubrania i palta damskie, męskie i dziecinne, obuwie. Wielki oddział mebli. Kompletne umeblowania pokoi, gabinetów, biur i kuchni.

POLECA CHRZEŚCIJAŃSKA SKŁADNICA TOWAROWA

pod firmą **„JARMARK ŁÓDZKI”**

BRONISŁAW JAGODA

ŁÓDŹ,

UL. PIOTRKOWSKA № 44.

TOWARZYSTWO AKCYJNE

„GALWAŃA”

W BYDGOSZCZY, MAZOWIECKA UL. 16 – 24.

ADRES TELEGRAFICZNY: GALWAŃA - BYDGOSZCZ. – TELEFON Nr. 1650.

*FABRYKI GALWAŃO, - FERMOPORCELANY
I WYROBÓW METALOWYCH*

ZAKŁADY GALWANICZNE

Wyroby metaporcelanowe dla użytku domowego. Wyroby luksusowe złote i srebrne. Termoporcelanowe dla użytku praktycznego zachowujące ciepłość płynów i stałych potraw. Wyroby metalowe dla użytku technicznego. Patentowane maszyny do kawy.

ZJEDNOCZONE FABRYKI

TUTEK (GILZ) I BIBUŁEK DO PAPIEROSÓW

BEŁDOWSKI, HERLICZKA, WOŁOSZYŃSKI

SPÓŁKA Z OGR. ODP.
w KRAKOWIE.

Wystawiają na targu poznańskim.

Założona 1856.

Założona 1856.

Inż. H. PATERMANN

dawniej A. KUTZNER

GRUDZIĄDZ, Mickiewicza (Pohlmana) № 2.
TELEFON № 58.Przedsiębiorstwo koncesjonowane przy miejskich
i powiatowych zakładach elektrycznych.Dział Handlowy poleca: OLEJE, TŁU-
SZCZE I INNE ARTYKUŁY TECHN.**ODDZIAŁY:**

- ODDZIAŁ A: Urządzenia gazowe, wodne, łazienkowe i ogrzewanie centralne,
 ODDZIAŁ B: Urządzenia elektryczne o napięciu silnym i słabym,
 ODDZIAŁ C: (maszynowy) Wszelkiego rodzaju montaż, reparacje kotłów parow. pomp, chłodziaków i suszarni wszelk. rodzaju reparacje w młeczarniach i gorzelniach,
 ODDZIAŁ D: Budowlano-blaharski.
 Udzielamy informacji w sprawach elektrotechnicznych i budowy maszyn.

BRONISŁAW
KENTZER i S=ka
HURTOWNIA TOWARÓW
KOLONIALNYCH
BYDGOSZCZ, ul. Gdańska 149.
TELEFON Nr. 1315.

WŁADYSŁAW NOWAKOWSKI

TELEFON № 45,

GRUDZIĄDZ,
TORUŃSKA № 38.

Adr. Tel. Nowakowski.

Fabryka likierów, Import śledzi, Hurtowny skład kolonialny, Hurto-
wny skład cygar i papierosów, Elektryczna palarnia kawy.

Wielki wybór wszystkich artykułów po cenach najniższych.

POLSKI DOM HANDLOWO-AGENTUROWY

w ŁODZI, ul. Nawrot № 23.

I-szy ODDZIAŁ MIEJSKI: Piotrkowska 144.

POŚREDNICTWO w zakupach i sprzedaży wszelkiego rodzaju artykułów, zakup i sprzedaż tychże na rachunek własny.

OTWIERANIE, utrzymywanie i prowadzenie zakładów przemysłowych.

SPECJALNY DZIAŁ włókienniczy posiada stale na składzie: materiały wełniane i półwełniane, pościelowe, kostjumowe, trykoty, rękawiczki, pończochy, skarpetki i t. d.

Pomorski Dom Handlowy

Import.

Grudziądz,

Eksport.

Toruńska 10.

Tel. 673 (centr.).

Adr. tel. HANCZEWSKI.

Dostarcza:

*Ryż, Kawę, Kakao, Mąkę amerykańską, Słoninę,
Marmeladę holenderską oraz wszelkie artykuły spo-
żywcze w ładunkach wagonowych.*

*Dla kooperatyw, magistratów, towarzystw, spółdz., fabryk
i hurtowników, ustępstwa.*

WAŻNE DLA KOOPERATYW, STOWARZYSZEŃ I SEJMIKÓW!
DOM HANDLOWY

T A D E U S Z P R Z Y B Y L S K I I S - K A

WARSZAWA, Krak. Przedmieście Nr. 38, tel. 277 — 79.

Poleca się z własnych składów na miejscu: MĄKA pszenna amerykańska „First Clear” i „Sekond Clear”, RYŻ „Saigon” I i łamany, zaraz do dostarczenia: HERBATA, KONSERWY „Cornet Beef”, ŚLEDZIE norweskie połowu 1920 r., SŁONINA amerykańska zdrowa, SMALEC i t. d. UWAGA! Okazyjnie OBUWIE amerykańskie i krajowe, MANUFAKTURA krajowa, POŃCZOCHY jedwabne i inne po cenach niżej konkurencyjnych.

KOSZE PODRÓŻNE, MEBLE KOSZYKAR-
SKIE, KOSZYKI MIASTOWE, KOSZE NA
WĘGIEL I WSZELKIE INNE WYROBY
KOSZYKARSKIE

Poleca

SYNDYKAT KOSZYKARSKI

SPÓŁ. AKC.

W KRAKOWIE,
Ul. FLORJAŃSKA 32.

Telefon nr. 1845

Adres telegraficzny:
POLSKICYGAR

Konta bankowe:
Bank Bydgoski,
Pocztowa kasa
Oszczędności

Znak ochronny

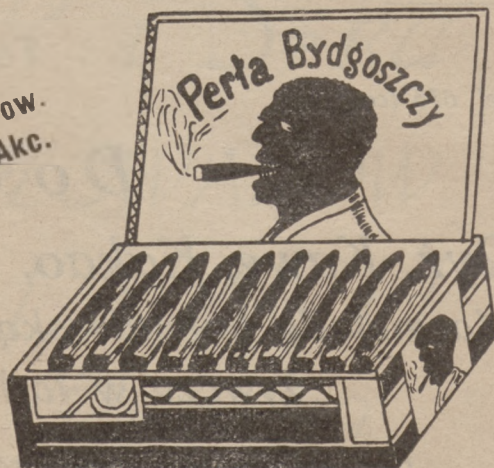
Gwarancja: Przerabiamy tylko
czyste amerykań-
skie tytoń dla wszelkich naszych ga-
tunków pod pierwszorzędem fachowem
kierownictwem.

Bydgoska Fabryka Cygar Tow.
Akcyj.
Bydgoszcz

Pierwsza polska fabryka tego rodzaju w Bydgoszczy

Specjalności:

Vorstenlandskie, Meksykańskie, Borneo,
Sumatra, Hawańskie i Brazylijskie.

NIKODEM SZMELTER LUTNIA

POZNAŃ, GARNCARSKA 9

Telefon 3092:

Hurtownia instrumentów i przyborów muzycznych.
WARSZTATY REPARACYJNE.

Pierwsze polskie przedsiębiorstwo tego rodzaju
w kraju.

WODA MINERALNA

ALKALICZNA, WYKWINTNA W SMAKU DLA ZDROWIA
NIEOCENIONA

„OSTROMECKO“

(POMORZE)

eksploatacja

(POMORZE)

E. NIEDZIELSKI

BYDGOSZCZ,

ul. Sienkiewicza № 6.

DOSTAWCA KLINIK UNIW. SZPITALI, SZKÓŁ I. T. P.

STANISŁAW BARAN

SPÓŁKA Z O. O.

FABRYKA INSTRUMENTÓW CHIRURG. I WETER.

KRAKÓW, Sławkowska 6. Tel. 30-50. p o l e c a: LWÓW, Akademicka 26.
GŁÓWNE ŹRÓDŁO ZAOPATRYWANIA SIĘ WE WSZELKIE PRZYBORY LEKARSKIE.

DZIAŁY: MEDYCZNY, CHEMICZNY, FIZYCZNY, ZOOLOGICZNY, BOTANICZNY,
ZATRUDNIA SPECJALISTÓW. CENY KONKURENCYJNE. OBSŁUGA FACHOWA.

Oleje: maszynowe, cylindrowe i do wiertarek. Tłuszcze do maszyn „TOVOTA“ i „STAUFFERA“. Tłuszcze do lin konopnych, drucianych, do wózków kopalnianych i walców zimnych i gorących. Wazelina techniczna. Wosk adhezyjny do rzemieni. „Calypsol“ (tłuszcz trwały. Łój techniczny. Tłuszcz chłodzący do wyciągania drutów. Oleje i smary dla przemysłu GARBARSKIEGO i TKACKIEGO. Czterokrotnie rektyfikowana „TERPENTYNA“. Normalna przegrzana żywica i glazura piwowarska „FRO“.

TADEUSZ WINICKI i S-ka

RAFINERJA ŻYWICY I TERPENTYNY.

FABRYKA OLEJÓW I TŁUSZCZÓW CHEMICZNYCH.

S-KA Z. OGR. ODP.

Warszawa, Górczewska 58/60. Telefony 1-12 (dawny), 177-21 i 288-92.

Adres telegraficzny: „FROLEUM“.

CHEMICZNA FABRYKA „LO-PO“

TELEFON 1782.

BYDGOSZCZ

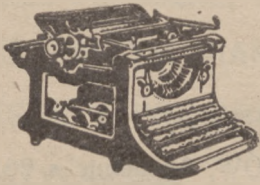
TELEFON 1182.

właśc. W. MAŁKOWSKI

O F E R U J E:

PROSZEK DO PIECZENIA, RÓŻNE GATUNKI PUDDINGU JAK: WANILJOWY, CZEKOLADOWY, MALINOWY, JAGODOWY, ANANASOWY, CYTRYNOWY I MIGDAŁOWY.

RÓŻNE GATUNKI KORZENI W PACZKACH, ORAZ
LAKIER SPIRYTUSOWY BEZBARWNY I KOLOROWY.

Przeróbka maszyn do pisania na różne języki.

SKŁAD MASZYN BIUROWYCH
STANISŁAW SKÓRA i S-ka

Poznań, Aleje Marcinkowskiego 23

Telefon 1847.

POLECA

Telefon 1847.

Maszyny do pisania, rachowania i kopjowania.

Aparaty hektograficzne „Greit” „Opalograph” i t. d.

Wszelkie przyrządy do maszyn i aparatów biurowych.

WARSZTATY REPARACYJNE.

PRZETWÓRNIA
CHEMICZNA

„POLANIN”

K. Zawadzki i S-ka

W ŁODZI, Targowa № 27.

WYRABIA:

Najlepszą pastę do obuwia w kilku kolorach, środki do czyszczenia metali, atramenty, tusze do stempli kauczukowych, mydełka do czyszczenia szyb i luster, pomadę do czyszczenia piecy.

Polecamy się Kooperatywom, Stowarzyszeniom, Kółkom rolniczym, Spółkom włościańskim i t. d., którym udzielamy specjalne warunki.

Fabryka
wrobów drzewnych

E. PITAK & Co.

BYDGOSZCZ,
Zduny 18.

Wózki ręczno-gospodarcze, drabinkowe i skrzynkowe, meble luksusowe, ramiączka do rzeczy, kołowrotki do przędzenia, deski kreślarskie, zabawki, kije okrągłe każdej grubości i długości, owalne ramy do obrazów.

PIERWSZA WIELKOPOLSKA FABRYKA
CYGAR I TABAKI DO PALENIA
L. I. LEPPERT

BYDGOSZCZ, MATEJKI 2. ===== TELEF. 11=19.

ALTESSE

FABRYKA TUTEK <GILZ> BIBULEK DO PAPIEROSÓW

Przedstawiciel na W. Księstwo Poznańskie i Pomorze

JAN TYNIECKI

TELEF. 602.

TELEF. 602.

GRUDZIĄDZ, UL. MICKIEWICZA 8.

*Poleca światowej sławy tutki <gilzy> z wata
zdrowotną i wkładkami filtrowanemi
«ALTESSE» «SUPERBE»*

LEN W TORUNIU

TOW. AKC.

Kapitał zakładowy **Mk. 25.000.000**

Fabryka TORUŃ-MOKRE

Biura TORUŃ WARSZAWSKA 10/12.

Przerób słomy lnianej.

RUDOLF SCHIMMELFENNIG

właśc. PAWEŁ WITKOWSKI

ROK ZAŁOŻENIA
1860.

GRUDZIĄDZ
Plac 23 Stycznia 4/5

ROK ZAŁOŻENIA
1860.

TELEFON 28.

Adr. tel. *Schimmelfennig.*

PIERWSZY I NAJWIĘKSZY DOM EKSPEDYCYJNY POLSKI NA POMORZU

Transport, clenie, przewóz, magazynowanie, ubezpieczenia,
— — — — inkaso, przesyłki za zaliczkami i t. d. — — — —

Specjalne wozy do transportu mebli.

Firma posiada własnych 60 koni, 150
wozów i największe składy na Pomorzu.

Zatrudnia 120 osób personelu.

Własna bocznicą kolej. w Grudziądzu.

Transport własnymi automobilami ciężarowymi.

W I N A

*BORDOSKIE – BURGUNDYJSKIE –
WĘGERSKIE – POŁUDNIOWE*

SPIRYTUALJE

KONIAKI – WÓDKI – STARKI

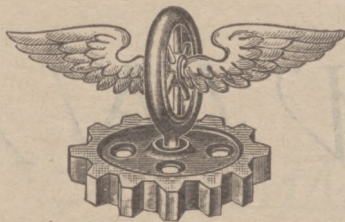
POLECA:

HIPOLIT ROBIŃSKI

w POZNANIU.

Rok zał. 1832.

Adres telegr. „HIPOLITOS”.

„AUTOMA”

AUTOMOBILOWO-MASZYNOWA SPÓŁKA

WIEDEŃ

Z OGR. ODPOW.

LWÓW

W A R S Z A W A

BIURO:

Piękna 16^B. Tel. 93-09.

SKŁADY I GARAŻ:

Marszałkowska 71.

D Z I A Ł A:

AUTOMOBILE OSOBOWE, CIĘŻAROWE i OMNIBUSY. SKŁAD CZĘŚCI REZERWOWYCH. OPONY i KISZKI dla SAMOCHODÓW OSOBOWYCH. GUMY PEŁNE dla SAMOCHODÓW CIĘŻAROWYCH. REMONT SAMOCHODÓW.

D Z I A Ł M:

MASZYNY DLA OBRÓBKI DRZEWA:

TRAKI CAŁOPIENNE od 400 do 1500 m/m. szerokości ramy.

PIŁY TAŚMOWE 600, 750, 850 i 950 m/m. kół taśm.

CYRKULARKI 350, 400, 500 i 800 m/m. (↓) tarczy.

HEBLARKI GRUBOŚCIOWE pojedyncze i trzystronne od 200 do 1200 m/m. szerokości.

WYRÓWNIARKI, SPAJARKI i ŻŁOBIARKI 300, 400, 500 i 600 m/m. szerokości.

FREZARKI normalne i łańcuchowe.

WIERTARKI normalne, pociągowe i automatyczne.

TOKARKI normalne i do owalnego toczenia.

MASZYNY DLA OBRÓBKI METALI:

TOKARKI pociągowe, szybko tnące o długości boku 0,5 do 6 metr.

WIERTARKI stołowe i słupkowe dla dziór od 10 do 50 m/m. (↓).

SHAPINGI długość skoku od 150 do 700 m/m.

HEBLARKI szerokości od 550 do 1250 m/m, długości od 1000 do 4000 m/m.

UNIWERSALNE TORCZOWNICE i FREZARKI.

NARZĘDZIA dla obróbki metali i drzewa.

DOSTAWA BEZZWŁOCZNA ZE SKŁADU.

DLA ODSPRZEDAWCÓW ODPOWIEDNI RABAT.

STAL NARZĘDZIOWĄ i KONSTRUKCYJNĄ

znanych hut:

„POLDI“, „BOEHLER“, „SCHMIDT“, „SCHOELLER“

w gatunkach, wymiarach i ilościach, wyszczególnionych w specyfikacji, wysyłanej na każde żądanie.

Poleca ze swoich składów:

BIURO HANDLOWE,
INŻYNIERSKIE
i TECHNICZNO-LEŚNE

„TRUD“

Warszawa, Aleje Jerozolimskie 37.

Tel. 110-20 i 103-27.

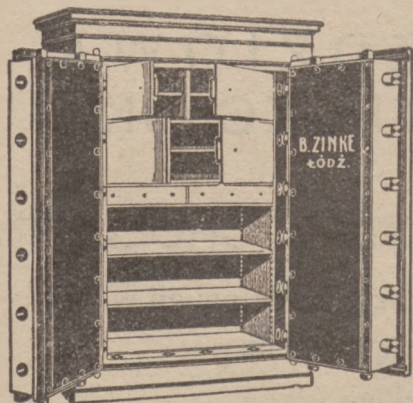
Adres telegraficzny: „TRUD“, Warszawa.

„Ziemia Lubelska“

*Najstarsze prowincjonalne pismo
codzienne.*

*Ze względu na poczytność w całym
Województwie Lubelskim najlepsze
miejsce ogłoszeń.*

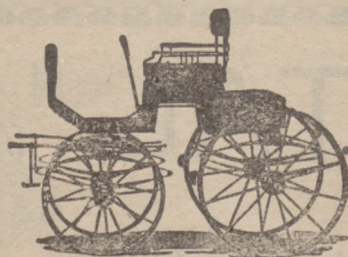
Adres: LUBLIN, ul. Tadeusza Kościuszki 8.

KASY

Skarbcze (safes) Kasy i Kufry opancerzone i ogniotrwale kasetki, skarbonki i t. p. poleca:

Fabryka kas ogniotrwałych i maszyn
Inż. BRUNON ZINKE, Łódź.

Ręczne wózki.

Ręczne wózki skrzy-
niowe, drabiniaste

„FALA”

WIELKI WYBÓR!

Fabryka pojazdów

RYSZARD SCHMIDTKE T. Z. O. P.

BYDGOSZCZ, Szretery. — Tel. № 271.

ANTONI GÓRECKI

SKŁAD MEBLI

BYDGOSZCZ,

WEŁNIANY RYNEK № 3.

Przystępnie mebluję pokoje wszelkiego
: : rodzaju szybko i akuratnie. : :

Import & Eksport

towarów żelaznych i sta-
lowych, narzędzi, arty-
kułów technicznych

i maszyn

A. M. Kierski

Spółka z ogr. odpow.

ŁWÓW, ul. Kopernika L. 4.

Pierwsza Bydgoska Fabryka Okuć Meblowych.

BYDGOSZCZ, Sienkiewicza 44. Tel. 165.

Własny zakład galwanizacyjny.

Wyroby wszelkich okuć meblowych jako to:
haki do łóżek, okucia do drzwi (szubriegel),
zawiasy, szyldy, klamki i t. p.

CZTERY ŻŁOTE MEDALE.

Józef Zawitaj

BYDGOSZCZ, ul. DWORCOWA 66.

Telefon 715.

LEJARNIA BRONZU I MOSIĄDZU.

Polecam lichtarze i krzyże ołtarzowe z brązu
i mosiądzu w rozmaitych stylach.

Pająki, wieczne lampy, trybularze, krzyże do pro-
cesji, sygnarki, dzwonki do mszy św. Figury Pana
Jezusa na krzyże w rozmaitych wielkościach z cyn-
ku, mosiądzu i brązu.

Wszelkie reparację wykonuje szybko, dobrze i tanio.

**SPÓŁKA AKCYJNA
POLSKIEGO PRZEMYSŁU
KORKOWEGO**

(Kapitał zakładowy 15,000,000 Marek)
w WARSZAWIE

Fabryka przy ul. Solec № 59. Kantor fabryczny:
Piękna 39. Telefon 232-96.

Niniejszym zawiadamiamy W.PP. odbiorców
na KORKI do butelek, że uruchomiliśmy
**I Oddział, a mianowicie: Fabrykę korków
i WYROBÓW KORKOWYCH.**

Kierownictwo techniczne powierzyliśmy wybitnemu
specjaliście, mamy duże zapasy Kory korkowej
z pierwszorzędných źródeł i możemy dostarczyć
w każdej żądanej ilości Korki wszelkich rozmiarów
i fasonów przedniej jakości, sortowanie, jak w cza-
sie przedwojennym.

Oferty i próby wysyłamy na każde żądanie.

FABRYKA POJAZDÓW

RYSZARD R. SCHMIDTKE

T. z o. p.

BYDGOSZCZ-SZRETERY

TELEFON Nr. 271

Konto bankowe: Bank Dyskontowy Bydgoszcz.

SKŁADANE KRZESŁA

„Triumff“

PRZYBORY SZKOLNE

i gimnastyczne — nowe pa-
tentowane modele

DRZEWNA OPRAWA

do szcotek. — Rączki do
łopat, mioteł. — Okrągłaki dla
klepek. — Deski kuchenne.

300 Robotników.

Czytajcie i rozpowszechniajcie

„Głos Ludu“

pismo poświęcone oświacie ludu,
wychodzące od roku 1905 w Czę-
stochowie, pod Redakcją *Józefa
Siecińskiego.*

„GŁOS LUDU“ obok artykułów społeczno-
oświatowych i politycznych, stale umieszcza ciekawe powieści, rady gospodarcze, Biesiady z braćmi, wiadomości z Sejmu, z Kraju i ze świata: wiadomości z Jasnej Góry i Częstochowy, listy od czytelników, odpowiedzi prawne i od redakcji i t. p.

„GŁOS LUDU“ pisany w języku dla każdego zrozumiałym. — Ogłoszenia umieszczane w „GŁOSIE LUDU“ ze względu na dużą poczytność pisma przynoszą dużą korzyść.

Prenumerata roczna wynosi mrk. 160,
półrocznie mrk. 80, kwartalnie mrk. 40.

ADRES REDAKCJI i ADMINISTRACJI:
Częstochowa, Szkolna 5. — Filja w Warszawie,
ul. Złota № 5 przy Tow. Oświaty Narodowej.

DOM HANDLOWY
STEFAN PRZYBORA i S-ka
PRZEDSTAWICIELSTWA
FABRYKI SMARÓW i OLEJÓW MINERALNYCH
DISEL OIL W GRODZISKU.

SANDOMIERSKIEJ HODOWLI NASION
NASIONA BURAKÓW CUKROWYCH.

ARTYKUŁY TECHNICZNE,
MASZYNY, WAPNO, CE-
MENT, KAMIEŃ WAPIEN-
NY, WORKI.

WARSZAWA,

Ordynacka 5, m. 1. Telefon 280-83.

Adres telegraficzny: STEPRZYBORA.

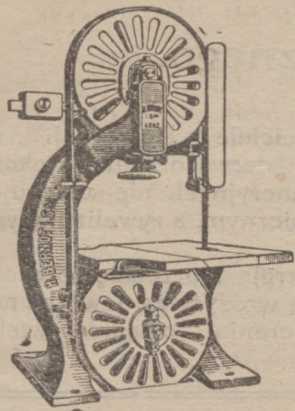
FABRYKA MYDEŁ TOALETOWYCH
TWO „SAPOR”
 WARSZAWA, UL. ŚLISKA Nr. 47, TELEF. 246-17.

PIERWSZORZĘDNE GATUNKI
 WYKWINTNE ZAPACHY
 SZYBKA I SUMIENNA OBSŁUGA
CENY PRZYSTĘPNE.

Uwaga. Na żądanie wyrabiamy specjalne gatunki w większych ilościach.

Prosimy o łaskawe zwrócenie uwagi na naszą markę fabryczną i znak słowny „Sapor”.

FABRYKA MASZYN
H. BERNDT i S^{KA}

Sp. z ogr. odp.

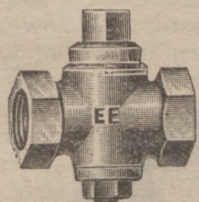
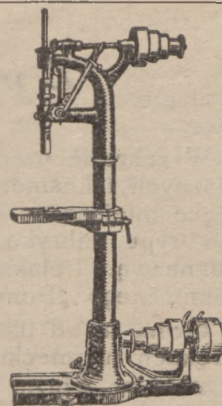
Łódź, ul. Targowa 17.

SPECJALNOŚĆ:

Wiertarnie do szybkiego biegu różnej wielkości
do napędu pasowego.

Wiertarnie uniwersalne ręczne systemu angielskiego.
Maszyny do obróbki drzewa, piły taśmowe, heblarki
i dychciarki.

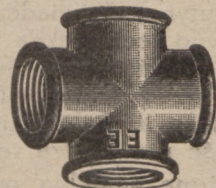
Kompletne urządzenia transmisyjne i koła zębate frezowane.

Pierwsza w Kraju Fabryka Wyrobów Lano-Rutych

„ERNEST ERBE”

w ZAWIERCIU, z. Piotrkowska.

SPECJALNOŚĆ:

Łączniki do rur gazowych i wodnych marki E. E.

Oprócz łączników wykonywamy części do maszyn różnych typów, wagonów osobowych i towarowych, hamulców Westinghousa, maszyn tkackich i przędzalniczych, tramwajów, klucze zamkowe i do nakrętek od 1/4 do 2", okucia do okien i drzwi, maśnice, smarownice, lewarki samochodowe, ogniwa do łańcuchów pociągowych; oraz wszelkie odlewy lano-kute i żelwne z pieców martenowskich wg. nadesłanych rysunków i modeli w stanie surowym i obrobionym.

Adres telegraficzny „ERBE, ZAWIERCIE”. CWO Telefonu Nr. 6.

WYTWÓRNIA
i PRZEDSIĘBIORSTWO WYROBÓW
ŻEL. = BETONOWYCH
i CEMENTOWYCH

„Żel. = Bet.”

J. JANISZEWSKI

RADOM, Długa 28.

SKŁADY:

Ogrodowa 11, Żelazna 5. (dom własny).

Liczniki do gils papierosowych. Wodomiry. Pompy Allweilera. Całkowite urządzenia tar-taków.

BIURO TECHNICZNE

CEMUS i S-ka

dawniej OLSZEWICZ i KERN

Warszawa, Jerozolimska 74. Tel. 26-11.

Oddział w Sosnowcu.

Wszelkie Przybory Techniczne.

Jener. przedstaw.: Schaeffer & Budenberg w Magdeburgu, T-wo Zjednoczonych Jacquard'owskich i Narzędziowych, Maszyn w Reichenbergu i inne. Specjal.: Manometry; Armatura bronz., żel. i stal.

Z przemysłu farmaceutyczno-chemicznego.

W zakresie produkcji przetworów farmaceutycznych i kosmetycznych niewątpliwie przodujące miejsce w Polsce zajmuje największa tego typu fabryka, istniejąca w Grudziądzu pod nazwą: Polskie Towarzystwo Przemysłu Chemicznego „Pomeranija”.

Firma ta od listopada roku ubiegłego była w rękach niemieckich i w tym właśnie czasie przeszła na własność spółki polskiej, na czele której stanął p. Kazimierz Wolski, były długoletni prokurent firmy Ludwik Spiess w Warszawie. Kierownictwo techniczne — jako dyrektor — objął p. Edward Baranowski, właściciel apteki w Łasinie.

Rutyna, doświadczenie i znajomość rzeczy zarówno teoretyczna jak praktyczna kierownictwa od pierwszej chwili wróżyły świetny rozwój przedsiębiorstwu i w świecie fachowym powitane zostały z uznaniem. Jakoż rzeczywistość potwierdza te przypuszczenia.

Firma pogłębia swe stosunki rozszerza źródła zaopatrujące je w surowce, zwiększa koło swych odbiorców, a przedewszystkiem ujawnia szczególniejszą troskę nad fabrykacją, starając się przy umiejętnej kalkulacji cen osiągnąć jak największą doskonałość swych produktów.

Dzięki tym czynnikom produkcja gliceryny zgęszczonej, kremów ideal na piegi, lanolinowych, liljomlecznych, pasty do zębów i t. p. rośnie z dnia na dzień, a precyzyjne maszyny i przyrządy, będące ostatniem wprost słowem techniki w tym kierunku uginają się pod nadmiarem pracy; częstokroć dla podołania coraz liczniejszemu pływającemu zamówieniom zachodzi konieczność pracy ponad godziny.

Rosnący w oczach rozwój przedsiębiorstwa staje się nowym bodźcem, pobudzającym kierowników do dalszej działalności. Powstaje myśl rozszerzenia produkcji i przystąpienia do fabrykacji fiksaturów, perfum i pudrów.

Myśli tej przyklasnąć należy gorąco, w dziale tym bowiem jest u nas do zrobienia bardzo wiele, a miliony marek, jakie wydajemy tak często bez zastanowienia na produkty kosmetyki zagranicznej, mogą i powinny pozostać w kraju, zwłaszcza w dobie obecnej, gdy stan waluty naszej nietylko wymaga, lecz wprost nie pozwala na kupno luksusów zagranicznych.

Jak nas informowano, kierownictwo firmy pojąwszy projekt przystąpiło przedewszystkiem do pracy organizacyjnej, którą prowadzi od dłuższego już czasu równocześnie ze studjami

laboratoryjnemi; właściciele „Pomeraniji” za dewizę swą uważają pierwszorzędną jakość swych wyrobów perfumeryjnych nie ustępujących, w niczem zagranicznym, a rywalizujących z nimi cenami.

Dotychczasowa energia i przedsiębiorczość kierownictwa pozwalają wróżyć, że i w tej nowej dziedzinie „Pomeranija” osiągnie wielki sukces.

WARSZAWA - Jasna 10.
TELEFONY: 229-42.
229-43.
229-44.

WYDZIAŁ WYDAWNICTW

ZŁOZA Nr. 5.

Telefony: 57-30 i 195-03.

INSTYTUT REKLAMY
ARTYSTYCZNEJ

ZGODA Nr. 1. - Tel. 303-93.

Z rozwoju handlu kolonialnego w Wielkopolsce F. Krysiński w Ostrowiu.

W warunkach trudnych ze względu na konkurencję żydów, którzy podówczas z zaborze pruskim trzymali niemal wyłącznie w swych rękach cały handel, rozpoczął swą pracę w r. 1869 ś. p. Franciszek Krysiński, otwierając w Ostrowiu handel kolonialny, zakrojony już od pierwszych chwil swego istnienia na szerszą miarę.

Rozumne propagowanie hasła: „swój do swego“, umiejętne wyszukiwanie towarów u źródeł, zadawalnianie się małymi zyskami przy dużych obrotach, sprawne załatwianie klientów, zjednały w krótkim czasie uznanie młodej firmie. Przedsięwzięcie rozwijało się z roku na rok, a popularność firmy rosła, zyskując rozgłos nie tylko w Wielkopolsce, lecz i poza jej granicami. Gdy przedwcześnie, niestety, śmierć zabrała przedwcześnie do grobu doskonałego fachowca i organizatora, zapoczątkowane przez niego przedsiębiorstwo objęła pozostała po nim wdowa p. Antonina Krysińska, z domu Brońska. Wybitna współtowarzyszka pracy swego męża okazała się znakomitą siłą na stanowisku samodzielnym kierowniczką, nie ustępując dzielnością swą i zmysłem kupieckim mężowi swemu. Ocenilo to doskonale całe kupiectwo w Wielkopolsce, licząc się z jej zdaniem i poważną opinią.

Handel kolonialny Krysińskiego przez cały czas swego istnienia był wzorową szkołą praktyczną, wyrabiającą młode siły. Stąd wyszedł cały zastęp pracowników, z których wielu zajmuje dziś poważne stanowiska zarówno w społeczeństwie, jak i w świecie kupieckim.

Podeszły wiek i niepomyślny stan zdrowia p. Antoniny Krysińskiej skłoniły ją w kwietniu roku bieżącego do wycofania się z pracy czynnej. Firma posiadająca zdrowe podstawy moralne i trwałe fundamenty finansowe przeszła na własność Tow. Akcyjnego pod firmą: „F. Krysiński, Tow. Akc. Hurtownia Kolonialna w Ostrowiu“.

Zmienione warunki polityczne pozwalają Tow. Akcyjnemu na rozszerzenie zakresu działalności na inne dzielnice. W tym kierunku powstaje wkrótce w Gdańsku specjalny oddział wysyłkowy, który egzystować będzie pod tą samą firmą, otwierając jej w ten sposób bezpośredni dostęp do morza, co dla interesów tego typu posiada wagę pierwszorzędą.

W zakończeniu dodać należy, iż obecne kierownictwo firmy pozostaje w rękach znanego w Wielkopolsce kupca p. Maszyńskiego, którego nazwisko jest dostateczną rękojmią dla tych wszystkich, którzy działalność jego znają z dotychczasowej praktyki.

PROMIENIŃ Tow. Akc.

Fabryka Urządzeń Biurowych
w Bydgoszczy

głównie biuro św. Trójcy 6a

Fabryka Garbary 4.

Amerykańskie biurka na rolkach
biurka płaskie, szafy zaluzjowe,
registratory, składane stoliki pod
maszyny do pisania. Urządzenia
biurowe na export — kartoteki
i ich urządzenie, przybory do pi-
sania, gaśnice, obsadki, bloki
i tym podobne wytwory.

PROMIENIŃ

TOW. AKC.

Bydgoska Fabryka Zapalek

Głównie biuro św. Trójcy 6a

Fabryka w Czyżkówku

—————

Zapalki szwedzkie, fajerwerkowe,
drut drzewny, drzewne plytki,
cięta dychta.

Własny export produktów
tartakowych.

Handel obecny, a pośrednictwo.

Z trudem się dźwiga z wiekowych pielesz nasz przemysł rodzimy, lecz zaiste podziwu godną jest rzeczą, jak stosunkowo w tak krótkim czasie zdołaliśmy już tyle uczynić.

Uruchomiono cały szereg fabryk — praca wre stopy gotowych towarów oczekują odbiorców, — lecz niestety ci ostatni nie posiadając wielkich kapitałów nie mogą się zgłaszać dla zawarcia bezpośrednich stosunków handlowych, — dźwignia handlu, kredyt wobec anormalnych warunków walutowych zniknął z firmamentu świata kupieckiego, w jakż więc sposób detalista ma zaopatrzyć swe składy, jak je asortymować, gdy jeden gatunek danego towaru nabyty w ilości najmniejszej, jaką sprzedaje fabryka wynosi dziś setki tysięcy.

I oto jawi się potrzebą chwili zrodzony nowy osobnik jest to kupiec hurtownik, który dzięki wielkim

kapitałom jest w stanie pośredniczyć między fabryką, a detalistą.

Pośrednictwo takie ma za sobą wiele stron dodatnich a więc: kupiec hurtownik zaopatrując się w pierwszych źródłach kraju i zagranicą osiąga przy kupnie najniższe ceny, — transportując wagonowo sprowadza koszt przewozu do minimum, aż wreszcie detalista zaopatrując się u niego może pozwolić sobie na najbogatszy asortyment towarów, ponieważ nabywa każdego gatunku w najmniejszej ilości.

Hurtownik pośredniczący między fabryką, a detalistą zadawala się minimalnym procentem, gdyż kalkulacje swe opiera nie na jednorazowej tranzakcji

Taką własną hurtownią jest znana zaszczytnie ze swej działalności Polska Centrala Handlu Niemi Stanisław Wegenko i S-ka w Warszawie, ul. Krucza 24.

KLISZE
DO REKLAM GAZETOWYCH
CENNIKÓW PROSPEKTÓW

Zdjęcia fotograficzne dla celów reprodukcji
RYSUNKI, projekty reklamowe
i wydawnicze wykonywa

R. BORKENHAGEN
ŁÓDŹ, Piotrkowska 100, Tel. 24-72

ZAKŁ. GRAF. B. WIERZBICKI i S^{KA}

UL. CHMIELNA 61.

DRUKARNIA ~ LITOGRAFJA

TELEFON 46-73.

INTROLIGATORNIA ~ CYNKOGRAFJA ~ ELEKTROLIZA

PRZYJMUJĄ DO WYKONANIA: DZIEŁA, TEKST I ILUSTRACJE

AKCJE, OBLIGACJE, ARKUSZE KUPONOWE, ŚWIADECTWA

Oferty, kosztorysy i wszelkie
wyjaśnienia na żądanie.

TYMczasowe, KSIĄŻKI CZEKOWE, MAPY

SZYLDZIKI ELEKTROGRAWEROWANE,

KLISZE JEDNO I WIELOBARWNE.

Oferty, kosztorysy i wszelkie
wyjaśnienia na żądanie.

PRZEGLĄD PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY.

CENA PRENUMERATY:

Wraz z przesyłką rocznie	Mk.	960
„ „ półrocznie	„	480
„ „ kwartalnie	„	240
Cena pojedynczego zeszytu		
Mk.	40.	

CENY OGŁOSZEŃ:

Opisowa z kliszą	Mk.	20,000
1 strona	„	15,000
1/2 „	„	8,000
1/4 „	„	4,000
I i IV strona okładki o 50 0/0 drożej.		
II i III „ „ „ 25 0/0 „		
na I i IV stronie przyjmowane są ogłoszenia tylko całostronicowe.		

Nr 6 „Przeglądu Przemysłowo-Handlowego“, poświęcony będzie specjalnie pierwszemu w Zjednoczonej Polsce *Targowi Poznańskiemu*.